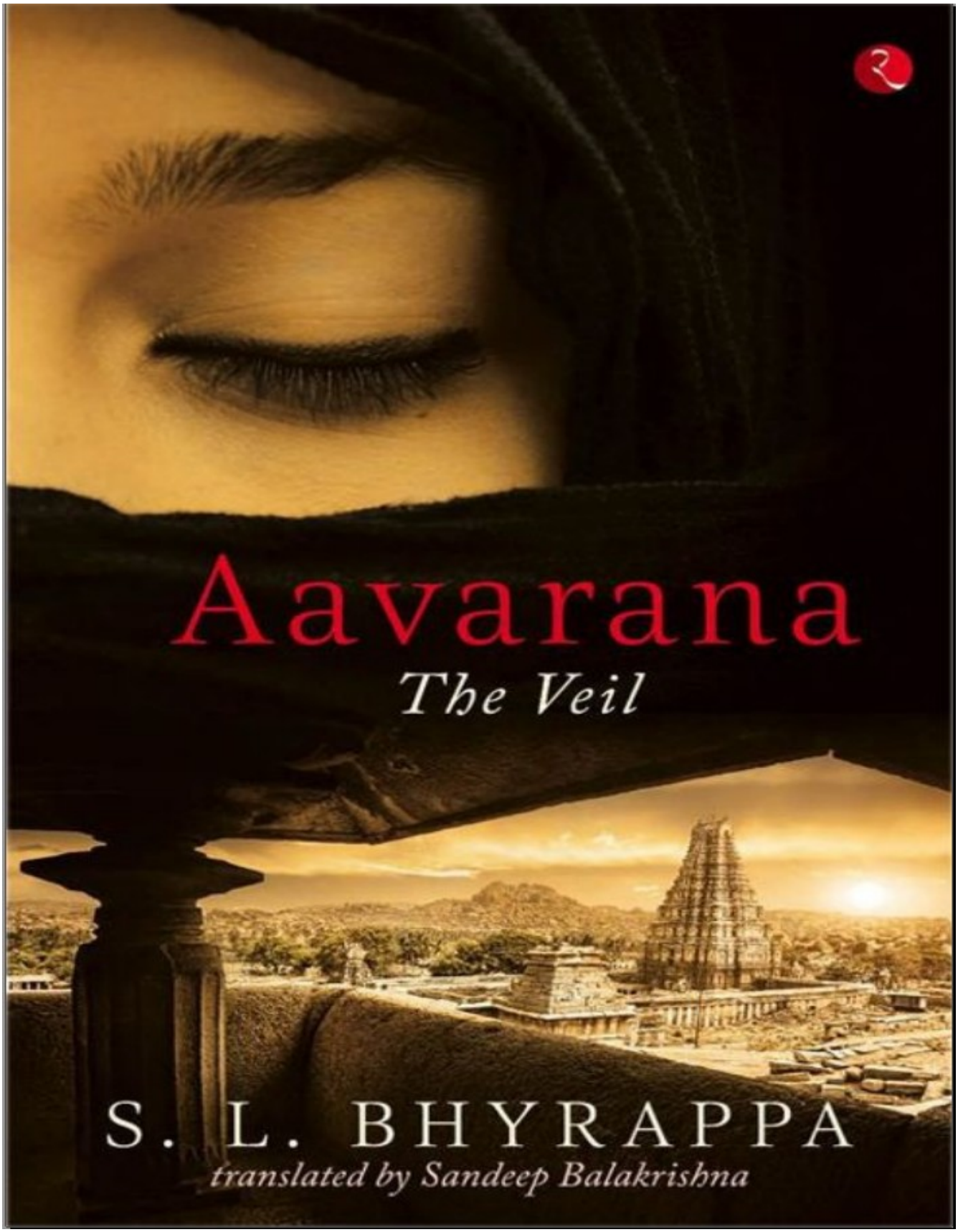
Aavarana
The Veil
S. L. BHYRAPPA
translated by Sandeep Balakrishna

15 edit

[redacted]

[redacted]: [redacted]. [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] '[redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [

eISBN: 9788129131966

6

ਤਕਨੀਕ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਨਾਵਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਪਾਤਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੌਲਿਕਤਾ ਦਾ ਮੇਰਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਉਹ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਹਿਤਕ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਫ਼ਲ ਰਚਨਾ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ।

ਕੋਈ ਵੀ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕੰਮ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਠੋਸ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੱਚ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਚਨਾਤਮਕ ਕਲਾਕਾਰ ਹੈ।

ਪਾਠਕ ਵੀ ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਤਰਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਦੋਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਢਾਂਚਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਪੱਖਪਾਤ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਣ ਲਈ । ਸਾਡੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਲਈ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣਾ ਗਿਆਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਰ ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਨਸਲ ਅਤੇ ਸਮੂਹ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

~ਐੱਸ.ਐੱਲ. ਭੈਰੱਪਾ

7-ਬਲੈਂਕ
8-

1

ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਰਜ਼ੀਆ ਦੇ ਵਾਲਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲਹਰਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਹਵਾ ਸਰਕਾਰੀ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਹ ਰਹੀ ਸੀ,ਜਿੱਥੋਂ ਤੁੰਗਭਦਰਾ ਨਦੀ ਵੀ ਸਾਫ ਦਿਸਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੰਪੀ ਦੇ ਖੰਡਰਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਿਨ ਭਰ ਭਟਕਣ ਤੋਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਉਸਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

'ਮੈਂ ਚਾਹ ਮੰਗਵਾਵਾਂ? ਅਮੀਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਹਵਾ ਨੇ ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੱਬ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੂਡ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਅਚਾਨਕ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਉਹ, ਉਸ ਵਾਂਗ, ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਹਵਾ ਵੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਤੇ ਨਦੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਸੀ.

ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਪ੍ਰੈਸ ਕੀਤਾ ਡ੍ਰੈਸ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਡੈਮ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗਾ,'ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਉਹ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਡੈਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਅੱਗ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਾਂਗੂ ਤਪਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਹੰਪੀ ਸ਼ਹਿਰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਲਦੀ ਨਰਕ ਵਾਂਗੂ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਜੋਂ ਕਿਉਂ ਚੁਣਿਆ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ? ਹੱਕਾ ਅਤੇ ਬੁੱਕਾ, ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ,

9 --
ਹੰਪੀ ਦੇ ਚਰਵਾਹੇ ਸਨ। ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਜਾਣੂ ਸਨ? ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਧੇਰੇ ਜਾਪਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮੂਲੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਰਜ਼ੀਆ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਉਹ ਖੋਜ, ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਅਤੇ ਵਰਣਨ ਦੀ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਾਪਸ ਆਏ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਇੰਨੀ ਤਿੱਖੇ ਮੂਡ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਸੀ? ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਜੋ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਹਨ, ਕਲਾਕਾਰ ਇਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਕਲਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਹਿੰਗਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ-ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂਡ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਰਜ਼ੀਆ ਦਾ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਮਿਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ, ਮਿਥੀ ਤਰੀਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਲਗਾਤਾਰ ਮਾੜਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਹੰਪੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਨੇ ਉਸਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ. ਹੰਪੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣੀ ਸੀ ।, ਇਸਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੇਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੰਪੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਅਮੀਰ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੋਚ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਣਲਿਖਤ ਹੁਕਮ: ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੰਦਰ ਦੇ ਖੰਡਰ, ਟੁੱਟੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਲਾਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਲਕੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੋਚ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਕਾਰਵਾਈ - : ਇਸ ਹੁਕਮ ਪਿੱਛੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਰਕ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਕੱਟੜਵਾਦ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵਧ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ੁਲਮ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਲੋਂ ਭੈੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕਜੁੱਟ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੂ ਕੱਟੜਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਡਰਾਉਣੇ ਸਬੂਤ ਖੁਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਨ। ਠੀਕ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਅੱਠ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ। ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਦਿਨ. ਉਹ ਸਮਾਂ ਜਦੋਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਚਾਦਰ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਪਲ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਡਰ ਨਾਲ ਕੰਬ ਗਈ ਸੀ। ਇਕਲੌਤੀ ਘਟਨਾ ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੰਚ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਈ ਸੀ। ਆਮਿਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਅਯੁੱਧਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਥੇ ਕੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। 24 ਘੰਟੇ ਪੁਲਿਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗਸ਼ਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਅੱਠ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ. ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਮਸਜਿਦ, ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਪਰ ਮਹਿਜ਼ ਪੁਲਿਸਿੰਗ ਜਾਂ ਫੋਰਸ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕੇਗੀ। ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਲਈ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਫੌਰੀ

ਲੋੜ ਹੈ। ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਦੂਜੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਕੱਟੜਵਾਦ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕਜੁੱਟ ਸਨ-ਸਿੱਖਿਆ, ਮੀਡੀਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਅਤੇ ਦਿੱਖ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹਾਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੇ ਤਰਕ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹਾਂ...ਅਤੇ...ਅੱਛਾ, ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਘਟੀਆ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹੈਂਡਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਨਾ ਹੁੰਦਾ।

ਪਰ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਹੰਪੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਲੀਆ। ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹੰਪੀ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਏ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਣਾ ਪਿਆ।

10--
ਪਰ ਰਜ਼ੀਆ ਉਸ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ-ਦੀ ਸੇਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੀ,ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੰਜੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਉਹ ਵੌਇਸ-ਓਵਰ ਲਈ ਮਾਹਰ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹੇਗੀ, ਨੋਟਸ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ, ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਮੈਂ ਸਟਿਲ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੈਣ, ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਸਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਆਂਗਾ।

ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰਜ਼ੀਆ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਰਹੇ। ਉਸ ਦੇ ਮੂਡ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਸ ਦਾ 90 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਮਾਂ ਕੀਮਤੀ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਸਿਰਫ਼ ਮੂਡੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਉਦਾਸ, ਲਗਭਗ ਉਦਾਸ ਤੇ ਨਿਢਾਲ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ... ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਗਈ ਸੀ। ਹੰਪੀ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ । ਹਵਾ ਸਾਰੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਕੇ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਜ਼ੀਆ ਪੈਦਲ ਹੀ ਸਭ ਦੇਖਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਟੁੱਟੇ ਖੰਡਰ 'ਤੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਦੀ । ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ,ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇੱਕੋ ਥਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ, ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ - ਝੁਕਣਾ, ਅਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠਣਾ। ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਇਹੋ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਚੌਰੰਜਾ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਔਰਤ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ... ਪਰ ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ-ਮੈਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲੰਬੀ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜੋ ਵੀ ਰੌਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ: ਇੱਕ ਔਰਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਝੂਠੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੌਰਾਨ ਰਜ਼ੀਆ ਥੋੜਾ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੌਣ ਲੱਗੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕਵਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਖਤਮ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਰਾਤ ਦੀ ਬੰਗਲੌਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਟ੍ਰੇਨ ਫੜ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੇਲਗੱਡੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਖੋਜ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਮੋਰੀ ਤੋਂ ਬਿਰਤਾਂਤ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਰੇਕ ਆਈਟਮ ਲਈ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਸਥਾਨਕ ਗਾਈਡ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।'

ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ: ਕੀ ਉਹਦਾ ਮੂਡ ਖਰਾਬ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ, ਉਸਨੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਤਰਕ ਕੀਤਾ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਅੰਗ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਰਕਪੂਰਨ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਉਸਦੀ ਗੈਰ-ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੇ ਉਸਦੇ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਿਰਫ ਉਸਦੇ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਏਗੀ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੇ ਉਸਦੇ ਲੰਬੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਰਜ਼ੀਆ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅਟੁੱਟ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸਹਿਣ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਹਿ ਰਹੀ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਵੱਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ । ਡੈਮ ਦੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦਰਿਆ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਖਿੜਕੀ ਕੋਲ ਖੜੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ, ਪਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਰਥ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਵੇਖਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਰਜ਼ੀਆ ਨੇ ਆਖਰ ਚੁੱਪ ਤੋੜੀ ਤੇ ਆਖਰ ਬੋਲੀ --
'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਲਈ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਅਤੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਲਿਖਣਾ ਇੰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹਰੇਕ ਚਿੱਤਰ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਸਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉਹੀ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਖਾ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੂਰਖ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ...ਤੁਸੀਂ ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਕੋਝੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚਾਈ ਨਾ ਦਿਖਾਈਏ; ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਹੰਪੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੂਟ ਕਰਨਾ ਵੀ ਅਰਥਹੀਣ ਹੈ, ਹੈ ਨਾ?'

ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ-- 'ਚੰਗਾ ਕਿਹਾ! ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ! ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ। ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਮੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮ ਦੀਆਂ ਨਕਲੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ!'

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, --'ਉਗਰ- ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ (ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ) ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਯਾਦ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਗੜੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫਰਕ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ

11-
ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਗਰ-ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ। ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੈ ਇਸਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ, ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਸੰਤੁਲਨ, ਗੁੰਝਲਦਾਰਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਾਤਮਕਤਾ ਮਿਸਾਲ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ
ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਜਹਾਜ਼ ਰਨਹੀ ਇਸਨੂੰ ਲਿਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਮੂਰਤੀ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਅਤੇ ਲੱਤਾਂ ਕਿਸ ਨੇ ਤੋੜੀਆਂ? ਅਤੇ ਕਿਸਨੇ ਵਿਜੇ-ਵਿਟਲਾ-ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਢਾਹਿਆ? ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ,

ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ ਵਿਜਯਾ-ਵਿਟਲਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਆਕਾਰ. ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੱਕੜ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਢੇਰ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅੱਗ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਖ਼ਤ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰੇੜਾਂ ਨਾ ਆ ਗਈਆਂ । ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਰਸਿਮਹਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਅਤੇ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਰਾੜਾਂ ਨਾਲ ਤੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੰਦਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਣਸਿੱਖਿਅਤ ਅੱਖ ਵੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਜੇ-ਵਿਠਲਾ-ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹੀ ਦੋ-ਪੜਾ, ਅੱਗ ਨਾਲ ਸਾੜਨਾ ਤੇ ਤੋੜਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਸੜੇ ਹੋਏ ਖੰਡਰਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ, ਅਜੇ ਵੀ ਉਹ ਸਭ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਭ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੱਸਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ,-ਕਿਓਂਕਿ ਅਸੀਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ, ਸਾਡਾ ਬਿਆਨ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।'

'ਯਕੀਨਨ, ਯਕੀਨਨ! ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਮੱਧਯੁਗੀ ਜਗੀਰੂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਸਲ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਹੰਪੀ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ!' ਆਮਿਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਲੈਕਚਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। 'ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ। ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਸਾਮਰਾਜ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਸੋਨਾ, ਹੀਰੇ, ਮੋਤੀ ਅਤੇ ਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਲਾਂ (ਇੱਕ ਮਾਪ - ਜੋ ਤਿੰਨ ਗੁੰਜਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ) ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਰੂਪ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਦੂਜੀ, ਗੂੜ੍ਹੀ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ: ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਹੈਰਾਨਕੁਨ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਗੀਰੂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਸੰਭਵ ਸੀ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤਾਂ ਅੰਦਰ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਗਾਵਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਜੇਨਗਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਜੇਨਗਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਜਿਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕੇ। ਸਮਾਜ ਦੀ ਦੌਲਤ ਵਿੱਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਗੁੱਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਮੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਬਾਹੀ ਕੀਤੀ । ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹੋ? ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਗੇ।'

ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਚੁੱਪ ਉਸ ਜੋਸ਼ ਨੂੰ ਪੰਕਚਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵੇਲੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਈ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਬੋਲਿਆ। 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਨਾ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਜਿਸ ਜਮਾਤੀ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੂਰਤੀਕਾਰ - "ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ" ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਦਰ ਬਣਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮੇ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਮੰਦਰ-ਨਿਰਮਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਦਿਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਯੋਜਨਾਬੱਧ, ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨਗੇ, ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਹਥੌੜਿਆਂ ਅਤੇ ਰਾੜਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤੋੜ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ। ਇੱਕ ਜੇਤੂ ਰਾਜੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਵਿਰੋਧੀ ਦੀ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਤਰਕਪੂਰਨ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀ

ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਜੇਤੂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ, ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਹੋਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।'

ਆਮਿਰ ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਰਜ਼ੀਆ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਦੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਹੈ; ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦਸਾਂ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ. ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਅਤੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਦੇ ਲੋਗ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਹਾੜੀ ਤੋਂ ਮੀਂਹ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਹੇਠਾਂ ਵਹਿ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਬਹੁਤ ਹੇਠਾਂ ਸਥਿਤ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਥੋੜਾ ਜਿਓਹ ਪਾਣੀ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖਾਲੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਮਾੜੀ ਸਿੰਚਾਈ ਨਾਲ ਫਸਲਾਂ ਸੁੱਕ ਗਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਲਗਭਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਸਰੋਵਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਭਰਿਆ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ ਮੀਂਹ ਨੇ ਸਾਡੇ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਗਿਆ।

12-
ਉਸ ਸਾਲ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਸਮੇਤ ਪੂਰੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੋਕਾ ਪਿਆ। ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਪਾਣੀ ਰਹਿ ਗਿਆ । ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੋਮੇ ਸੁੱਕ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਓ ਦੇ ਰਹੇ । ਇੱਕ ਰਾਤ, ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਝੁੰਡ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਨਾਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਡਾਇਨਾਮਾਈਟ ਭਰ ਕੇ ਧਮਾਕਾ ਕੀਤਾ। ਬੰਨ੍ਹ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਪਾਣੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰਾ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਲੱਕੜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਡੰਡਿਆਂ ਅਤੇ ਸੋਟੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਨੂੰ ਆਖਰਕਾਰ ਹਾਰ ਮੰਨਣੀ ਪਈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਸੀ। ਲੜਾਈ ਦੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਲੜਾਈ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਪਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਮੇਰੇ ਜੇਤੂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਕਲਾਮਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਰੁਕੇ, ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖੇ, ਮੰਦਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ। ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਤੋਂ ਲੰਘਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਗੱਡੇ-ਕੈਂਪਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ - ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਮਾਂ-ਸਨਮਾਨਿਤ ਪਰੰਪਰਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।'

ਰਜ਼ੀਆ ਰੁਕ ਗਈ, ਫਿਰ ਬੋਲੀ, 'ਮੇਰਾ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸਮੂਹਾਂ ਅਤੇ ਧੜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਖੂਨ ਵਹਾਉਣਾ ਅੱਜ ਵੀ ਅਸਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜਤ ਕਰਨੀ ਤੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਨੂੰ ਹੰਪੀ ਵਿਖੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਜਮਾਤੀ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਜੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।'

ਆਮਿਰ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੇ ਇਸਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਦਲੀਲਾਂ ਵਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ । ਪਰ ਦਲੀਲਾਂ ਉਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਜਾਣੂ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਬਹਿਸ ਇੱਕ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੇ ਵੀ ਓਹੁ ਕੁਝ ਕਰਨ ਸੀ । ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਬੌਧਿਕ ਉਤੇਜਨਾ! ਪਰ ਹੁਣ ਉਸਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ

ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਕਿਹਾ ਉਹ ਬਹਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ. ਚੁੱਪ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਸੀ।

ਰਜ਼ੀਆ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਪਰਨੇ ਲੇਟ ਗਈ, ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕੀ ਕਿ ਕੀ ਆਮਿਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਤੋਂ ਉਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ।

ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ --ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੂਰਤੀ। ਉਸਨੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਮੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ: ਅੱਧਾ-ਮਨੁੱਖ, ਅੱਧਾ-ਸ਼ੇਰ,ਹੰਕਾਰੀ ਦੈਂਤ, ਹਿਰਨਯਕਸ਼ਯਪ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਰਗੇ ਨਹੁੰਆਂ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਪੱਟਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਸਦੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈਆਂ ਸਨ । ਹੰਪੀ ਦੇ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰੂਪ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ... ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੂਰਤੀ ਹੀ ਕਿਉਂ?

ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਹੰਪੀ ਦੇ ਅਮੀਰ ਖੰਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਟੁੱਟੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵੀ ਸਨ, ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੂਰਤੀ ਹੀ ਕਿਉਂ? । ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਸੋਚਿਆ। ਜਵਾਬ ਆਖਰਕਾਰ ਉਸਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉੱਭਰਿਆ, ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਨਰਸਿਮਹਾ-ਮੰਦਿਰ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹੰਪੀ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਮੂਰਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਨਰਸਪੁਰਾ ਦੀ ਨਰਸਿੰਘ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਵਤਾ ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਦੇਵਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਟੁੱਟੇ ਬੁੱਤ ਨੇ ਕਿਉਂ ਮੁੜ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ? ਉਸ ਦੇ ਦਾਦਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ- ਨਰਸੱਪਾ ਗੌੜਾ ਅਤੇ ਨਰਸਿਮਹੇ ਗੌੜਾ, ਯਾਦਾਂ ਮੁੜ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋਈਆਂ, ਅਠਾਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ, ਆਪਣੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਤਰੀਕਾ ਬਦਲਿਆ ਸੀ । ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਿੱਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਮਿਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।

13--
--'ਅਮਿਰ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਆਹ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਸਿਰਫ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਬੱਚਾ, ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਬੱਚੇ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਜਨਮ ਦੇਵੋਗੇ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਪਾਪ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੋਗੇ।'

'ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਪਿਤਾ ਜੀ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਬਕਵਾਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋ?'ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

'ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ, ਦੋਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ-ਜਹਾਂਗੀਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਇਸਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਹੋ। ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਚਾਅ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ।'

ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਕੱਟੜ, ਚਰਖਾ ਕੱਤਣ ਵਾਲਾਂ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ; ਖੁਦ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਵਾਂਗ, ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚਰਖਾ ਕੱਤਣਾ ਇੱਕ ਤਪੱਸਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਉਹ ਜਲਦੀ ਉੱਠਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਮਰਪਣ ਨਾਲ ਦੋ ਘੰਟੇ ਚਰਖਾ ਕੱਤਦਾ ਸੀ- ਕਤਾਈ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ, ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅਸ਼ੁੱਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤ ਵਰਗੀਆਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਕੋਈ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੇਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੇਂਡੂ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਸਕਣ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ, ਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਸਨ, ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ।, -- 'ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਨੇਕ ਕੰਮ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ-ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਓ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦਿਓ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਹੋ, ਉਸ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰੋ । ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਓ।'

ਉਹੀ ਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਵੀ ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅਮੀਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਕੇ, ਮੈਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲੈਣ ਲਈ ਬੰਗਲੌਰ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ।---- 'ਅਮੀਰ, ਕੀ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦੇਣਗੇ?'
ਤੁਰੰਤ ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ, 'ਬਕਵਾਸ! ਇਹ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਿਆਰੀ ਲਾਈਨ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ, ਇਹ ਗਲਪ ਹੈ. ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਕੀਤਾ!'
ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ. ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਬੇਸ਼ੱਕ ਪਿਤਾ ਜੀ ਗਲਤ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲੋਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਕੀ ਹੈ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਅਰਥਹੀਣ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਹੀ ਅਸਲੀਅਤ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਅਲੀ ਸਨ। ਆਮਿਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਉਹ ਅੰਤ ਸੀ ਜੋ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਲਾਈਨ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੁਣੇ ਫਿਲਮ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਜੋਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਕਰਨਾਟਕ ਤੋਂ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬੰਗਲੌਰ ਬਾਰੇ ਕਿੱਸੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਾਮਾਂ ਫਰਗੂਸਨ ਹਿੱਲ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਡੁੱਬਣ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬਿਤਾਈਆਂ ਜਦ ਕਿ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋੜੇ ਵੱਡੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕੋਮਲ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਅਸੀਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤ ਗਾਏ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ, ਉਹ ਸਹੁੰ ਜਿਸ ਨੇ ਧਰਮ, ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ।

ਆਮਿਰ ਅਜਿਹਾ ਭਾਵੁਕ ਵਕੀਲ ਸੀ! ਅਤੇ ਮੈਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੂਜਨੀਕ ਬੇਨਤੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਐਤਵਾਰ ਅਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਪੁਣੇ ਦੇ ਮਾਮੂਲੀ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ. ਉਸਨੇ ਹਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਿੱਲ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਇਕੱਲਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਦੀ ਨਸ਼ੀਲੀ ਨੇੜਤਾ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੇ ਰੋਮਾਂਚ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਦੇ ਅਗਲੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਮੇਰੇ ਕਿਤੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਥਾਹ ਕੁੰਡ ਵਰਗਾ ਡੂੰਘਾ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੈ?

14--

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਅੰਤਰ ਇੱਕ ਹਕੀਕਤ ਬਣ ਗਿਆ ਜੋ ਸਾਲ ਦਰ ਸਾਲ ਸਖ਼ਤ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸੀ; ਮੈਂ ਧਰਮ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਅਤੇ ਨਸਲਾਂ ਵਰਗੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਆਮਿਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇੰਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕਾਹਲੀ ਕਿਉਂ ਸੀ? ਤੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ। ਆਹ! ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਡੂੰਘੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੀ ਸੀ-ਮੈਂ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕੁਆਰਾਪਣ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪਿਤਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਸ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਕਾਰਣ ਲਈ, ਮੈਂ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਲਾਹ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ:
'ਜੇ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਬਣਨ ਲਈ ਕਹੋ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਮਿਲੇਗਾ। ਮੈਂ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਹਿੰਦੂ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ ਕਰਾਂਗਾ।' ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵੀ ਨ ਝਿਜਕਿਆ:--- 'ਇਸਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਕਲੀ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।'
ਮੈਂ ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ: 'ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਤਰਕ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ?'
ਉਹ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ।
ਮੈਂ ਫਿਰ ਜੋਰ ਲਾਇਆ। --'ਠੀਕ ਹੈ......ਪਰ ਕੀ ਲਾੜੀ ਲਈ ਲਾੜੇ ਦਾ ਧਰਮ ਬਦਲਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ?'
ਉਸਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ--- ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਮੁਸਲਿਮ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਿਉਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?'
ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। 'ਠੀਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ ਮਰਦ ਜਾਂ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ: ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੀ ਬਾਕੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ । ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੋੜੀ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ, ਹਾਂ... ਸਦੀਵੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ । ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ । ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਪਿਆਰ ਸਾਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖੇਗਾ । ਪਰ ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਹੋ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ: ਤੁਹਾਡਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਸਾਡਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਯਤਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਫੀਮ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਕੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸਮਾਜ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਿਨ ਬਹੁਤਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।'
***

ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ, ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਮਿਰ ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਉੱਠੀ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਬੈੱਡਰੂਮ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਲਾਉਂਜ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ । ਵੱਡੀ ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਗਈ ਅਤੇ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਬੈਠ ਗਈ । ਨਦੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਆਵਾਜ਼, , ਉਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਚੰਨ ਰਹਿਤ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮੀਰ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਖਿੱਚ ਤਾਣ ਜੋ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ

ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਪਿਤਾ ਜੀ ਘਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਣਥੱਕ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਦੌਰੇ ਤੇ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ । ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਤਾਂਘ, ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਪਰਤਣਾ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਸ ਘਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਿਰਣਾਇਕ, ਦਿਲ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਸੀਹੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ: --

'ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬੇਦਖਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ " --ਉਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲਾ, ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਪੂਰਵਕ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣ ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ । ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਹਿੰਸਕ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਲੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਣ । ਉਸਨੇ ਜਾਤੀ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਰੀਜਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ, ਉਸਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਤਰਕ ਦਿਸਿਆ । ਇਹ ਸੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੇ ਖੂਹ, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ, ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰੀਜਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਉਸਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਨੈਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਬਦਲ ਰਹਿ ਸੀ ।

15-
ਮੈਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਇੰਨੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੇ ਕਾਬਲ ਸੀ... ਅਤੇ ਕਿਸ ਲਈ? ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ? ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਕਿਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਮੰਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ? ਕੀ ਇਹ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਸ ਲਈ ਆਪਣੀ ਧੀ ਲਈ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ?

ਮੈਂ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ, --ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਗਰਭਵਤੀ ਹਾਂ, । ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤੇਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੱਚਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ।'

ਵਿਕਲਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਬੱਸ ਨੂੰ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉਹ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਮੇਰਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਗਰਭਵਤੀ ਢਿੱਡ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਹੌਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਮਾਂ ਜਿਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਏਨੀ ਕਠੋਰ ਦਿਲ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ? ਕੀ ਉਹ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਠੋਰਤਾ ਉੱਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ?

ਮੈਂ ਚਿੱਠੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ। ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਲਈ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਇੱਕ ਸਖਤ
ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ। ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਿਆ । ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਜੁਟਾਉਣ ਦਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਾਂ ਕੀ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ? ਜੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਥੋਪਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ. ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਅਮੀਰ ਦੇ ਘਰ ਰੁਕ ਗਈ । ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਗਰਭਵਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਓਹ ਇਕੋ ਇਕ ਲਿੰਕ ਸੀ? ਉਸ ਆਦਮੀ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਗੋਰੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਔਰਤ ਨਾਲ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਤੇ ਮਾਂ ਅਚੰਮਾ ਸਖ਼ਤ, ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਨ ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਦੀ

ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ, ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਸਕੇ।

ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਬਲੀ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਸੀ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਪੈਗੰਬਰ (ਅਮਨ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੀ ਜਦੋਂ ਉਹ
ਮੱਕਾ ਦੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਊਠ ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਮਾਡਲਿੰਗ ਸੀ ਪੈਗੰਬਰ (ਅਮਨ) ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਵਹਾਰ। ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਊਠ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਕਰੀਆਂ ਜਾਂ ਭੇਡਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਸੱਤਵਾਂ ਦਿਨ ਨਜ਼ੀਰ ਦਾ ਜਨਮ ਬਹੁਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੀ: ਦੋ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਘਰ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਬਲਾ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਨਾ-ਇਨੀ ਵਜਾਹਤੂ ਵਜ ਹਯਾਲੀਲਾ ਦੀ ਫਰਾਹ ਰੱਸਾ ਮਾਵਾਤੀ ਵਾਲ ਅਰਦਾਸ ਹਨੀਫਾਨ ਵਾਮਾ ਅਨਾਮਿਨਲ ਮੁਸ਼ਰਿਕਿਨ (ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ, ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲਿਆ ਹੈ)

ਅੱਲ੍ਹਾ ਵੱਲ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜੋ ਕਈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਨਮਾਜ਼, ਮੇਰੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ, ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ। ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ! ਇਥੇ, ਇਹ, ਜੋ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਹੈ!) ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਬਿਸਮਿਲਾਹੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੂ ਅਕਬਰ'ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਲੱਗੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੇਜ਼ਰ-ਤਿੱਖੀ ਤਲਵਾਰ ਉਸ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਗਈ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਰਦਨ. ਤਲਵਾਰ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗਰਦਨਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 'ਹੇ ਅੱਲਾ! ਇਹ ਅਕੀਕ ਇੱਕ ਹੈ ਨਜ਼ੀਰ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਦਇਆਵਾਨ ਹੋਵੋ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮੁਹੰਮਦ (ਅਮਨ) ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਸਤ ਇਬਰਾਹਿਮ ਤੋਂ, ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੋ. ਇਹ (ਬੱਚੇ ਦਾ) ਖੂਨ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ, ਇਹ (ਬੱਚੇ ਦਾ) ਮਾਸ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ।

ਮੀਟ, ਅਤੇ ਇਹ (ਬੱਚੇ ਦੇ) ਵਾਲ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ। ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ! ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੋ!'

ਦੀਭਾ ਦੀ ਰਸਮ ਹੁਣ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮੀਟ ਪਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸੁਆਦੀ ਬਿਰਯਾਨੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਨਾਲ, ਜੋ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆ, ਮੈਂ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਗਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਹ ਰਵਾਇਤੀ ਹਿੰਦੂ ਪਕਵਾਨਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਇੱਕ ਭੇਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ - ਇੱਕ ਸੁਆਦੀ ਕੇਲਾ, ਨਾਰੀਅਲ ਅਤੇ ਗੁੜ ਅਤੇ ਦਹੀ-ਚਾਵਲ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲਹੂ ਅਤੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਦਿਆਲੂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਭੇਟ ਵਜੋਂ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਰਾਤ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਫ਼ੋਨ ਕਾਲ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕੁਝ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਆਮਿਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਰਿਸੀਵਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਲਕਸ਼ਮੀ ਮੁਬਾਰਕ! ਓਹ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ "ਰਜ਼ੀਆ"ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ? ਆਦਤ ਦਾ ਜ਼ੋਰ, ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਕੁੜੀ. ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਤੂੰ ਰਜ਼ੀਆ ਹੈਂ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤੂੰ ਸਦਾ ਰਹੇਂਗਾ

ਲਕਸ਼ਮੀ ਰਹੋ।'ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਿੱਘ ਸੀ। 'ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਲੜਕੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ... ਖੈਰ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੁੜੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁੰਡਾ। ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਅਤੇ

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ, ਗਾਂਧੀ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ "ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸ: ਇੱਕ ਤੁਲਨਾ"ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ ਕੈਂਪ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਦਾਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

17 -
ਪਰ ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਜੋ ਸੁਣਿਆ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਅੰਕਲ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਕਲੀ ਫਰਕ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ? ਮਨੁੱਖਤਾ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਅੰਕਲ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ?"ਮੈਂ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਨਾਰਾਇਣ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਕੱਢਣੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰੋ! ਕੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਕਸ਼ਮੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਸੀ? ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ।"ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਗੁੱਸੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੇਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਆਦਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਡੂੰਘੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਹਾਂ-ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਧਰਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਭਾਵਨਾ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਦੀਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਟੁੱਟ ਕੰਧ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ! ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਾਂਗਾ: ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਧਰਮ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਵੈਸੇ ਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਿਹਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਬਾਹਰ ਜਾਵਾਂਗੇ।'

ਉਸ ਇੱਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਨੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁੜੱਤਣ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਹਿੰਸਾ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਵਰਗੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸੀ - ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਸ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਲਈ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਰਾਦਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਕਾਦਮਿਕ ਪੇਪਰਾਂ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੀਵੀ ਉੱਤੇ, ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬੁਣਿਆ: ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਰਮ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਜਿੰਨਾ ਬੇਰਹਿਮ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਸਦੀ ਕਠੋਰ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਮਨ ਜਾਤਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਹੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੀਂਹ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੀਮਾ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਧਿਆ, ਅਤੇ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਇੱਕ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਵਜੋਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਲਪਨਾ 1,400 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਹਰ ਕਦਮ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਨੋਟਸ, ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸੂਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੀ 85 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਜਿਸ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਧਰਮ ਦੀ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨੀ। ਮੇਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਲਈ, ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਸੀ.

ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਫੋਟੋ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਛਾਪੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ 'ਹਿੰਮਤੀ ਔਰਤ'ਵਰਗੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਪੇਪਰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ। ਹਰ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਸੇਲਿਬ੍ਰਿਟੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟਾਰ। ਇਸਨੇ ਸਿਰਫ ਮੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ. ਮੇਰਾ ਸਾਬਕਾ ਧਰਮ ਰੀੜ੍ਹ ਰਹਿਤ ਸੀ: ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਉਹੀ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਮਸਹ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤੀਰਥ, ਪਵਿੱਤਰ ਜਲ! ਹਾ! ਮੈਂ ਜੋ ਧਰਮ ਬਦਲਿਆ ਸੀ ਉਹ ਦਲੇਰ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ, ਤੇਜ਼ ਸੀ। ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ. ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂ ਅਤਿਅੰਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਤਲਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਇਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਸੀ: ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਇਸਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਘੱਟ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਦਾ ਧਰਮ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਹੈ; ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਜਨਮ ਦੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਘਰ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੰਜ ਵਾਰ ਨਮਾਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛੁੱਟਿਆ। ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਖੁਸ਼ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਮ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਂਗ, ਮੇਰਾ ਘਰ ਮਰਦਾਨੇ ਅਤੇ ਜ਼ੇਨਾ ਦੇ ਦੋ ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ੇਨਾ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਬੰਦ ਸੀ

18 --

ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਸੀ ਜੋ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਲਈ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਮਰਦਾਨਾ, ਘਰ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ, ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕੰਧ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਘਰ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜ਼ੇਨਾ ਇੱਕ ਬਾਹਰੀ ਘਰ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਗੇਟ 'ਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਰਦ ਮਹਿਮਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ 'ਘੋਸ਼ਾ! ਘੋਸ਼ਾ!'ਘਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਫਿਰ ਅੰਦਰਲੇ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਦੀਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੰਧ ਜਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਮਰਦ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੌਕਰ ਮਹਿਮਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਗੇਟ ਤੱਕ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਨੇ ਇਸ ਰੀਤ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਘਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੁਰਕਾ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਮਨਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਗੇਟ 'ਤੇ ਸੀ-ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਦਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਔਰਤ-ਮੈਂ ਬਸ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਇਸ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੀ ਸੀ।

'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ।'

ਮੇਰਾ ਮਿਆਰੀ ਜਵਾਬ ਸੀ: 'ਮੈਂ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਅਤੇ ਡਾਇਲਾਗ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਲੋਕੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੀ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ "ਘੋਸ਼ਾ"ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?'

'ਫੇਰ ਉਹ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਘਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾ। ਇਹ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਔਰਤ ਵਾਂਗ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇੱਜ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।'

'ਤੇਰਾ ਬੇਟਾ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਮੇਰੀ ਸ਼ਰਤ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋ।'ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ।

ਪਰ, ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿੱਠੀਆਂ-ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। 'ਬੱਚੇ, ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਹੋਵੋ। ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ. ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਔਰਤ ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਗੁਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਨਮੀ ਨੂੰ ਚੂਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਚੂਸਦਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਨਿਯਮਤ ਕਸਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਔਰਤ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਔਰਤ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।'

'ਮੈਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।'ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਮੈਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਡਰਾਇੰਗ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੱਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ,

'ਜੇ ਤੂੰ ਜਨਮ ਤੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਕੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਹਰ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇੱਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਆਮਿਰ ਵੱਲ ਇਸ ਲਈ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕਰੀਅਰ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਿਉਂ ਕਰੋਗੇ? ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਿਉਂ ਕਰੋਗੇ?'

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

'ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਥੋੜਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰੋ। ਥੋੜਾ ਸਮਝਦਾਰ ਬਣੋ।'

'ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ,'ਮੈਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

'ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਕਾਲਾ ਗਾਊਨ ਪਹਿਨੋ। ਇਹ ਮਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰੇਗਾ,'ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਇਆ।

'ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਪ੍ਰੈਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਮੇਰੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਬੁਰਕਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਛੁਪਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕਿਵੇਂ? ਇਹ ਕੁਝ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੇਗਾ: ਰਜ਼ੀਆ, ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ-ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ-ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਨਾਇਕਾ! ਰੌਸ਼ਨ ਸੁਰਖੀਆਂ! ਮੇਰੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ।'

ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਹੇ। ਪਰ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਸੀ, ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਠ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਭਰਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ - ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਦੇ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਤੱਥ ਨੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ, ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਜੋਂ ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਉੱਚ ਸਨਮਾਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

19----
ਡੂੰਘਾ ਰਵਾਇਤੀ ਸੀ.

ਤਬਲੀਗੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਸੂਸ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਿਵਾਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਾਰੇ ਇਸਲਾਮੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਖਰਕਾਰ ਮੇਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਘਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ।

'ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਉਹ ਇੱਕ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰ ਨੂੰਹ ਹੈ! ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਦੀ ਸੁਰ ਤੇਜ਼ਾਬ ਸੀ।

ਦੋਵੇਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਮੁੜੇ।

'ਸਾਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਬਿੰਦੀ-ਸਿੰਗਾਰੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ?'

'ਮੈਂ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਥਿਤੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਿੰਦੀ ਜਾਂ ਪਹਿਰਾਵਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਹਿਨਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।'

'ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੂੰਝਦੇ. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ।'

'ਠੀਕ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਦੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਿੰਦੀ ਪਹਿਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਲਟਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਬਿੰਦੀ ਪਹਿਨਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਪਹਿਨਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਧਰਮ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਿਉਂ ਹੈ?'

ਇਸਲਾਮੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਸਟੰਪ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਚੀਕ ਰਹੇ ਸਨ,

'ਸਾਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਾਫਿਰ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ!'

'ਕਾਫ਼ਿਰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਬਿੰਦੀ ਪਹਿਨਣਾ ਇਸਲਾਮੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।'

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਤੁਹਾਡੀ ਉਰਦੂ ਗਲਤ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਲਈ ਕੰਨੜ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਰਹੇ ਹੋ।'

ਮਲਿਆਲੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਰਦੂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ। ਨਾ ਹੀ ਤਾਮਿਲ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਰਦੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਧਰਮ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ?'ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ, ਇੱਕ ਕੱਟੜ ਬਾਗ਼ੀ, ਇੱਕ ਦੁਖੀ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਦੀ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਰਾਈਟਰ ਅਤੇ ਪਾਤਰ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

'ਕੀ? ਹਹ? ਕੀ? ਕੀ?'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਟਰੈਕ ਬਦਲਿਆ ਸੀ।

'ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੀਫ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਕੀ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ?'

'ਮੈਂ ਜਿਸ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਬੀਫ ਖਾਣਾ ਪਾਪ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਖਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਤਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਨ ਲਈ ਬੀਫ ਖਾਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ?'

ਇਸ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਹਿਚਕਚਾਹਟ ਜਾਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਬੋਲੇ: ਦੋ ਸਰੀਰ, ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼.

'ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਟੈਸਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਫਿਰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅਜਿਹੇ ਸੌ ਸਵਾਲ ਹੋਣਗੇ!'

ਮੈਂ ਝੱਟ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਤੇਰੀ ਦਲੀਲ ਕਮਾਲ ਹੈ! ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ, ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਦੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸੂਰ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟ ਲਿਆ ਹੈ?'

'ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਕੀ ਕਿਹਾ?'ਉਹ ਇੱਕਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਚੀਕਿਆ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਬਰਫ਼-ਚਿੱਟਾ

ਦਾੜ੍ਹੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਤਬਲੀਗੀ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਦਲੀਲ ਸਮਝਾਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸੇ ਲੰਬਾਈ ਦੀ ਸਲੇਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖੀ

ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ। ਸਲੇਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ ਤਬਲੀਗੀ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਚੀਕਿਆ।

'ਕਿਵੇਂ... ਤੇਰੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਬਲੀਗੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਕੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ? ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੋ

ਕੇਵਲ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ! ਬੰਦਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂਦਾ

ਸੂਰ ਦਾ ਮਾਸ, ਇਕੱਲੇ ਇਸਦਾ ਸੁਆਦ ਲਓ! ਧਰਮ-ਤਿਆਗ ਲਈ ਮੌਤ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ

ਕਿ?'ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ?

ਸ਼ਬਦ, ਯੂਨਸ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਸਾਹਿਬ? ਤੁਹਾਡੀ ਨੂੰਹ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ-ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ

20 -

ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਸੈੱਟ ਕਰਨ ਲਈ. ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ ਭਾਵੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਜਾਣ ਲਈ ਮੁੜੇ, ਫਿਰ ਰੁਕ ਗਏ। 'ਓਏ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ, ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ।'ਅਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਨਜ਼ਰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਚਲੇ ਗਏ.

ਆਮਿਰ ਬੇਚੈਨ ਸੀ। 'ਰੱਬ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ? ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?'

'ਸੱਜਾ! ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕਰਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਮੀਰ?'

'ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਵਜੋਂ "ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ"ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਿਉਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?'

'ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਕਿ ਮੈਂ ਬੁਰਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਾਂ?'

'ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ! ਠੀਕ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਥੇ ਗੱਲ ਹੈ. ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਬਿੰਦੀ ਪਹਿਨਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਘਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਨੂੰ ਮਿਟਾਓ। ਬੁਰਕਾ ਨਾ ਪਹਿਨੋ; ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਸ਼ਾਲ ਲਪੇਟੋ ਤਾਂ ਜੋ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਚਿਹਰੇ, ਸਿਰ ਅਤੇ ਗਰਦਨ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲਵੇ। ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਬੀਫ ਖਾਓ, ਘੱਟ ਹੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ? ਦ

ਗਾਂ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਜਾਨਵਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਲੇਲਾ ਜਾਂ ਬੱਕਰੀ।''ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਤਬਲੀਗੀਆਂ ਵਾਂਗ ਵੱਜ ਰਹੇ ਹੋ।'

ਉਹ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈ। ਮੈਂ ਹਾਰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ: ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਬਲਕਿ ਮੇਰੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਗਰਮ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਹੋਟਲ ਅਮਾਨ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚਿਆ, ਇੱਕ ਗੋਸ਼ਟ ਬਿਰਯਾਨੀ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਖਾਧਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਲੰਚ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਅਮੀਰ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੋਸ਼ਟ ਖਾਧਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਘਰ ਵਿੱਚ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਸਮਰਥਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ; ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।'

ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਰਜ਼ੀਆ, ਇਹ ਟਾਲਣਯੋਗ ਟਕਰਾਅ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਘਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਤਬਲੀਗੀਜ਼ ਦੇ ਡਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਦੀਵੀ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ ਭੋਗਣਗੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ- ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਫ ਖਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ?'

ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ। 'ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਉਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਚਲੋ ਵੱਖਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਫਲੈਟ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਬਲੀਗੀ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਡਰ, ਜਾਂ ਸਦੀਵੀ ਨਰਕ ਦੇ ਡਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।'ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੀਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਕਰੀਅਰ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਆਮਦਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਘਰ, ਨੌਕਰ ਅਤੇ

ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਲਗਜ਼ਰੀ. ਅਸੀਂ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮੂਲੀ ਜਾਪਦੇ ਪਰ ਆਵਰਤੀ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਮੀਰ ਦੇ ਮਾਤਾ- ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮਿਰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਵੱਖਰੇ ਫਲੈਟ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਬੋਝ ਤਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਦ੍ਰਿੜ ਰਿਹਾ। ਆਮਿਰ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਝਿਜਕਿਆ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਜਾਓ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗਾ,'ਉਸਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਕਿਹਾ। '

'ਇਸਦਾ ਮਤਲੱਬ ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ?'

'ਤੁਸੀਂ ਡਾਇਲਾਗ ਲੇਖਕ ਹੋ |'

'ਆਓ ਆਪਣਿਆਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣੀਏ!'

'ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ! ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ...'ਬਿਨਾਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੇ, ਉਸਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨੇ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ

21--
ਵਾਲ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੇਰੀ ਗਰਦਨ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਧੱਕਦੇ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ, ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ

ਮੈਨੂੰ ਮਾਰੋ

ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਅਣਗਿਣਤ ਬਹਿਸਾਂ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਝਗੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਵਹਿਸ਼ੀ ਵਿਵਹਾਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਡਰ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਨੇ ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। 'ਛੱਡੋ ਮੈਨੂੰ! ਹੁਣ! ਜੇ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੀ ਥੱਪੜ ਮਾਰਾਂ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਮਰਦਾਨ, ਮਰਦਾਨਗੀ ਮੁੜ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ!'

ਉਹ ਉਸ ਮੁਦਰਾ ਵਿੱਚ ਜੰਮ ਗਿਆ। ਉਸਦਾ ਖੱਬਾ ਹੱਥ, ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਰੋੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸਦਾ ਉਠਿਆ ਹੋਇਆ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਣ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਪਕੜ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਨਿਗਾਹ ਮੇਰੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਬੈੱਡਰੂਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਲੜਾਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਦੋ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਚੀਕਿਆ: 'ਤੇਰੇ ਵਰਗੀ ਪਤਨੀ ਸਿਰਫ ਤਲਾਕ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਤਲਾਕ! ਤਲਾਕ! ਤਲਾਕ!'ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੀਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ: ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਪੈਦਲ, ਉਸ ਦਾ ਰੁਖ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਸੰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੰਬਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਹ ਗੰਭੀਰ ਸੀ. ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ... ਜਾਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੋ...ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ. ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਯਾਦ ਆਈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਜੇਕਰ ਪਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ

ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਹੁਣੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ - ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਲਾਕ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਿਆ ਸੀ? ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਕੋਲ ਤਲਾਕ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਹੋਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ, ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਚਾਰ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਅੰਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਮੇਰੀ ਚਮੜੀ ਨਾਲ ਬੇਅਰਾਮ ਨਾਲ ਚਿਪਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਲੇਟ ਗਿਆ, ਡਰਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਹੋਰ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਜਾਵਾਂਗਾ. ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਮਝ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਮਿਰ ਦੇ ਸਕੂਟਰ ਦੇ ਸਟਾਰਟ ਹੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਰਿਮੋਟ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਵਾਦ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਮੈਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਰਾੜ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ. ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਦੌਰਾਨ ਨਿਭਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਹੀ ਰਸਮਾਂ ਯਾਦ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਫਿਰ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਸੀ. ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਬਿਨਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਿੰਨੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ: 'ਲਕਸ਼ਮੀ, ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਦੇਖੋ

ਮੇਰਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪਤੀ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਹੈ, ਏ

ਇਹਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਦਿਖਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ।'

ਅਤੇ ਹੁਣ, ਤਲਾਕ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਮਰਦਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਉਬਲਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦੰਦ ਪੀਸ ਲਏ। ਮੈਨੂੰ ਧੋਖਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਇੱਕ ਤਾਕਤਵਰ, ਅਣਜਾਣ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਹੱਡੀ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ.

ਉਸ ਰਾਤ ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਰਤਿਆ। ਡੇਢ ਸਾਲ ਦਾ ਨਜ਼ੀਰ ਆਪਣੇ ਪੰਘੂੜੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੀ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਸਵੈ-ਮਾਣ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ

22-
ਦੂਰ ਸੀ, ਅਚਾਨਕ ਜਾਗ ਪਈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਆਦਮੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ...ਮੇਰਾ ਪਤੀ, ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਇੰਚ ਦੂਰ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ...ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਔਰਤ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਉਪਕਰਣ? ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਇਸ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਘੁੰਮਾਇਆ ਪਰ ਮੇਰੇ ਹੰਕਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੌਂਦੇ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਰਾਤ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ। ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਕੁਚਲਣ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ।'

'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲੋਂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਤਲਾਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦੌਰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਦੋ ਹੋਰ ਜਾਣ ਲਈ। ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਰਸਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਦਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਰਸਮੀਤਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ - ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸੌਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੂਹਣਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।'

ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਰੋਣ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਪਰ ਤੁਰੰਤ ਵਾਸ਼ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਚੀਕਿਆ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਕੁੰਡੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੰਝੂਆਂ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤ - ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਆਪਣੇ ਉਬਾਲਣ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਦੁੱਧ ਵਾਂਗ ਵਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਬਾਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੜ ਕੇ ਓਵਰਫਲੋ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਅਗਲਾ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਬਾਥਰੂਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਤਾਇਆ, ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੰਝੂ ਨਹੀਂ ਸਨ. ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਾ ਰੋਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਬੈੱਡਰੂਮ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੰਜੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਸੌਂ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਦੋ 'ਬਾਕੀ'ਤਲਾਕ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਜਲਦੀ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੋਈ ਸਸਤਾ ਫਲੈਟ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗਤਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ: ਫਲੈਟ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ, ਕਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਾਸਿਕ ਘਰੇਲੂ ਖਰਚੇ। ਇਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵਾਂਗਾ ਪਰ...ਨਜ਼ੀਰ? ਨਜ਼ੀਰ ਕਿਸ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਮੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ-ਦੁਖਦਾਈ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਕਿੰਨਾ ਘੱਟ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਜ਼ੀਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਕੋਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਅਨਿਯਮਿਤ ਕੰਮ ਦੇ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ। ਉਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹੱਕ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੀ ਜਾਂ ਮੈਂ? ਉਸਨੇ ਮੇਰੀ ਨਾਭੀਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਆਮਿਰ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ: ਉਹ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਚੁੱਪਚਾਪ ਉਠ ਕੇ ਨਜ਼ੀਰ ਦੇ ਪੰਘੂੜੇ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁੱਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਝੁਕ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸਦੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮਿਆ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਇੱਕ ਅਯਾਹ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਾਂਗਾ।

ਮੈਂ ਹੁਣ ਅਟੱਲ ਤਲਾਕ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਪਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਨੈਤਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੋ ਮੈਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਸਦੀ ਮਦਦ, ਇੱਕ ਹੱਲ ਸੀ. ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮਿੱਤਰ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ।

ਮੇਰਾ ਮਨ ਪੁਣੇ ਫਿਲਮ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਿਆ... 'ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ'ਅਜਿਹਾ ਹੈ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਰਥਪੂਰਨ ਵਾਕੰਸ਼। ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ: ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਹੈ। ਬੇਸਮਝ ਜੋਸ਼ ਜੋ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਅਸਲ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ. ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਸੀਨੇਮ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਣਾ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉਸੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ 'ਤੇ ਸਹਿਜ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੰਗਲੌਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ

ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਇਹ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੀ ਜੋ ਚੱਟਾਨ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ-

ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਦੁਆਰਾ ਠੋਸ. ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ

ਇੱਕ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਸੀ-ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ, ਇੱਕ ਗੋਰੀ ਈਸਾਈ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ

ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕੌੜੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਜੋ ਹਿੰਮਤ ਦਿਖਾਈ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ

ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਜੋ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਕਲ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ
23--
ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਸਲਾਹ ਉਹਨਾਂ ਜੋੜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੀ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਸੀ...ਨਹੀਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਸਾਂ।

'ਲਕਸ਼ਮੀ! ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ! ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਲੰਬੇ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਗਏ ਹੋ! ਤੁਹਾਡੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ, ਸਖ਼ਤ ਸੁਹਜ ਅਤੇ ਬੰਗਲੌਰ ਦੀ ਬੌਧਿਕ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਦੁਰਲੱਭ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ!'ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਗਿਆ, ਸ਼ੁਕੀਨ ਥੀਏਟਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਉਸਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿੱਘ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ... ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਤਰਸਯੋਗ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜੋ ਗਲੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਧੰਨਵਾਦ, ਅੰਕਲ!'ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ।

'ਅੰਕਲ!'ਉਸਨੇ ਚੀਕਿਆ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਦਰਦਨਾਕ ਸਾਹ ਛੱਡਿਆ। 'ਤੁਸੀਂ ਕਦੋਂ ਸਿੱਖੋਗੇ? ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਇੱਕ ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਬਦਸੂਰਤ ਬੁਰਜੂਆ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਲੇਬਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੇ: ਚਾਚਾ! ਮੈਨੂੰ ਨਾਰਾਇਣ ਕਹੋ। ਜਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰੀ. ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ।'

'ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ"ਸੁਭਾਵਿਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, 'ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

'ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ! ਤਾਂ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ... ਮੇਰੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ।'

'ਓਹ ਠੀਕ ਹੈ... ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।'

'ਸੱਚਮੁੱਚ? ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ! ਉਹ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸਾਥੀ ਕੌਣ ਹੈ? ਤਚਾ! ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਗੋਰੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਦਾ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਫੁੱਲ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਖਿੜ ਰਿਹਾ ਹੈ! ਵੈਸੇ ਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਵਰਗ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।'ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨਾਲ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੱਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੀ ਉਸਦੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਹ ਅਜੀਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ. ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ. ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਅਤੀਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਛੁਪੀਆਂ ਸੱਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਹੋਰ ਆਮ ਸੈਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਭੜਕਾਊ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਬਿਤਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅਭਿਨੇਤਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਗਏ ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਖਰਕਾਰ ਬੋਲਿਆ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਸਨ. 'ਲਕਸ਼ਮੀ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ। ਹਰ ਕਦਮ ਜੋ ਇੱਕ ਵਚਨਬੱਧ ਇਨਕਲਾਬੀ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ, ਅਟੁੱਟ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਦਮ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਪੈਰ ਅੱਗੇ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟੋ। ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਹਾਂ। ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਹੈ। ਅੰਤਰ-ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਆਹ ਅੰਤਰ-ਜਾਤੀ ਵਿਆਹ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਹੈ!'ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਿਆ, ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਨਿਚੋੜਿਆ।

ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ

ਸਮਾਜਿਕ ਲੋੜ. ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹਾਂ

ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਵਧਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਟੀਚਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਤਨੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ੇਨਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠਦੀ ਹੈ,'ਆਮਿਰ

ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ.

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਲੱਗ ਤੋਂ ਬੁਲਾਇਆ। 'ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਪੂਰਵ-ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਹੀਂ ਹਨ

ਪੂਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ. ਰਸਤਾ ਹੀ ਰਸਤਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਢੰਗਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਬਦਲਿਆ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਹਾਲਾਤ. ਲਚਕਤਾ ਕੁੰਜੀ ਹੈ. ਤੁਹਾਡੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ "ਕਨਵਰਟ"ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਜਾਣੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭੋ।

24--
ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਿਮ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ "ਪਰਿਵਰਤਨ"ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨਕਲਾਬ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਫੈਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲਕਸ਼ਮੀ, ਇਸਦੇ ਸਾਰੇ ਨੁਕਸ ਲਈ, ਇਸਲਾਮ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਜੋ ਵੀ ਹੈ ਬਰਾਬਰ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝਾ ਕਰੋ. ਜੇਕਰ ਅੱਜ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ।'

ਸਮਝ ਆਉਣ ਲੱਗੀ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦਾ ਤਰਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਕੀਨ ਥੀਏਟਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਫ਼ਿਲਮ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ-ਫਿਲਮ-ਮੇਕਿੰਗ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਾਧਿਅਮ ਜੋ ਡੂੰਘੇ ਚਿੰਤਨ ਲਈ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਲਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਮਾਨ, ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ 'ਤੇ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਏਕਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਨਿਕਾਹ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ: ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਿਆਹ। ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਓਪਨ-ਏਅਰ ਥੀਏਟਰ, ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਮੀ (ਹੁਣ ਰਜ਼ੀਆ) ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਲੇਰ ਬਗਾਵਤ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਹਾਰਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਭਾਸ਼ਣ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਛਾਪਿਆ, ਨਾਲ ਹੀ ਵਧੀਆ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਦੋ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਰਸਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਸੰਪਾਦਕੀ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਲਾ ਜਗਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਿੱਤ, ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ।

ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਮੋੜ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਉਸਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਸੇਵਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਘਰ ਦਾ ਫ਼ੋਨ ਨੰਬਰ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਕਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਨਵੇਂ ਘਰ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਲਈ ਕਲਕੱਤਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਅਗਲੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਪੇਕਿੰਗ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਸੋਮਵਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਾਣਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦੱਬਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਫੜਨਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੀ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਵੇਖੀ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਨ।

ਲੋਕ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰਜ਼ੀਆ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਬਾਗੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿਲਮੀ ਹਸਤੀ।'

ਭੀੜ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਆਪਣੇ ਸਮੂਹਿਕ ਮੂੰਹਾਂ ਨਾਲ ਤਾਰੀਫ਼ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੀ ਹੀਰੋਇਨ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹੋਗੇ?

ਹੈਰਾਨੀ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ?'ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦਾ ਲਹਿਜ਼ਾ ਚਹਿਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ

ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਧਾ, 'ਲਕਸ਼ਮੀ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਆਏ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਉਭਰਦੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਰ ਵਜੇ ਮਿਲਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ?'

ਮੈਂ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਉਸ ਦੇ ਦਫਤਰ ਗਿਆ। ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

'ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ। ਚਲੋ ਡਰਾਈਵ ਲਈ ਚੱਲੀਏ। ਜੇ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕੀੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਮਿਲੇਗਾ

ਸਾਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰੋ।'ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਦੀ ਕਾਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਸੱਜੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਚਨਚੇਤ ਹੱਥ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। 'ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਹੋ? ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਬਰਗਦ ਦੇ ਰੁੱਖ ਤੇ ਜਾਵਾਂਗੇ? ਇਹ ਹੈ

~

25--
ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਨਿਜੀ। ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।'

ਮੈਂ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਠੋਕਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੁਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਬੇਅਰਾਮੀ ਦਿਖਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ...ਉਮ... ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹੈ... ਓਏ ਅੱਛਾ! ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਾਂ ਅਤੇ...ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੀੜੇ-ਖਾਣੇ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸੇ ਕੀੜੇ-ਖਾਣੇ ਵਾਲੇ ਕੋਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।'

'ਸੱਚਮੁੱਚ? ਇਹ ਉਦਾਸ ਹੈ! ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਬਦਲਿਆ? ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਸਿਵਲ ਮੈਰਿਜ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਜੋੜੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਬਣ ਜਾਂਦੇ,'ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ।

ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਹ ਉਹੀ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ 'ਅੰਦਰ ਜਾਣ'ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਉਤੇਜਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਦਮਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਈ।

'[[[[[[[[! [[[[[[[[[[[... [[[[[[[[[[... [[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[?'

[[[, [[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[['[[[.

'[[[? [[, [[[[[[[[[[[[, [[[? [[[

ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਤਲਾਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਰਾਤ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

26--
'ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਜਾਂ ਬਦਲਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਹ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ। ਚਲੋ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਘਰ ਸਟੂਡੀਓ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਗੜਬੜ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਟੂਡੀਓ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਫਲੈਟ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਣਾ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ-ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਤਨੀ ਹੋਵੋਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਫਲੈਟ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ।'

ਇਹ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਆਮਿਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਜਤਾਉਣਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਦਬਾਅ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਤੀਤ ਦੀ ਕੁੜੱਤਣ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਦੇ ਪੇਕਿੰਗ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੈਅ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਰਸੋਂ, ਪੰਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਜ਼ਾਦ ਸੀ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਉਜਾੜ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਇਕ ਚੰਗਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਇਕੱਲੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਹੁਨਰ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪੇਕਿੰਗ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਚੀਨੀ ਸਮਾਜਵਾਦ ਰੂਸੀ ਮਾਡਲ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਉੱਤਮ ਸੀ। ਸਾਰਥਕ ਇਨਕਲਾਬ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਲੈਨਿਨ ਅਤੇ ਸਟਾਲਿਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ, ਮਾਓ ਦੀ ਸੂਝ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਸੀ, ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਉਸ ਦਾ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਹੁਣ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੀ ਜੋ ਸਮਾਜਵਾਦ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਣ ਕਲਾ ਮਜਬੂਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜਨੂੰਨ ਅਟੱਲ ਸੀ। ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਲੈ ਲਿਆ।

'ਸਰ, ਆਮਿਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ!'

ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਹੱਥ ਹਿਲਾਇਆ। 'ਓਏ ਇਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ! ਆਮਿਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਥੇ ਸੀ, ਉਸੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ-ਉਸਨੇ ਮੇਰੀ ਕੁਰਸੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ-'ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਇੱਕ ਬੁਰਜੂਆ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਇੱਕ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ. ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਸਮਾਜ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ: ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਵੇਖੋ, ਆਮਿਰ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਥੀਏਟਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਝਗੜਾ ਹੁੰਦਾ। ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ? ਪਰ ਦੇਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ - ਉਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਅਸ਼ਲੀਲ ਹਿੰਦੂ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਚਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਕ ਕਰੋ: ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਇੱਕ ਵੀ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਪਹਿਰਾਵਾ ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ; ਉਤਪਾਦਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਗੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਰ ਕਦਮ ਦੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਤਲਾਕ ਸੈਂਕੜੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਆਹ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ ਮੰਨਦੇ ਹਨ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੈ? ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਭਾਵਨਾਤਮਕਤਾ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹਾਂ - ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

27--
ਲਕਸ਼ਮੀ, ਆਖਰਕਾਰ ਉਸਨੇ ਜੋ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਤਰਕ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ...ਉਹ ਨਰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਸੀਬਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ,'ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਜੇਤੂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ।

'ਧੰਨਵਾਦ...ਧੰਨਵਾਦ, ਧੰਨਵਾਦ...ਬਹੁਤ, ਬਹੁਤ, ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ, ਸਰ!'ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲ ਝੁਕਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ।

'ਉੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਜਾਓ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ "ਸਰ"ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਆਖਰੀ ਵਾਰ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਖਾਸ ਹੋ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤ ਦੀ ਧੀ ਹੋ। ਸਾਡਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਹੈ ਨਾ?'ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

'ਹਾਂ? ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'ਉਸ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ.

'ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ?'

'ਠੀਕ ਹੈ...ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਹੋ। ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਚੁੱਪ ਨੇੜਤਾ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਓਹ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ! ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵ ਗੌੜਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਲਗਭਗ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।'

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕੋ ਇਕ ਕੜੀ ਸੀ, ਇਕੋ ਇਕ ਰਸਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ. ਪਰ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਖਰੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਸਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਥੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਸੀ. ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਇਸ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਇਹ ਕਿਉਂ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਭਰਮ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਹ ਉਸਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸੀ? ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ. ਮੈਂ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ

ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਘੜੀ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਸਮਝ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਠਿਆ।

'ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਿਵਾਜੀਨਗਰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ... ਹਮ... ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੈਨਗਰ ਛੱਡਣ ਦਿਓ। ਤੋਂ ਬੱਸ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਉੱਥੇ, 'ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਜੱਫੀ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਮੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਚੁੰਮਿਆ

ਮੇਰੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ. ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਰਿਹਰਸਲ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਅਭਿਨੇਤਾ ਨੂੰ ਚੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ

ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ. ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਫੁਸਫੁਕਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਲਕਸ਼ਮੀ...ਤੂੰ...ਮੈਂ...ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਨ ਪਿਆਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ...ਮੈਨੂੰ...ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਹੋ...ਕੋਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਸੀਬਤ. ਮੈ ਇਥੇ ਹਾਂ. ਹਮੇਸ਼ਾ. ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਫੜ ਲਿਆ, ਉਸਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਮੇਰੀ ਖੋਜ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ. ਮੈਂ ਸੰਪਰਕ ਤੋੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਸਰ। ਚਲੋ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ।'

ਕਾਰ ਵਿਚ, ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਕਾਦਮਿਕ ਧੁਨ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ।'

ਮੈਂ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ।

'ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਸਰ। ਸਿਰਫ਼ ਸਿਨੇਮੈਟਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਪੇਂਟਿੰਗ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'

'ਇਹ ਮੇਰੀ ਕੁੜੀ ਹੈ!'ਉਹ ਚਮਕਿਆ. 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਫੈਕਲਟੀ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਾਂ।'

ਮੈਂ ਜੈਨਗਰ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵਾਜੀਨਗਰ ਤੱਕ ਦੇ ਬੱਸ ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਉਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ? ਮੈਂ ਬਰਾਬਰ ਸੀ ਜੇ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਆਮਿਰ ਦਾ ਤਲਾਕ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਗੱਲ ਸੀ। ਨਾਲ ਹੀ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਔਰਤ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮਹਿਲਾ ਮੁਕਤੀ ਲਾਬੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਭਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੀਡੀਆ ਦੇ

ਹਮਦਰਦ ਕੰਨ ਮੇਰੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਗੇ. ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ। ਅਤੇ ਦ

ਜਵਾਬ ਅਗਲੇ ਪਲ ਚਮਕਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਵਾਰਤਾਕਾਰ ਸਨ।

28--

ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਮਿਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, 'ਤੁਸੀਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਕਿਉਂ ਬੈਠੇ ਹੋ?'

'ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਨਦੀ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।'

'ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ।'

'ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ. ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ ਸੌਂ ਜਾਓ।'

ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੂੰ ਥਕਾਵਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਅਤੀਤ ਦਾ ਬੋਝ. ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਉਬਾਸੀ ਲੈ ਕੇ ਬੈੱਡਰੂਮ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ।

ਪਰ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਅਤੇ ਵਿਟਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੰਪੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਏ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਲੇਬੀਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਸਦੀਆਂ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਸੀ। ਹੰਪੀ ਨੇ ਉਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸੀ।

29

ਭਾਗ 2 –

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਮਿਰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

'ਲਕਸ਼ਮੀ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਦੁਖਦਾਈ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕੋਝਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕੁਮਾਰੇਸ਼ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਨਰਸਪੁਰਾ ਤੋਂ ਘਰ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਾਂ। ਹੁਣ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਦਸ ਵਾਰ ਫ਼ੋਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

ਉਸ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਚੱਕਰ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਉਸਨੇ 'ਓ'ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਪਰ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ।

'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹੋ, ਲਕਸ਼ਮੀ?"

ਉਹ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਦਮਕਦੇ ਧੂੰਏਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਹਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸਮ ਜੋ ਸੁੱਜਦੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁਸਤ, ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਦਬਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਨ੍ਹਾ, ਬੋਲਾ, ਗੂੰਗੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਾਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

'ਲਕਸ਼ਮੀ...ਲਕਸ਼ਮੀ! ਮੈਨੂੰ...ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਖ਼ਬਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਪਲ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ. ਕਿਰਪਾ

ਕਰਕੇ...ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਉਮ... ਅਠਾਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਤੋੜਿਆ ਹੈ? ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੋਨ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ।'

ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਆਮਿਰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੰਜੀਵ ਕਲਿਕ ਸੁਣਿਆ। ਉਸਨੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਰਸੀਵਰ ਨੂੰ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਧਰੰਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੁਸ਼ਟ ਆਤਮਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇ।

ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੰਝੂ ਲਗਾਤਾਰ ਪਰ ਗੁੱਸੇ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਟੁੱਟ ਗਏ, ਲਗਾਤਾਰ ਉਸਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਦੇ ਹੋਏ. ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਸਾਹ ਥੋੜਾ ਫਟ ਗਿਆ। 'ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਧੀ ਬਣਨ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ...ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਖਲੇ ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ...ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਜੀ... ਮੈਂ ਇੱਕ ਨਾਸ਼ੁਕਰੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਹਾਂ! ਨਾਸ਼ੁਕਰੇ. ਇੱਕ ਧੋਖੇਬਾਜ਼!'ਅਚਾਨਕ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਕੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਚੱਕਰ ਵੱਧ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਰਿਸੀਵਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਉਤਰਦੀ ਹੋਈ ਦੀਵਾਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਦੁਖਣ ਲੱਗਾ। ਉਸਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਖਲਾਅ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨਾਥ, ਇਕੱਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਸੀ. ਨਹੀਂ। ਜੜ੍ਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਸ ਅਤੇ ਲਹੂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸਦੇ ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ. ਅਤੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੁੱਟ ਗਈ।

ਅੱਧੀ ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਮਨ ਥੋੜਾ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ. ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨਾ ਵੀ ਸਨ, ਉਸ ਦੇ ਉੱਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਧਰਮ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਹਨਾਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫਿਰ ਸੰਸਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਸਨ ਬਲਕਿ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਘਿਓ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਅੰਤਿਮ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਫਿਰ ਵੀ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਦੇਵੇਗਾ-ਤਬਲੀਗੀ ਆਖਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਜਾਣਗੇ... ਖੈਰ, ਸਿਰਫ ਤਬਲੀਗੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਆਮ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ। ਹੋਲਰ ਕਰੇਗਾ. ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਝੂਠੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਸਦੀਵੀ ਨਰਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਮੈਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਤਿਮ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ! ਪਰ...ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਸਭ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਮਾਰੇਸ਼ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਆਮਿਰ ਨੇ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਮਦਰਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਉਸ ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਉਦਾਸ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ

30-
ਕੁਮਾਰੇਸ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਨ। 'ਜੇ ਉਹ ਇੱਥੇ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।'

'ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਆਵਾਂਗਾ |'

'ਨਹੀਂ।'

ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੋਚ ਕੇ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਆਮ ਮਾਹੌਲ ਉਸਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੁਨੀਗਲ ਤੱਕ ਇੱਕ ਬੱਸ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਲਈ ਇੱਕ ਬੱਸ ਲੈ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਨੀਗਲ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਤੱਕ ਬੱਸ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 28 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਗੱਡੀ ਚਲਾ ਕੇ ਉਸੇ ਰਾਤ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗੀ,

'ਜਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰੁਕ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਸਕੂਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।"

ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੀ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਉਸਦਾ ਘਰ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ 28 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈਵੇਅ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਮੰਗਲੌਰ, ਹਸਨ ਅਤੇ ਚਿਕਮਗਲੂਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਆਊਟਡੋਰ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਣਗਿਣਤ ਵਾਰ ਉਸ ਸੜਕ 'ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਨਾਸ਼ਤੇ ਜਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਕੁਨੀਗਲ ਵਿਖੇ ਕਈ ਵਾਰ ਰੁਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਜ਼ਿੱਦ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਨਾਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਕਾਰ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ, ਉਸਨੇ ਮਾਮੂਲੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ... ਸਮਾਂ ਇੱਥੇ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸਥਿਰ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਇਕ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਨੇ 'ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਰਸਿਮਹਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ'ਵਾਲਾ ਬੋਰਡ ਲਗਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਹਸਪਤਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇਵੀ-ਗੱਡੇ ਖੇਪੰਮਾ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸੀ। ਸਿਦੀਕੰਬਾ, ਉੱਚਾ ਖੰਭਾ ਜੋ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਸੀ, ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਅਣਸੋਧਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਿੱਦਕੰਬੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁੱਖਣਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਦੇ ਸਾਈਨਿਊਜ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੋਹੇ ਦੀ ਹੁੱਕ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਦੀਕੰਬਾ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਝੂਲਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੁੱਖ ਸੜਕ 'ਤੇ ਸੱਜੇ ਮੁੜ ਗਈ। ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਰਸਿਮਹਾ ਮੰਦਿਰ ਦੇਵਤਾ ਜਿਸਨੇ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ - ਤੀਹ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਚੱਟਾਨ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਲਗਭਗ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਪਾਰ ਵੱਡੀ ਝੀਲ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੋਰਟਾਰ ਦਾ ਬਣਿਆ ਵੱਡਾ ਪੋਰਟੀਕੋ, ਮੂਹਰਲੀ ਛੱਤ ਦੇ ਉੱਪਰ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਛੱਤ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਵਿਹੜਾ, ਮੰਗਲੌਰ ਦੀਆਂ ਟਾਈਲਾਂ ਨਾਲ ਛੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਘਰ ਅੰਦਰੋਂ ਟੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਵਾਰ ਖੜਕਾਇਆ, 'ਕੌਣ ਹੈ?"

ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ: ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੇਂਡੂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ

ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ। ਇੱਕ ਤੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਔਰਤ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਰਜ਼ੀਆ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾੜੀ, ਚੂੜੀਆਂ ਅਤੇ ਬਿੰਦੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੈ।

'ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ?'

''ਇੱਥੇ ਕੌਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ?''ਰਜ਼ੀਆ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ।

'ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ?

ਅਚਾਨਕ ਰਜ਼ੀਆ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਢੁਕਵੇਂ ਜਵਾਬ ਲਈ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੱਚ ਦੱਸਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ.

ਮੈਂ ਨਰਸਿਮਹੇ ਗੌੜਾ ਦੀ ਬੇਟੀ ਹਾਂ।

'ਓਏ!'

ਅਤੇ ਫਿਰ, 'ਪੀ...ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਬੈਠੋ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਚਟਾਈ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ।'ਔਰਤ ਨੇ ਪੋਰਟੀਕੋ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਗਈ, ਉਹ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਮੰਜੀ ਵਿਛਾਣ ਲੱਗੀ, ਦਰਦਨਾਕ ਅਹਿਸਾਸ ਰਜ਼ੀਆ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ. ਇਹ ਔਰਤ ਮੈਨੂੰ ਪੋਰਟੀਕੋ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਗਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ, ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਕਾਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨਾਲ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

'ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਬੈਠੋ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਹ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ।'

ਉਹ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਰਜ਼ੀਆ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ, ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਰੀ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕੀ। ਰਜ਼ੀਆ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹੇ। ਉਹ ਪੁੱਛ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੁਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਈ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਰਜ਼ੀਆ ਬੋਲੀ।

31-
'ਸਾਸਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਕੌਣ ਹਨ?'

'ਉਹ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ।'

'ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਪਤੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।'

ਉਹ ਉਸੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਈ ਜਿਸ ਰਾਹ ਉਹ ਆਈ ਸੀ। ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਲੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਾਂਗ, ਇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ 28 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੌੜੀਆਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਮੋਰਟਾਰ ਦੇ ਦੋ ਥੜ੍ਹੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੰਦੂਰ ਅਤੇ ਹਲਦੀ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਟੰਗੇ ਅੰਬ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਬੰਟ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੌੜੀਆਂ ਨੂੰ ਰੰਗੋਲੀ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਰਜ਼ੀਆ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, 'ਅਈਆ ਘਰ ਹੈ?

'ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ?'

ਉਸਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਪਛਾਣ ਲਈ।

'ਮੈਂ ਨਰਸਿਮਹੇ ਗੌੜਾ ਦੀ ਬੇਟੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਹਾਂ।'

'ਓਏ! ਲਕਸ਼ਮੀ! ਆਓ, ਆਓ, ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ! ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕਦੋਂ ਆਏ?'

ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਛੋਟੇ ਕਰ ਲਏ ਸਨ, ਪਰ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਾੜੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਬਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਪਛਤਾਵੇ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ,

ਉਸਨੇ ਝੁਕ ਕੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ.

'ਮੈਂ ਠੀਕ ਹਾਂ... ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਦਸ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਆਇਆ ਹਾਂ।'

ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦਾ ਸਿਰ ਹੁਣ ਗੰਜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਠੋਡੀ ਚਿੱਟੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਪੁੰਗਰ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸੁਆਹ ਨਾਲ ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਸਿੰਦੂਰ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਗੋਲ ਬਿੰਦੀ ਲਗਭਗ ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਭਗਵੇਂ ਰੰਗ ਦੀ ਧੋਤੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਉਤਰਿਆ ਲਪੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਈ। ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਧੁੰਦਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

'ਹਾਏ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਹੈ? ਸਾਡੀ ਨਰਸਿਮਹੇ ਗੌੜਾ ਦੀ ਧੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਆਈ ਹੈ!'ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ।

ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਔਰਤ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਹੁਣ ਅੱਸੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਸੀ, ਕਮਰ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਹਲਦੀ ਲਗਾਉਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪੱਕਾ ਰੰਗ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ-ਉਸਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬਿੰਦੀ, ਉਸਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲਸੂਤਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸੁੱਕੀਆਂ ਝੁਰੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਚੂੜੀਆਂ। ਰਜ਼ੀਆ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ ਹੋ?'

'ਬੰਗਲੌਰ। ਮੈਂ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ।'

'ਬੈਠ ਜਾਓ. ਮੈਂ ਕੁਝ ਡੋਸਾ ਬਣਾਵਾਂਗਾ।'

'ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁਨੀਗਲ ਦੇ ਇੱਕ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਖਾ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ।'

'ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਖਾਂਦੇ ਹੋ? ਇਹ ਸਿਹਤਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੌਫੀ ਬਣਾਵਾਂਗਾ, ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'

ਰਜ਼ੀਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਚੰਮਾ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਗਈ।

'ਮੈਂ ਕੁਮਾਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਬੰਗਲੌਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਨੂੰ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ... ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਸਿੱਧੇ ਆਏ ਹੋ?"

'ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਪਾਰਕ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਕੋਈ ਔਰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਤੁਹਾਡਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ।'

'ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਦਭਾਵਨਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਹੈ।'

'ਕੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਨ, ਅਈਆ?'

'ਨਹੀਂ। ਉਹ 85 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ... ਉਮ... ਚਲੋ ਦੇਖੀਏ... ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਛੋਟਾ ਸੀ। ਉਸ ਟੋਕਨ ਦੁਆਰਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਕੀ ਮੌਤ

ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ? ਓਏ! ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ... ਇਹ ਅੰਤ ਸੀ. ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਉਠਿਆ। ਉਹ ਸਵੇਰੇ 3:30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਕੇਨਚੱਪਾ-ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਦਾ ਪਤੀ-ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ।
32—
ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਠੰਡਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ। ਬਾਰੇ ਸ਼ਬਦ...ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕੀ।'

'ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?'ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਨਹੀਂ।'

'ਹਮਮ।'ਉਸਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੀ ਖਾਲੀ ਹਸਤੀ ਦੀ ਦਰਾਮਦ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਪਰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਵਲੰਟੀਅਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬੋਲਿਆ।

'ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦਾ?"

ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਦੋ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਅੱਯਾ। ਤੁਸੀਂ ਉਸਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ।'

'ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਸੀ, ਬੱਚੇ?'ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ.

ਇਹ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ. ਉਸ ਦੇ ਟੋਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਝਿਜਕ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੋਝਾ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਮਾਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬੰਗਲੌਰ ਕਿਉਂ ਭੇਜਿਆ ਸੀ?

'ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵਾਰਸ ਅਤੇ ਵਾਰਸ ਹੋ ਅਤੇ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸ ਕੋਲ ਸੀ ਉਹ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਮਾਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਲਦੀ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ।'

'ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਸਹੀ ਹੈ?'

'ਠੀਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਧਾ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ. ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੱਦੀ-ਪੁਸ਼ਤੀ ਹੈ-ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਸੌ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਬਾਗ, ਦਸ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਅਤੇ ਪੰਜ ਕਟਹਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤ, ਤਿੰਨ ਏਕੜ ਗਿੱਲੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਅੱਠ ਏਕੜ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਉਹ ਘਰ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸਭ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿੰਗਵਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ, ਉਹ ਔਰਤ ਜਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਉਹ ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਘਰ ਛੱਡ ਗਈ ਸੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਫਿਰ ਕੇਨਚੱਪਾ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਉਸ

ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਜੋੜਾ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ, ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕੇਨਚੱਪਾ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕੁਝ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸੌ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਫਾਰਮ, ਦੋ ਏਕੜ ਝੀਲ ਅਤੇ ਚਾਰ ਏਕੜ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਘਰ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੇਨਚੱਪਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੇਨਚੱਪਾ ਇੱਕ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸਾਥੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਔਰਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ।'

ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ. ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹੇ ਦੋਸਤ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਕੋਈ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਨਿਰਲੇਪ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬੇਚੈਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਰਾਏ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਲਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੈਂ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜੱਦੀ ਜਾਂ ਸਵੈ-ਕਮਾਈ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਇਸ ਲਈ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ।'

'ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਹੋ। ਕੇਨਚੱਪਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਥੋੜਾ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਨਾਰੀਅਲ ਪੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕੱਟਣ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕੋਪਰਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸੁੱਕੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਰੋਜ਼-ਰੋਜ਼ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਛੋਟਾ-ਮੋਟਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਲਕਸ਼ਮੀ, ਕੇਨਚੱਪਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਧਾਰਨ ਪਰ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸੇਵਕ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ

33-
ਸੰਪਤੀ. ਪਹਿਲੇ ਕਦਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਵਾਓ...'

ਤੇਜ਼ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਮੁੜੇ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਪੈਂਤੀ ਜਾਂ ਪੈਂਤੀ- ਛੱਤੀ ਦਾ ਤਕੜਾ ਪਿੰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਚਿੱਟੀ ਧੋਤੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਹੁਣ ਭੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਤਲੀ ਧੋਤੀ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿੱਕਰਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਟਾਂ ਦੁਆਲੇ ਲਪੇਟੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਧਾਰੀਦਾਰ ਅੱਧੀ ਕਮੀਜ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤੌਲੀਆ ਉਸਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਲਟਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਲ ਕੱਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਪੁਰਾਣੀ ਤੂੜੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

'ਆਹ, ਉਥੇ! ਇਹ ਰਿਹਾ, ਕੇਨਚੱਪਾ!'ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

'ਅੱਕਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਦੋਂ ਆਏ?'ਕੇਨਚੱਪਾ ਨੇ ਸਿੱਧਾ ਰਜ਼ੀਆ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ।

'ਇਹ ਨੈਫਥਲੀਨ ਗੇਂਦਾਂ ਇੱਥੇ ਕਿਸ ਨੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ?

34-
'ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਈਆ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪਿੱਛੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।'

ਉਸਨੇ ਬਿਸਤਰੇ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਉਹ ਇੱਥੇ ਸੁੱਤਾ ਸੀ?

'ਹਮ। ਹਰ ਰੋਜ਼...ਉਸਦੇ ਸਾਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਥੇ, ਉਸੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।'

ਉਹ ਤੁਰ ਪਈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਅਚਾਨਕ ਉਸਨੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਜਣਾ ਚਾਹਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕੇਨਚੱਪਾ ਅੱਗੇ ਇਹ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਵਿਕਲਪਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਘਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਾਲੇ ਵਿਹੜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਰਸਤਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਮਾਮੂਲੀ ਆਕਾਰ ਦੇ ਗਊ ਕਲਮ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ. ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਵਾਂਗ ਘਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਦਲਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਉਹ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ, ਮੂਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਲਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ, 'ਹੇ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਰਸਿਮਹੱਪਾ ਦੀ ਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋ...ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਹੋ। ਉਸ ਦਾ ਲਹਿਜ਼ਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹੀ ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਬੋਲਣਾ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਪਰ 'ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਿਆ'? ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜਿਆ। ਉਹ ਔਰਤ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ 'ਤੇਰਾ ਧਰਮ ਕਿਉਂ ਵਿਗਾੜਿਆ'? ਉਹ ਰਜ਼ੀਆ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਚਾਨਕ ਹਮਲੇ 'ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਠ-ਦਸ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਭੀੜ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਔਰਤ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਬੋਲਣ ਦੀ ਨਾ ਤਾਂ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਰਜ਼ੀਆ ਨੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ

ਦਲਾਨ. 'ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ. ਮੈਂ ਨਰਸਿਮਹੇ ਗੌੜਾ ਦੀ ਬੇਟੀ ਹਾਂ।''ਤੇਰਾ ਮੱਥੇ ਖਾਲੀ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ? ਤੇਰੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ?'

ਇਸ ਵਾਰ, ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਬੁੱਢੀ ਔਰਤ ਸੀ. ਰਜ਼ੀਆ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਰੌਣਕ ਆ ਗਈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸੰਜਮ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਆਹੀ ਔਰਤ ਜਦੋਂ ਪਤੀ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹੀ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਬਿੰਦੀ ਨਾ ਲਾਵੇ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਅਤੇ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖਣਗੇ ਜੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਕਿ ਜਿਸ ਧਰਮ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਬਿੰਦੀ ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪਾਖੰਡ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਸਦੀਵੀ ਨਰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਬਸ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਪਹਿਨਿਆ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।'

ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਵਿਅਕਤੀ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਓਏਲ ਲਕਵਾ! ਤੁਰਕ ਬਿੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦੇ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੁਨੀਗਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ?'

ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਜਾਂ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਗ਼ੁੱਸਾ, ਵਿਅੰਗ ਜਾਂ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ: ਇਹ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਜਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਠਾਈ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਬਦਲੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਪਰ ਇਹ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਪਿੰਡ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ-ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਆਮਿਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸੈੱਟ ਸਨ। ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਆਂਢੀ ਕੌਣ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਜਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਅਤੇ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਭੋਜਨ ਖਾਂਦੇ ਹੋ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜਾਤੀ ਤੱਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਕੁਝ ਖੁਦ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਘਿਣਾਉਣੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਖਰਕਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਮਲੇਸ਼ਵਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਸਨ। ਵੱਖ ਕੀਤਾ। ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜੋੜਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਠੰਡੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਕੀਮਤ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਲਈ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ: ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਉਸਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਘਾਤਕ ਡਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਵੇ

35-
ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਲਈ ਮਾਡਲ। ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵੱਲ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਵਰਜਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ, ਰੂੜ੍ਹੀਵਾਦੀ ਮੱਲੇਸ਼ਵਰਮ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜੋ 25 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਚੁੱਪ ਬਾਈਕਾਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੂਖਮਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਲਗਭਗ ਰੁੱਖੀ ਸੀ।

ਇੱਕ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਅਚਾਨਕ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ, ਭੀੜ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰੁਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਕੇ ਚੀਕਿਆ, 'ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅੱਯਾ ਨੇ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਦੀ ਮੈਡਮ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ! ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਹੈ!'ਅਤੇ ਭੱਜ ਗਿਆ।

ਇਹ ਇੱਕ ਅਚਾਨਕ ਪਰ ਬਹੁਤ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਾਹਤ ਸੀ। ਉਹ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ।

ਉਹ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਈਆ ਦੇ ਘਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਥੰਮ੍ਹ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਲੇ ਦੇ ਪੱਤੇ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਥੰਮ੍ਹ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਉਹ ਰਸੋਈ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਨਹੀਂ, ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ. ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅੱਸੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਝੁਕੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

'ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਦੋਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ? ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।'

'ਸਾਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਅਣਸੁਖਾਵੀਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸਾਂਗਾ।'

'ਮੈਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਸੱਚ ਜਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।'

'ਹੁਣ ਖਾ ਲਓ |'

ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਅੰਤ ਸੀ.

ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਉੱਠੀ, ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਗਈ। ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਲੇ ਦੇ ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ, ਫਰਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਬਣੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਪੂੰਝਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਆਇਯਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ, ਹੁਣ ਦੀਵਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਖੋਲ੍ਹੀ।

'ਬੱਚਾ, ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਘਰ ਛੱਡਣ, ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਬੀਤੀ। ਪਰ ਉਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਟਾਕਦਾਬਣਿਆਹੋਇਆਸੀ, ਉਸ ਲਈ ਰੱਬ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ. ਅਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਹਾ ਸੀ. ਉਹ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸੰਜਮ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ, ਗੁੱਸਾ ਜਾਂ ਗਮ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ?"ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਕੰਬਣੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਮ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਮ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਡਾ ਕਰਮ ਫਲਸਫਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।"ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉੱਚੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। "ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।"ਉਸਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦੇ ਦੌਰਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਦੇ ਗਾਂਧੀ ਸਟੱਡੀ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ, ਉਹ ਵੈਂਕਟਾਰਮਨਈਆ ਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸਮਾਜ, ਕਿਤਾਬਾਂ, ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੈਂਕਟਾਰਮਨਈਆ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਅਤੇ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ। ਵੈਂਕਟਾਰਮਨਯੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਰਾਏ ਰੱਖਣਾ ਅਕਲਮੰਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹ ਘੱਟ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਰਬੀ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਉਸ ਸੱਜਣ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਸੀ। ਵੈਂਕਟਾਰਮਨਯੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਖਰੀਦੀ ਅਤੇ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਆਪਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ: ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੇਖੋ। ਇਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਔਖਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਵੈਂਕਟਾਰਮਨਈਆ ਦੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਬ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਜੋ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈਆਂ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ।

'ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਾਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੰਨੜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਰਚਨਾ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ। ਤੁਹਾਨੂੰ 36-

ਜਾਣੋ, ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਤੁਮਕੁਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਲੈਕਚਰਾਰ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਆਇਆ। ਇਹ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ. "ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਨਰਸਿਮਹੇ ਗੌੜਾ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਜਿੱਤ ਬਾਰੇ ਉਸਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸੂਝ ਸਾਡੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਦਰਜੇ ਉੱਚੀ ਹੈ।"

ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਰਜ਼ੀਆ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬੈਠੀ, ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੀ ਰਹੀ। ਅਚਾਨਕ, ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਚੰਗੀ ਸੀ। ਹੰਪੀ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਪਲ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਹੱਥ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਪੈਂਫਲੈਟ ਵਰਗੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮੱਗਰੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ...

'ਦਫਾਨ ਕੀ ਹੈ?... ਓ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕਿੱਥੇ ਦੱਬੀ ਗਈ ਸੀ?'

'ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ...ਇਕੱਲਾ।'

'ਸਾਡੇ ਨਰਸਿਮਹੇ ਗੌੜਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਸਸਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਵੱਛ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਖੇਤ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਟਿੱਲੇ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੇਨਚੱਪਾ ਨੇ ਚਿਤਾ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ, ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ...ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਵਾਂਗ। ਮੈਂ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਨਚੱਪਾ ਨੇ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਉ-ਦਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਬਰਤਨ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਬੇਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਘੜਾ ਅਜੇ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਸਕਾਰ ਤੋਂ ਗਿਆਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸੰਗਮਾ ਵਿਖੇ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਖਿਲਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕੇਨਚੱਪਾ ਨੂੰ ਸੰਗਮਾ ਭੇਜਾਂਗਾ।'

'ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅੱਯਾ, ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,'ਉਸਨੇ ਭਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। 'ਜ਼ਰੂਰ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਪਤਾ ਹੈ. ਪਰ ਏਨਾ ਹੀ, ਕੇਨਚੱਪਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾ।'

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ, ਉਸਨੇ ਇਕੱਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕੇਨਚੱਪਾ ਤੋਂ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਲੈ ਲਈਆਂ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਵੜ ਗਈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਖੇਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਮੁਦੀਗੇਰੇ ਰੰਗੱਪਾ ਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਲਗਾਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ। ਉਹ ਸਿੱਧੀ ਤੁਰ ਪਈ, ਨਹਿਰ ਵਰਗੀ ਧਾਰਾ ਪਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਰੁਕ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖਿਆ। ਇਹ ਲਗਭਗ ਮੱਕੀ ਦੇ ਧਮਾਕੇ ਵਰਗਾ ਸੀ, ਜੋ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤੋਤੇ-ਹਰੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉੱਚੇ ਖੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ ਝੂਲਦੇ ਹੋਏ. ਕਈ ਕਦਮਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਂਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਉਹ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ, ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਮੁੜਨਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ - ਮੈਨੂੰ ਸੱਜੇ ਮੁੜਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਦੋ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਦੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਸੀ. ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਲੋਹੇ ਦੇ ਗੇਟ ਨੇ ਬਾਂਸ ਦੇ ਗੇਟ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ 28 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਲਾ

ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਖੇਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਉਨ੍ਹਾਂ 28 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਸਥਿਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੂਹ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ, ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਮੁੜੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਉਸ ਟਿੱਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਬੇਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਸਨ। ਇਹ ਵਾਕਈ ਕੋਈ ਗਰੋਵ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਛੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਸੀ। ਟਿੱਲਾ, ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਮਿੰਨੀ-ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਛੇ ਕਬਰਾਂ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੱਤਵਾਂ. ਇਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਦੀ ਸਲੈਬ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਤਾਜ਼ਾ ਸੀ।

ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜੁੱਤੀ ਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਕਬਰ ਤੱਕ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਇਸਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ 28 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ, ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ, ਬੈਠ ਗਈ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਫਿਰ ਉਹ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਬਰਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ; ਉਸਦੇ ਦਾਦਾ, ਨਰਸੇ ਗੌੜਾ; ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ, ਸ਼ਿੰਜੇ ਗੌੜਾ; ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਵੈਂਕਟ ਗੌੜਾ; ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ...ਉਸਨੂੰ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਚੁੱਪਚਾਪ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ।

37-
ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਈ ਤਾਂ ਕੇਨਚੱਪਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਲਕਸ਼ਮਾਮਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਚਾਹ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

'ਹਾਏ! ਬਿਲਕੁਲ!'ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। ਉਥੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਦੀਵਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ ਅਤੇ ਸਟੱਡੀ ਟੇਬਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲਿਆ।

ਚੱਕਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਆਖਰਕਾਰ ਬੰਗਲੌਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਨੌਕਰਾਣੀ ਅਮੀਨਾ ਬਾਨੋ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਅਮੀਨਾ ਬਾਨੋ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਘਰ ਨੂੰ ਪਕਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮਿਰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੱਪੜੇ ਧੋਂਦੀ ਹੈ। ਘਰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਨਹੀਂ। ਉਡੀਕ ਕਰੋ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਵਿਖੇ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ. ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ. ਪਿਤਾ ਜੀ... ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਸੋਫੇ ਤੋਂ ਉੱਠੀ, ਫਿਰ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਚਾਨਕ, ਹੇਠਾਂ ਬੈਠ ਗਈ ਅਤੇ ਨਰਮ ਗੱਦੀ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਾਲ ਝੁਕ ਗਈ। ਉਹ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਤੋਂ ਥੱਕ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤਣਾਅ ਇੱਕ ਟੋਲ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ. ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ. ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੋੜਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਕ੍ਰੀਨਪਲੇਅ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰਿਪਟਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਨਹੀਂ। ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਇਸ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚੀ ਹੈ। ਨਜ਼ੀਰ ਦਾ ਕਮਰਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇੱਥੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਵੇਗਾ... ਅਸੀਂ ਇਕ ਹੋਰ ਕਮਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਸੀ ਪਰ ਪੈਸਾ ਕਿੱਥੇ ਸੀ? ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ... ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਈਆ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਡੁਬੋਣ ਲਈ ਕੇਨਚੱਪਾ ਨਾਲ ਸੰਗਮਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਆ, 1 ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਨਚੱਪਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਈਆ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ: ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਰਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ, ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਕੱਲ੍ਹ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। 28 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਪਿੰਡ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਈਆ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਢੇਰ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਉਸਦੀ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਕਮਾਂਡ. ਉਸ ਨੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਲੈਕਚਰਾਰ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਸੱਚੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਅੰਤਿਮ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਬਰ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ: ਕੀ ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ?

'ਸਨੈਕਸ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਮੈਡਮ!'ਕਿਧਰੋਂ ਅਮੀਨਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ।

ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸੈਂਡਵਿਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਮਲੇਟ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਚਾਹ ਪੀਤੀ। ਦੋ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਫ਼ੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ। ਆਮਿਰ।

'ਮੈਂ ਕਰੀਬ ਇਕ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚਿਆ।'

'ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ। ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉੱਥੇ ਗਏ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ।'

'ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਸ ਧੀ ਵਾਂਗ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਘਰ ਆ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗਾ।"

'ਸਾਡੇ ਸਿਨੇਮੈਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਸਵੀਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਮੁਫ਼ਤ ਹੈ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੰਪੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ, ਸਥਾਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ... ਕੁਝ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ! ਮੈਂ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਲਈ ਇੱਕ ਰੂਪਰੇਖਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ? ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ!'

'ਓਏ!'

ਮੈਂ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ,'ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਫ਼ੋਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। '

ਹੰਪੀ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨੇ ਉਗਰਾ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ

38-
ਖੰਡਰ ਇਕੱਠੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਘੇਰ ਲਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਨਰਸਪੁਰਾ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਮੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੀਹ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਨਰਸਿੰਘ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਆਲੇ- ਦੁਆਲੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਪਹਾੜੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਰਚਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਹੰਪੀ ਵਿੱਚ ਉਗਰਾ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੰਦਰ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਅਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਕੁਝ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਸੀ. ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਨਵਾਬ ਜਾਂ ਸੁਲਤਾਨ ਨੇ ਇਸ ਪਿੰਡ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ਇਸ ਲਗਭਗ ਅਣਇੱਛਤ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ 'ਤੇ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਹੈਰਾਨ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਹੰਪੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਲਈ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈਰੀਟੇਜ ਵਿਭਾਗ ਇਸਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਆਮਿਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਵੇਖੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰਨਾ, ਆਮਿਰ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੰਪੀ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰ

ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਬੇਲੋੜੇ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਲੱਭੋ। ਕ੍ਰਿਪਾ.'

'ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।'

'ਇਹ ਇਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਠੁਕਰਾ ਦਿਓ। ਬੱਸ ਇਹੀ।"

'ਇਹ ਇੰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਹੈਰੀਟੇਜ ਵਿਭਾਗ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।'

ਇਹ ਮੰਨਣਯੋਗ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਡੈਸਕ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ, ਪਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਸੀ. ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। 'ਮੈਨੂੰ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਡੁਬੋਣ ਲਈ ਸੰਗਮਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਾਰ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਦਿਨ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਕੂਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ,'ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ।

ਆਮਿਰ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸਖ਼ਤ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ

'ਨਰਾਜ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?

'ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਕੱਟੜ ਪ੍ਰਤੀਕਵਾਦ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ; ਸੰਗਮਾ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਡੁਬੋਣਾ... ਇਹ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਚਾਨਕ ਵਿਅੰਗ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੰਗ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਿਆ.

ਤੁਹਾਡੇ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਵਾਦ ਬਾਰੇ ਕੀ, ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਧੁਨਿਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਵਾਂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਉਸਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਪਰਤਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।

'ਮੈਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਰਾਈਟਰ ਲੱਭ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਡੀ ਤਰੰਗ-ਲੰਬਾਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਜ਼ੀਆ, ਤੁਸੀਂ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ,'ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ।

ਇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਪਰ ਉਹ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹੀ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬੇਚੈਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਅਧੂਰੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਲਾਲਚ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ ਇੱਕ ਹਲਕੇ ਸੂਟਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਕ ਕੀਤਾ, ਦੋ ਵੱਡੇ ਕੰਬਲ ਰੋਲ ਕੀਤੇ, ਇਸ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਬੂਟ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਹੁਣ ਮਾਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਲਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਤਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਣ ਲਈ ਬਾਲਕੋਨੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਬਿੰਦੀ ਪਾਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਮਾਨ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਲਕਸ਼ਮਾਮਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ ਇੱਥੇ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਸਦੇ ਲਈ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਈਆ ਦੇ ਘਰ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ।

~

39-
'ਓਹ! ਤੁਸੀਂ ਕਦੋਂ ਆਏ ਹੋ? ਥੋੜ੍ਹਾ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰ, ਬੇਟੀ,'ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਆਇਯਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਉਸਨੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

'ਅਈਆ, ਕੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਡੁਬੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?"

'ਯਕੀਨਨ! ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਹੋ।"

'ਪਰ ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।'

'ਕੋਈ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੋ ਉਹ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਚੁਣਦੇ ਹੋ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਬੀਫ ਖਾਧਾ ਹੈ?"

'ਹਾਂ।'

'ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

'ਕਿਵੇਂ? ਮੈਨੂੰ ਰਸਮ ਨਹੀਂ ਪਤਾ...'

'ਰਿਵਾਜ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ... ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਚੱਲਾਂਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦਾ ਸਾਰ ਹੈ: ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਅਤੇ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੱਚਾਈ ਨਾਲ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿਉ, ਇਹ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ। ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਦੀ ਰਸਮ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਡੁੱਬਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ।'

ਉਹ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਈ। ਕੀ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੰਨਾ ਆਸਾਨ ਸੀ?

'ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਅੱਯਾ,'ਉਸਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਪਹਿਲੇ ਕਦਮ ਵਜੋਂ, ਉਸਨੇ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਖੁਰਾਕ 'ਤੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਬਿਤਾਈਆਂ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ, ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਈਆ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਣ ਅਗਨੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਸਮਾਰੋਹ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੀਫ ਖਾਣ ਦੇ ਪਾਪ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਉਹ ਸੰਗਮਾ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਈਆ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਵਾਲਾ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਘੜਾ ਅਗਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਸੀਟ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਦੋ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਘਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੱਸ ਕੇ ਗੰਢਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਗਮਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਸ਼ਚਿਮਾ ਵਾਹਿਨੀ ਵਿਚ ਨਦੀ

ਵਿਚ, ਉਸਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਡੁਬਕੀ ਲਗਾਈ। ਅਯਾ ਨੇ ਢੁਕਵੇਂ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਰਜਨ ਕਰਨ ਲੱਗੀ।

ਉਹ ਲੰਮੀਆਂ, ਚੌੜੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ, ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਅਜੇ ਵੀ ਟਪਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਣ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਬੀਫ ਖਾਣਾ ਪਾਪ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ, ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਉਸਨੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਇੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਸਕ੍ਰੀਨਪਲੇਅ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਫਿਲਮ-ਮੇਕਿੰਗ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਰਚਨਾਤਮਕ ਰੋਮਾਂਚ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਰੁਟੀਨ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸਾ ਸੀ। ਨਾਲ ਹੀ, ਹੁਣ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਾਮੂਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਵਾਗਤੀ ਬਰੇਕ ਸੀ।

ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਉਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਇਕਾਂਤ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਵੇਗੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਏਕਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੇਰੋਕ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ। ਆਮਿਰ... ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਂਗਾ... ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ... ਅਮੀਨਾ ਘਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਬੰਗਲੌਰ ਆਉਣ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

40-
3

ਪਿਆਰੇ ਅੰਮਾਜਾਨ,

ਸਲਾਮ ਅਲੀਕੁਮ, ਬਿਸਮਿੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿਮਾਨ ਉਰ ਰਹੀਮ

ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚ ਦੱਸਾਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਜ਼ਿੱਦੀ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਤੋੜ ਲਏ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਅਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ. ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਸੀ ਤਾਂ ਦਾਦੀ ਅਤੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ-ਹਿੰਦੂ ਤੰਗ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਮੂਰਤੀ-ਪੂਜਕ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਘਟੀਆ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਉੱਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਚਾਨਕ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹੋ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅੰਮਾਜਾਨ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲਿਖਣਾ ਕਾਫੀ ਦਰਦਨਾਕ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਸਮਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਊਦੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਪੱਤਰ ਸੈਂਸਰ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਡਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਹੈ. ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਬੰਗਲੌਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਲਖਨਊ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਜਨਾਬ ਸ਼ਬੀਰ ਖਾਨ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਪੱਤਰ ਪੋਸਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਊਦੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਾਂਗਾ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਰਥੋਡਾਕਸ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਉਹ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਨਬੀ (ਸਲੱਲਾਹ ਅਲਾਏਹੀ ਵਸਲਮ) ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ! ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇੱਥੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਦਮ ਘੁੱਟਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ, ਟੈਕਸਾਸ ਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪੈਸਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ-ਮੈਨੂੰ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੁੱਗਣੀ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਦੋਹਰੀ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੈਟਰੋ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦਾ ਮਾਸਟਰ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ: ਮੈਨੂੰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਅੰਮਾਜਾਨ, ਤਨਖਾਹ ਟੈਕਸ-ਮੁਕਤ ਹੈ। ਸਾਊਦੀ ਇੱਕ ਫਿਰਦੌਸ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਲ ਵੀ ਇਹ ਅਮੀਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ-ਸਿਰਫ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਭੋਜਨ, ਵਧੀਆ ਹੀਰੇ, ਸੋਨਾ, ਗਹਿਣੇ, ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨਵੀਨਤਮ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਯੰਤਰ। ਉਹ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦਰਾਮਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਸਤੇ ਭਾਅ 'ਤੇ ਵੇਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੂਰਖ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਅਖੌਤੀ ਉੱਨਤ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਖੌਤੀ ਸੁਤੰਤਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ-ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਵਿਭਚਾਰ ਵਰਗੇ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਲਗਭਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਚਮਕਦਾਰ, ਮਹਿੰਗੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕੱਚ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਮਸਜਿਦ ਵੱਲ ਭੱਜਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਜ਼ੁਹਰ, ਅੱਸਰ ਅਤੇ ਮੁਗਰੀਬ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਲਈ ਅਜ਼ਾਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਕੁਝ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਕੀ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ? ਕਾਨੂੰਨ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਖ਼ਤ ਹੈ: ਇੱਕ ਚੋਰ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵੱਢ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਦਇਆ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਰੀਅਤ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬਕਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ,

41-
ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਅਪੀਲਾਂ, ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਾਲਾਂ। ਸਜ਼ਾ ਅਪਰਾਧ ਜਿੰਨੀ ਗੰਭੀਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਓਨਾ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ. ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਅੰਮਾਜਾਨ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਗਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦੇ ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੋਨੇ ਅਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕੁਝ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੈ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁੱਟ ਮਾਪ (ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਵਿੱਚ) ਦੱਸੋ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਸੈੱਟ ਖਰੀਦਾਂਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਪਹਿਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਿਰਫ ਸਮੱਸਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਬਰਨ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਲਿਆਵਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਥੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਸਟਮ ਫੈਲੋਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ...ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਸਸਤਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਆਰਾ ਪੁੱਤਰ,

ਨਜ਼ੀਰ

ਰਜ਼ੀਆ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਸਾਰ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਗੂੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ।

ਅਮੀਰ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਜ਼ੀਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਮੀਨਾ ਬਾਨੋ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਕੈਰੀਅਰ ਨੂੰ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫੁੱਲ-ਟਾਈਮ ਮਾਂ ਵਜੋਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਨਪੜ੍ਹ ਮਜ਼ਦੂਰ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਨੌਕਰਾਣੀ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨਜ਼ੀਰ ਦੇ ਬਚਕਾਨਾ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ, ਉਸਨੂੰ ਚੁੰਮਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਤਰੀਕੇ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਏ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਦਾਦਾ- ਦਾਦੀ ਦੇ ਘਰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਆਮਿਰ ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਜੋੜਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਝਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਸਾਡੇ, ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸ ਨਾਲ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਕਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ...ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਮਿਰ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜੇ ਆਮਿਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਨਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਦਾਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ - ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਮਿਰ ਨੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ... ਅਤੇ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਛੋਟੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕ ਹਨ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਬਕ ਹੈ। ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ

ਪਰ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦਿਓ!

42

4

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਰਜ਼ੀਆ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਦਲਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਨੇੜੇ ਆਈ, ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਦੋ ਆਦਮੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਜਲੀਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਅਮੀਰ ਦੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ 'ਸਲਾਮ ਅਲੀਕੁਮ'ਨਾਲ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਨੇਮੈਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਹਾਇਕ ਰਘੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ। ਉਸ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਜਲੀਲ ਨੇ ਉਸ ਲਿਫਾਫੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਉਸਨੇ ਲਕਸ਼ਮਾਮਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਸਨੂੰ ਤਿੰਨ ਲਈ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਸੁਆਦੀ ਆਸ ਨਾਲ ਭੜਕ ਉੱਠਿਆ। ਆਮਿਰ ਕੰਨੜ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰਜ਼ੀਆ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਲਿਪੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੁਣ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਅਮੀਰ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਉਸਦੇ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਗਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਫਾਫਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਬੀਬੀ,

ਮੈਂ ਝੂਠ ਬੋਲਾਂਗਾ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ! ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ, ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ, ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਟਕ ਹੈ। ਸਿਰਲੇਖ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਤਿਮ ਹਨ-ਅਕਬਰ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ: ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹੀਰੋ।

ਦਾਇਰਾ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਹੈ। ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਨੂੰ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਇਸ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦਾ! ਹੰਪੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਗੋਲ ਗੁੰਬਜ਼, ਸਾਰਾਨਾਥ, ਨਾਲੰਦਾ ਅਤੇ ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਰ ਬੀਬੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ. ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋਗੇ, ਠੀਕ?

ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਸਾਲ ਯਾਦ ਹਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸੀ? ਕਾਸ਼ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਥੀਏਟਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਕਦੋਂ ਇਕੱਠੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਿਅਸਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਨਾਟਕਾਂ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਜਿੰਨਾ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਕ੍ਰਿਪਟਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੋ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰੋ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟੇਜ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਦੂਜੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿਓ। ਕ੍ਰਿਪਾ? ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ, ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਬੰਗਲੌਰ ਆਓ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲੋ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਤੇਰਾ,

ਆਮਿਰ

ਉਹ ਰੋਮਾਂਚਿਤ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਥੀਏਟਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਮੇਕਿੰਗ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਥੀਏਟਰ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੁਣ ਉਸ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਟਕ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦੀ ਡੋਮੇਨ ਵਰਗੀ ਤੈਰਾਕੀ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ। ਸਕ੍ਰਿਪਟਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ? ਅਤੇ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਲੱਭਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਿਓ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਮੈਂ ਹੋਵਾਂਗਾ

43-

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮਿਰ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ।

ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜਦੋਂ ਬੰਗਲੌਰ ਪਰਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ। 'ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ

ਹਾਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਅਕਸਰ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨਗੇ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਈ ਹੋ। ਮੈਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ-ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਵੰਡ ਭਾਵੇਂ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਾ ਰਵੱਈਆ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਆਓ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਜਾਓਗੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ।

ਪਰ ਹੁਣ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਰਚਨਾਤਮਕ ਕਲਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਇੰਪੁੱਟ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਟੀਪੂ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਨਾਟਕ ਲਈ ਖੋਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਹਰ ਨਵੀਂ ਸਮੱਗਰੀ ਜੋ ਮੈਂ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ

44-

ਉਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੰਚਨ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਗਲੌਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਲਿਖਣਾ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਮੀਰ, ਕੁਝ ਲੇਖਕਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਸੂਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕੰਨੜ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੇ, ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤੱਕ ਮਹਿਮਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਕਾਬ ਹੇਠ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੱਚ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਮੇਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਕੁਝ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਉਸੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ, ਅਸੀਮਤ ਕਲਾਤਮਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਉੱਚੀ- ਉੱਚੀ ਚੀਕਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਕਲਾਤਮਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਲਈ ਉਸੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੀਤਾ ਉਹ ਗੈਂਗਸਟਰਵਾਦ ਸੀ ਅਸੀਂ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਤੀ ਸੀ, ਦਵੰਦਵਾਦ ਦਾ ਸਾਡਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਲਾਜ਼ੀਕਲ ਰੀਜ਼ਨਿੰਗ ਬਣ ਗਿਆ, ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਸਾਡੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸ਼ਬਦ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਸੰਸਕਰਣ ਫੈਲਾਉਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਸੱਚ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ, ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਨਾਇਕ ਵਜੋਂ ਟੀਪੂ ਦੀ ਕਥਾ ਸਾਡੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਭਟਕਦੇ ਟਕਸਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਾਏ ਗਏ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਂਡੂ, ਅਨਪੜ੍ਹ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਗਾਇਕ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਗਲੀ-ਮੁਹੱਲਿਆਂ, ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਅੱਗੇ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਟੀਪੂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਹੀ ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਅਮੀਰ ਮੁਸਲਿਮ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮਰੇ ਹੋਏ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਟੀਪੂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਵਜੋਂ ਵਡਿਆਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਟੀਪੂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੈਨਾਨੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਮਿੱਥਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ ਪਰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ, ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਵਾਲੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਕਲਾਕਾਰ, ਫਿਲਮ

ਨਿਰਮਾਤਾ... ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਸੂਰਬੀਰ ਟੀਪੂ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੱਚਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦਫ਼ਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਮਹਾਨ ਦੀ ਕਥਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਦੇਖੋ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਮਿਟਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਬੇਵਕੂਫੀ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਸਾਡੀਆਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਟੀਪੂ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬੰਧਕ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਕਿ ਜੰਗੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਧਕ ਬਣਾਉਣਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਭਿਆਸ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਜਰਨੈਲ ਮੀਰ ਜੁਮਲਾ ਨੇ ਅਸਾਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਲੁੱਟ ਲਿਆ। ਅਤੇ ਉਹ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ. ਉਸਨੇ ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਧੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਵਜੋਂ ਲੈ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਾਜਾ ਉਸਨੂੰ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਦਿੰਦਾ। ਮੀਰ ਜੁਮਲਾ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਬੁਰਹਾਗੋਹੇਨ, ਬੋਰਗੋਹੇਨ, ਗਾਡ ਗੋਨੀਆ ਫੁਕਨ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਪਾਤਰਾ ਫੁਕਨ ਨੂੰ ਵੀ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਸਾਕੀ ਮੁਸਤਦ ਖਾਨ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਇਤਿਹਾਸ ਮਸੀਰ-ਏ-ਆਲਮਗਿਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 5 ਵੀਂ ਅਲ ਹਿਜਰਾ 1072.5 ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜਨਵਰੀ 1603 ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਜਾਦੂਨਾਥ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਛੋਟਾ ਇਤਿਹਾਸ (ਓਰੀਐਂਟ ਲੋਂਗਮੈਨ, ਪੰਨਾ 197) ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ। 108)। ਜਦੋਂ ਖੁਰਮ ਦੀ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਿਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਗਾਵਤ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਆਪਣੇ ਪੋਤਿਆਂ, ਦਾਰਾ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ: ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ, ਹਰ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਜੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਰੂਪ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਬੰਧਕ ਸੀ। ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਅਕਬਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਰਾਜਪੂਤ ਦੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ

45-
ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਹਾਰੇ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮੁਗਲ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਬੰਧਕ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ। ਬਹੁਤੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਅਰਥ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਪਵਾਦ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਰ ਕੈਦੀ ਦਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਕੋਰਨਵਾਲਿਸ, ਜਿਸ ਨੇ ਟੀਪੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬੰਧਕ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਵਾਲਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸ਼ਾਹੀ ਵਾਰਸਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਾਸਕ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਰਾਠਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਸੀ? ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬੂਲ ਕਰਕੇ ਮਰਾਠਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਮੰਨਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੰਨੜ-ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਚੈਂਪੀਅਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜੋ ਟੀਪੂ ਨੂੰ 'ਕਰਨਾਟਕ ਦਾ ਪੁੱਤਰ'ਅਤੇ 'ਕੰਨੜ ਦਾ ਸੱਚਾ ਪੁੱਤਰ'ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੰਨੜ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਵੋਡੇਯਾਰ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਨੇ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਟੀਪੂ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਹੈਦਰ ਅਲੀ, ਵੋਡੀਅਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਜਰਨੈਲ, ਨੇ ਮੈਸੂਰ ਦੀ ਗੱਦੀ ਹਥਿਆ ਲਈ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਟੀਪੂ ਨੇ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕੰਨੜ ਤੋਂ ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, 'ਵੇਂਕਟ ਗੌੜਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਰਸਿਮਹੇ ਗੌੜਾ'ਨੂੰ 'ਨਰਸਿਮਹੇ ਗੌੜਾ ਬਿਨ ਵੈਂਕਟਾ ਗੌੜਾ'ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ 'ਖਟਾ', 'ਖਿਰਦੀ', 'ਪਹਾਨੀ', 'ਖਾਨੇਸੁਵਰੀ', 'ਗੁਡਸਤਾ'ਅਤੇ 'ਬਾਰਾਨਮੂਨਾ'ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ

ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਟੀਪੂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ - ਟੀਪੂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ: ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੀ ਸੁਲਤਾਨਪੇਟ ਬਣ ਗਿਆ, ਕਾਲੀਕੋਟ ਫਾਰੂਕਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਚਿਤਰਦੁਰਗਾ ਫਾਰੂਕ ਯਬ ਹਿਸਾਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਕੂਰਗ ਜ਼ਫਰਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਦੇਵਨਹੱਲੀ ਯੂਸਫਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਦੀਨੀਗੁਲ ਖਲੀਲਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਗੁੱਟੀ ਫੈਜ਼ ਹਿਸਾਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਗਿਰੀ ਬਣ ਗਿਆ-ਫਾਲਕ। -ਆਜ਼ਮ, ਮੈਸੂਰ ਨਜ਼ਰਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਪੇਨੂਕੋਂਡਾ ਬਣ ਗਿਆ ਫਕਰਾਬਾਦ, ਸੰਕ੍ਰਿਦੁਰਗਾ ਮੁਜ਼ੱਫਰਾਬਾਦ, ਸੀਰਾ ਰੁਸਤਮਾਬਾਦ, ਸਕਲੇਸ਼ਪੁਰ ਮੰਜਰਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਕੀ ਇਹ ਟੀਪੂ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਹਨ?

ਪਰ ਟੀਪੂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਬਹੁਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਇੱਕ ਸਮੇਂ-ਸਨਮਾਨਿਤ ਉਦਾਹਰਣ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ: ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਹਿੰਦੂ ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਇਸਲਾਮੀ ਨਾਮ ਰੱਖਣਾ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਚਟਾਗਾਂਵ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਮਥੁਰਾ ਵਿੱਚ ਕੇਸ਼ਵ ਮੰਦਿਰ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਾਰਾਣਸੀ ਜਾਂ ਕਾਸ਼ੀ ਮੁਹੰਮਦਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਮੁਸਲਿਮ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ: ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਆਗਰਾ ਅਕਬਰਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਗੋਲਕੁੰਡਾ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਬਿਦਰ ਜ਼ਫਰਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਕਡਪਾ ਨੇਕਨਾਮਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਕਲਪੀ ਮੁਹੰਮਦਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਖੰਡੌਥ ਵੀ ਮੁਹੰਮਦਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਯਾਗ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਕੋਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੂਚੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅੰਸ਼ ਹੈ-ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ, ਜੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਬਦਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਉਸਦਾ ਨੋਟ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ: 'ਇਹ ਸੂਚੀ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਆਦਰਸ਼ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੁਸਲਿਮ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਨਾਮ ਬਦਲੇ ਗਏ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਖੰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਮੈਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਇਸਲਾਮੀ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲਣਾ ਓਨਾ ਹੀ ਘਿਨਾਉਣਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਜੀਵਤ, ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ।'

ਅਮੀਰ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨੋਟ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ।

ਪਰ ਵਾਪਸ ਟੀਪੂ ਵੱਲ. ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਾਪੀ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ'। ਇਹ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਸਲੀ ਟੀਪੂ ਨੇ ਖੁਦ ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁਪਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੀ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ

46-
ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਕਰਨਲ ਵਿਲੀਅਮ ਕਿਰਕਪੈਟ੍ਰਿਕ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਦੇ ਅਫਸਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਚੌਥੀ ਮੈਸੂਰ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਟੀਪੂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਗਜ਼ ਸ੍ਰੀਰੰਗਪਟਨਮ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਟੀਪੂ ਦੇ ਟਾਇਲਟ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਟੀਪੂ ਦੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਨੌਕਰ ਹਬੀਬੁੱਲਾ ਨੇ ਟੀਪੂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਕਿਰਕਪੈਟ੍ਰਿਕ ਨੇ ਖੁਦ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਦਾ ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਲੰਡਨ ਸਥਿਤ ਇੰਡੀਆ ਦਫਤਰ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਮੂਲ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਨੁਵਾਦ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇ ਹਨ।

ਟੀਪੂ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਕੱਟੜਤਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਹੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫਿਰ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਈਸਾਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਟੀਪੂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਮੀਰ: ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ ਮੌਲਵੀ ਅਕਸਰ ਉਸਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਟੀਪੂ

ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਮੱਕਾ ਗਿਆ; ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲੇ ਅਰਬ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਟੀਪੂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਵਰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ'; ਟੀਪੂ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੈਰ-ਇਸਲਾਮੀ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਹੈ। ਟੀਪੂ ਕਦੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਈਸਾਈ (ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼) ਉਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਜ਼ਾਕ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਪੂਰਵਜ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਪੂਰਵਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ! ਉਹੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਦਾਅਵਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਟੀਪੂ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਲਾਬਾਰ ਅਤੇ ਕੂਰ੍ਗ ਲਈ ਲੰਮੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਇੱਕ ਬੇਰਹਿਮ ਮਾਰਗ ਛੱਡਿਆ, ਮੈਸੂਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਸਟੰਟ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਚਲਾਕ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਥੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ 1791 ਦੇ ਤੀਜੇ ਮੈਸੂਰ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਅਪਮਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਉਸਨੇ ਸ੍ਰਿੰਗੇਰੀ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਮਠ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ-ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਇਸ ਨੂੰ ਟੀਪੂ ਦੇ ਗੈਰ-ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਨੇਕ ਗੁਣ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਹਨ: ਟੀਪੂ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਫਗਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜ਼ਮਾਨ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਤੁਰਕੀ ਦੇ ਖਲੀਫਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। 1796 ਵਿੱਚ ਮੈਸੂਰ ਮਹਿਲ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਦਨਾਮ ਬੋਰੀ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਅਨਮੋਲ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਪਾਮ-ਪੱਤੇ ਦੀਆਂ ਹੱਥ-ਲਿਖਤਾਂ, ਸ਼ਿਲਾਲੇਖਾਂ, ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਲੀ ਪੂਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਲਣ ਵਜੋਂ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ‘ਸੁਧਾਰ’ ਉਸਦੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਮਾਲਾਬਾਰ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅੱਜ ਵੀ ਮਲਿਆਲਮ ਬੋਲਦੇ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਤਾਮਿਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਾਮਿਲ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਟੀਪੂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਉਰਦੂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਟੀਪੂ ਦੇ ਇਸ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਹਨ।

ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਟੀਪੂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਜੋ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਈ ਚਿੱਠੀਆਂ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ, ਅਜੇ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਟੀਪੂ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮੀ, ਕੱਟੜਤਾ ਅਤੇ ਮੈਸੂਰ ਦੇ ਮੂਲ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੈਂ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਓਨਾ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬੇਰਹਿਮ ਪੱਖ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਬੂਤ ਲੱਭਦੇ ਹਨ. ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਟੀਪੂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਾਇਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਇਹ ਨਾਟਕ ਲਿਖਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਝੂਠ ਬੋਲਾਂਗਾ।

ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਮੀਰ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪਿਆਰ,

ਬੀਬੀ

47-
ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ ਉਸਦੇ ਲਈ, ਉਸਦੀ ਕਲਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸੱਚਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਲਾ ਪ੍ਰਤੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਭਾਵੁਕ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਅਠਾਈ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਵੱਲ ਮੁੜੇ, ਆਪਣੇ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ, ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਣ, ਕੁਝ ਵੀ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ... ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਸਨ। ਉਸ ਲਈ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ। ਆਮਿਰ ਕੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਜੇ ਉਹ ਇੱਥੇ ਆਉਣਾ ਅਜੀਬ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੀ ਚਿੱਠੀ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਬੰਗਲੌਰ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਡੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਖਾਮੋਸ਼ ਸਨਬ. ਉਹ ਆਪਣੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਣਗਹਿਲੀ.

ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ, ਉਸਨੇ ਬੰਗਲੌਰ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਉਹ ਘਰ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਭਾਰ ਵਧਣ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਚੁੱਪ ਤੋੜੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਿਸ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਉਹ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗਲੇ ਲਗਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ। ਉਸਦਾ ਸਬਰ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਕੁਰਸੀ ਖਿੱਚੀ, ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦੱਸਿਆ।

'ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਨਾਟਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, 'ਉਸਨੇ ਟੇਢੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

'ਪਰ ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਾਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ,'ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਲਗਭਗ ਚੀਕ ਗਈ।

'ਇਹ ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ!'ਉਸਨੇ ਉਸਦੀ ਪਿੱਚ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

'ਓਹ, ਮੈਂ ਕਲਾਤਮਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਰਥਕ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੰਮ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਅਸਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਲ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਬਣਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ।'

'ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਤੁਹਾਡੀ ਨਫ਼ਰਤ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਵਧੀ ਹੈ!'

'ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਤਰਕਹੀਣ ਹੋ ਸਕਦੇਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਨ? ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਚ ਕਲਾ ਨਾਲੋਂ ਮਹਾਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਲਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਕਲਾ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੁਰਾ ਮਾਰਨਾ ਹੈ।'

ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬੋਲਣ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਸਭ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਉਸਨੇ ਉੱਚਾਈ ਦੀ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਜੋ ਚੰਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਆਮਿਰ ਅਜੇ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਬਾਲਕੋਨੀ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿਗਰਟ ਜਗਾਈ। ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ? ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਉਸ ਮੂਰਖ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਉਂ? ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ

ਜੁੜ ਜਾਵਾਂ! ਉਹ ਉਸ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਤ ਬਿਤਾਉਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਵਾਂਗ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਿੰਦੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਨਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ... ਹਿੰਦੂ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ। ਓਏ! ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਸੀ। ਆਮਿਰ, ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤ ਦਾ ਪਤੀ... ਲਾਹਨਤ! ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਹੈ... ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਏਗੀ। ਉਹ ਹੁਣ ਉਬਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਡਿਨਰ ਟੇਬਲ 'ਤੇ ਹੈ, ਸਾਹਬ,'ਅਮੀਨਾ ਬਾਨੋ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਈ।

'ਠੀਕ ਹੈ। ਹੁਣ ਘਰ ਚੱਲੋ,'ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਲਕੋਨੀ ਵਿੱਚ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਰਜ਼ੀਆ ਉਸ ਕੋਲ ਆਈ। 'ਚਲੋ ਖਾ ਲਈਏ |'

'ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਾਓ। ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ,'ਉਸਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਹਾ।

ਉਹ ਨੇੜੇ ਆਈ, 'ਮੈਂ ਇੰਨੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਈ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ...'

'ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ ਅਤੇ...ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਇਹ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਕਰੋ,'ਉਸਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੋੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਉਹ ਹਲਕਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਪਿਛਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਭੁੱਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਵੱਲ ਕੋਰਾ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਬੰਗਲੌਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫੇਰੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਰਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਗਮਾ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਅਤੇ ਆਮਿਰ ਅਜੇ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਹੀ ਲੱਗੇ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਕਰੀ ਪਰੋਸਣ ਲਈ ਭਾਂਡੇ ਦਾ ਢੱਕਣ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰ ਰੁਕ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕੀ ਕਿ ਕਰੀ ਬੀਫ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਮੀਨਾ ਨੇ ਮੀਟ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਕਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਇਸਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਣਾ.

48-
'ਅਮੀਰ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਸੁਆਦ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਬੀਫ ਹੈ?'

'ਕਿਉਂ?'

'ਮੈਂ ਹੁਣ ਬੀਫ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ।'

ਉਹ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ, ਤਾਅਨੇ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ, 'ਕੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਪਿਛਾਖੜੀ ਕਦਮ ਕਿਉਂ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ?

ਉਸ ਨੇ ਤਾਅਨੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 'ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਧੀ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਉਸਦੀ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਡੁਬੋਣਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਮੈਨੂੰ ਬੀਫ ਖਾਣ ਦੇ ਪਾਪ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਦੀ ਰਸਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਇਹ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਬੀਫ ਨਹੀਂ ਖਾਵਾਂਗਾ।"

ਉਹ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਣਾਅ ਭਰੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਬੀਫ ਖਾਣ ਲਈ ਦਬਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ ਸੀ, 'ਤੁਸੀਂ ਸੂਰ ਦਾ ਮਾਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ?'ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸੇ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰੇਗਾ. ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਚੰਗਾ! ਪਰ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਗਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਜੇ ਦੀ ਬਹਿਸ ਬਿਨਾਂ ਪਖੰਡੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।'

ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਕੱਟੜ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ, ਉਸਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਲਕਸ਼ਮਾਮਾ ਅਤੇ ਕੇਨਚੱਪਾ ਉਸਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੀਟ ਨਹੀਂ ਪਕਾਉਂਦੇ ਸਨ।

'ਅਮੀਰ, ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਨਰਸਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮੀਟ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਹਾਂ, ਭੋਜਨ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਚੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਆਲਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਰਗੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ,'ਉਸਨੇ ਅੰਤਮ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

'ਓਏ? ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਭੋਜਨ ਵਰਗੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਵੱਖਰੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋ?"

'ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਬਣ ਜਾਓ |'

'ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਸਕੇ। ਠੀਕ ਹੈ?"

'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਮ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾਹੈ, ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੰਕਾਰੀ ਹੈ।'

ਗੱਲਬਾਤ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਰੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ ਸੀ। ਉਸ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਦਹੀਂ ਵਿੱਚ ਡੁਬੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਉਸ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਲੇਟ ਗਏ. ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਪਾਏ ਗਏ ਅੰਤਰ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਏਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਡਾਇਨਿੰਗ ਟੇਬਲ ਵੱਲ ਤੱਕਦੀ ਰਹੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਅਮੀਨਾ ਨੂੰ ਉਸ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀ ਪਕਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਇਕੱਲੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸੁੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਬਾਲਕੋਨੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ, ਸਿਗਰਟ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੈੱਡਰੂਮ ਵਿਚ ਗਈ, ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਲੇਟ ਗਈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਉਸਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਾਲ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਸਾਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਸਦਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੰਨਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੰਪੀ...ਟੁੱਟੀ ਵਿਰੂਪਕਸ਼ਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ, ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਮੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣ, ਟੀਪੂ ਦੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਉਸ ਦੀ ਚਿੱਠੀ...ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਭੜਕ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਦਿਖਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਇੰਨਾ ਕਠੋਰ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੈ?

ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਰਧ-ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਪਰਦਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਖਰ ਕਦੋਂ ਸੌਂ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਇਕੱਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਰੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਉੱਠੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਡਾਇਨਿੰਗ ਟੇਬਲ ਵੱਲ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਗਈ। ਆਮਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀ ਜੋ ਨਜ਼ੀਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਅੱਧਾ ਬੰਦ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ. ਆਮਿਰ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਲੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸਿਗਰਟ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕਿਉਂ ਸੌਂ ਗਏ ਹੋ?

49-
ਉਸਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। 'ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਮੈਂ ਅਮੀਨਾ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਭੋਜਨ ਪਕਾਉ।'

'ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਖੁਦ ਦੱਸਾਂਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ: ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕਿਉਂ ਸੌਂ ਗਏ ਹੋ?'

ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲਿਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਔਰਤ ਮੈਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

'ਅਮੀਰ! ਇਹ ਅਸ਼ਲੀਲ ਹੈ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ? ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਤਨੀ ਹਾਂ।'ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤਿੱਖੀ ਸੀ, ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕੰਬ ਰਹੀ ਸੀ।

'ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰੋ. ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਅਸ਼ਲੀਲ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।'ਉਸਨੇ ਰੁਕਿਆ, ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, 'ਇੱਥੇ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ: ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਔਰਤ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਵੱਖ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ।'ਉਸਦੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਵਾਪਸ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਗਈ।

50-
5

ਸਵੇਰੇ ਕਰੀਬ ਦਸ ਵਜੇ ਕੇਨਚੱਪਾ ਰਜ਼ੀਆ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਲਿਫਾਫਾ ਦਿੱਤਾ। ਰਜ਼ੀਆ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਾਕਖਾਨਾ ਸੀ।

'ਤੇਰਾ ਇੱਥੇ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਡਾਕਖਾਨਾ ਹੈ?"

'ਸੱਤ-ਅੱਠ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਅੰਮਾ।'

ਭੈੜਾ ਨਹੀਂ. ਉਸਨੇ ਲਿਫਾਫੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਨੜ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਸਕੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਫਾੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਪੱਤਰ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ. ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ।

ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ,

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ. ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੌਕਾ ਸੀ. ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬੁਲਾਵਾਂ? ਕੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲਕਸ਼ਮੀ ਕਹਾਂ ਜਾਂ ਰਜ਼ੀਆ ਕਹਾਂ? ਮੇਰੇ ਲਈ, ਦੋਵੇਂ ਸੁੰਦਰ ਨਾਮ ਹਨ।

ਮੈਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲ ਗਏ ਹੋ. ਪਰ ਮੈਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹੰਪੀ ਦੇ ਖੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਏ ਹੋ, ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਫਿਰਕੂ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਝੂਠਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵਨਾਤਮਕਤਾ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੀ ਆਦਰਸ਼ ਜੋੜੀ ਸੀ, ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ? ਹੰਪੀ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਲਿਖਣ ਲਈ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ? ਮੈਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹਾਂ...ਨਹੀਂ! ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ।

ਪੂਰੇ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਹੰਪੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਇਤਿਹਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ'ਦੀਆਂ ਕਾਲਪਨਿਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ। ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ; ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਹ ਵਿਗਾੜ, ਬਦਲੇ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸਨ। ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ ਵੀ ਓਨੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਾਲੀਆ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜਾਂ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਸ਼ੈਵ ਅਤੇ ਵੈਸ਼ਨਵ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਹਿਸ਼ੀ ਝਗੜੇ ਦੇਖੇ ਸਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਹਿ ਗਈਆਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਗੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਖੰਡਰ ਮੰਦਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਇਹ ਵੈਸ਼ਨਵ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਅਤੇ ਵਿਜੇ ਵਿਠਲਾ ਮੰਦਰ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ ਜੋ ਢਾਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੂਪਾਕਸ਼ ਮੰਦਿਰ ਅਜੇ ਵੀ ਇੰਨਾ ਬਰਕਰਾਰ ਕਿਉਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਝਰੀਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਵਿਰੂਪਾਕਸ਼ ਸ਼ਿਵ ਹੈ, ਸ਼ੈਵ ਸੰਪਰਦਾ ਦਾ ਦੇਵਤਾ। ਇਹ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਵੈਸ਼ਨਵ ਅਨੁਯਾਾਇਯੋਂ ਨੂੰ ਤਿਰੂਪਤੀ ਵਿਖੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸ਼ਾਇਵਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ। ਮੈਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤਿਰੂਪਤੀ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਸਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿੱਚ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੈਵਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ਸਨ? ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਮੀ, ਇਹ ਜ਼ੁਲਮ ਕੁਝ ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ। ਇਹ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੰਮਾ ਸੀ. ਗ਼ਰੀਬ ਸ਼ੈਵ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਜੇਨਗਰ ਵਿੱਚ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਥਾਨ ਦਿਖਾਏ। ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜੇ ਇਸ ਲਈ ਮੰਨ ਗਏ ਸਨ

51-
ਵਿਜੇਨਗਰ ਦੀ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਲਚ ਅਟੱਲ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਸ਼ੈਵਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਫਿਰਕੂ ‘ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ’ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਉਹ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮੰਦਰ-ਮੂਰਤੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਲਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮੈਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਨਵੀਂ ਦਿਲਚਸਪੀ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੋਸ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਵਾਂਗਾ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹਾਂ. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਜੇਨਗਰ ਬਲਕਿ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਟੀਚਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਵੱਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਆਰਾ,

ਐਨ.ਐਸ.ਐਨ

ਉਸਨੇ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਮੋੜਿਆ, ਇਸਨੂੰ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਸੋਚਿਆ। ਇਹ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਨੁਕਤੇ ਹਨ ਜੋ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਉਕਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਦੋਂ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਖ਼ਤ ਸੋਚਿਆ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਇਤਿਹਾਸ ਵਰਗਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਅਚਾਨਕ ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਨੋਟਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ। ਫਿਰ ਇਤਿਹਾਸ ਕੀ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਟੱਡੀ ਟੇਬਲ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਨੋਟ ਯਾਦ ਆਇਆ ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਹੰਪੀ ਜਾਂ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਲਗਭਗ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਯਕੀਨਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਵਿਜੇਨਗਰ ਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੁਆਰਾ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ. ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ 'ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਇਤਿਹਾਸਹੋਣਗੇ।Sewell's A Forgotten Empire ਤੀਜੀ ਬੁੱਕ ਸ਼ੈਲਫ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲੇ ਰੈਕ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿੱਥੇ ਵੇਖੀ ਹੈ? ਆਹ! ਹੰਪੀ ਵਿੱਚ. ਪਰ ਕਿੱਥੇ? ਅਤੇ ਇਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ. ਇਹ ਵਿਰੂਪਕਸ਼ਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਮਣੇ ਤੰਗ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਖਰੀਦਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਵੱਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਜਾਂ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਹੱਦ ਕਿੰਨੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਕਵਰ ਪੇਜ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੋਟੀ ਡੰਡੀ ਲੱਭੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਨੋਟਸ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਪਹੁੰਚ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੋਲਡ, ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਯਾਦ ਆਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ, ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਜਾਂ ਦਸ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਨੋਟ ਸਨ ਜੋ ਪੂਰੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਸਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਰਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬੀ. ਗੋਪਾਲ ਦਾ ਕਰਨਾਟਕ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ; N.Venkataramanayya ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਸਲਤਨਤ; ਸੂਰਿਆਨਾਥ ਕਾਮਥ ਦਾ ਕਰਨਾਟਕ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ; ਪੀ.ਬੀ. ਦੇਸਾਈ ਦਾ ਕਰਨਾਟਕ ਯੁੱਗਾਂ ਰਾਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ? ਅਤੇ ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਦੋ ਟੂਰਿਸਟ ਪੁਸਤਿਕਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹੰਪੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ? ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨੋਟਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਡੈਸਕ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਸਾਮਰਾਜ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨੋਟਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਟੀਚਾ ਹੈ ਜੋ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਟੀਚਾ ਹੈ: ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ।

52-
ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਕਾਰ ਦੇਣਾ ਜੋ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਅਤੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਸਾਰ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਮਿਹਨਤੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਨਵੀਨਤਾਕਾਰੀ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਹੁਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਇਤਿਹਾਸਦੇਰੂਪਵਿੱਚਯੋਗਹਨ।ਅਜਿਹੀਆਂਵਿਆਖਿਆਵਾਂਨੂੰਦੂਰਕਰਨਾਔਖਾਹੈ। ਇਹਗੱਲਹੰਪੀਦੇ'ਇਤਿਹਾਸ''ਤੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਸ਼ਨਵ ਅਤੇ ਸ਼ੈਵ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹਿੰਸਕ ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ ਹੰਪੀ ਦੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋਈਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਤਿਰੂਪਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ, ਬਾਹਰ ਸਥਿਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਸ਼ੈਵਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਤਾਇਆ ਸੀ। ਸ਼ੈਵਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਗਾਵਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ‘ਇਤਿਹਾਸ’ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਨੂੰ ਚਿੱਟਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਲ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ 'ਇਤਿਹਾਸ'ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ - ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਸ਼ੈਵਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਝੂਠ ਹੈ.

ਆਪਣੇ ਦੋ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ, ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਵੈਸ਼ਨਵ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਇੱਕ ਸ਼ਾਸਕ ਦੂਜੇ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਰਜਾ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ? ਕੀ ਕਿਸੇ ਵੈਸ਼ਨਵ ਸ਼ਾਸਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੈਵ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਤਾਇਆ ਸੀ? ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲਗਭਗ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੰਪੀ ਵਿਖੇ ਕਈ ਹਫ਼ਤੇ ਬਿਤਾਏ ਅਤੇ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਆਮ ਖੇਤਰ ਦਾ ਪੈਦਲ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਹੱਥ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਜਾਰਜ ਮਾਈਕਲ ਅਤੇ ਫਿਲਿਪ ਵੈਗਨਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਵਿਜੇਨਗਰ: ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰਲ ਇਨਵੈਂਟਰੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਟੀਕਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੰਮ ਦੀ ਤੀਜੀ ਜਿਲਦ ਹੰਪੀ ਵਿੱਚ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਤਿਆਰ ਸੰਦਰਭ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਸੂਚੀ:

• ਚੰਦਰਮੌਲੇਸ਼ਵਰ ਮੰਦਰ-ਪਲੇਟਸ 20, 21-ਵਿਗਾੜ।

• ਸੌਮਿਆ ਸੋਮੇਸ਼ਵਰ ਮੰਦਰ-ਪਲੇਟਸ 67, 68, 69-ਵਿਗਾੜ।

• ਲਿੰਗ-ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰ-ਪਲੇਟ 329-ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੋਇਆ।

• ਚੰਡੀਕੇਸ਼ਵਰ ਮੰਦਰ-ਪਲੇਟਸ 352, 353-ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੋਇਆ।

• ਵੀਰਭੱਦਰ ਮੰਦਰ ਕੰਪਲੈਕਸ-ਪਲੇਟਸ 390, 391, 392-ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੋਇਆ।

• ਹੇਮਕੁਟਾ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਵਿਰੂਪਾਕਸ਼ ਮੰਦਿਰ (ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਅਸਲੀ'ਵਿਰੂਪਾਕਸ਼)- ਪਲੇਟ 520-ਵਿਗਾੜ।

• ਮੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗੁਫਾ ਅਤੇ ਸ਼ੈਵ ਸੰਤ-ਕਵੀ, ਚਾਮਰਸਾ ਦੀ ਮੈਟ, ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

• ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਅਨੰਤਸ਼ਯਨ ਮੰਦਿਰ ਅਤੇ ਹੋਸਪੇਟ-ਹੰਪੀ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਿਰ-ਮੱਲੱਪਨਾ ਗੁੜੀ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

• ਹੋਸਪੇਟ-ਅਨੇਗੋਂਡੀ ਹਾਈਵੇਅ 'ਤੇ ਸੋਮੇਸ਼ਵਾਰਾ ਪਹਾੜੀ ਆਫ-ਰੋਡ 'ਤੇ, ਸ਼ਿਵ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੋਮੇਸ਼ਵਾਰਾ ਗੁਫਾ-ਮੰਦਿਰ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

• ਵਿਰੂਪਕਸ਼ਾ ਮੰਦਿਰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ 'ਕਿੰਗਜ਼'ਗੁਫਾ'ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਿਰ ਸਾਨੂੰ ਲਿੰਗਮ ਅਤੇ ਨੰਦੀ ਮੂਰਤੀ, ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਵਾਹਨ, ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਪਾਚਣ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਹੱਦ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

53-
ਅਨਾਥ

ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅੰਸ਼ਕ ਸੂਚੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੈਵ-ਵੈਸ਼ਨਵ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿੰਨੇ ਗਲਤ ਹਨ। ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਨਵੀਨਤਾ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦੀ। ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸ਼ੈਵ-ਵੈਸ਼ਨਵ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ! ਇਸ ਲਈ, ਵਿਜੇਨਗਰ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹੱਥੀਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ:

1. ਵਿਰੂਪਾਕਸ਼ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਮੀਨਾਰ ਇੱਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵੈਸ਼ਨਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਦੇਵਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਜਯਾ ਵਿਟਲਾ ਮੰਦਿਰ ਦੇਵਰਾਯਾ II, ਇੱਕ ਸ਼ੈਵ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਰਾਮਚੰਦਰ ਮੰਦਿਰ, ਜਿਸਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਮੰਦਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਸ਼ਾਇਵ ਦੇਵਰਾਯਾ I ਦੁਆਰਾ ਚਾਲੂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੰਨਾ ਐਲ. ਡੱਲਾਪਿਕਕੋਲਾ ਅਤੇ ਜੌਨ ਐਮ. ਫ੍ਰਿਟਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿ-ਲੇਖਕ ਵਿਜੇਨਗਰ ਦਾ ਰਾਮਚੰਦਰ ਮੰਦਰ, ਇਸ ਮੰਦਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਧਿਐਨ ਹੈ।

ਵਿਰੂਪਕਸ਼ਾ ਮੰਦਿਰ ਅੱਜ ਵੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਵਾਜਬ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਸਕਣ।

ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ. ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਗਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨੋਟਸ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨੋਟਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਹ ਬੰਗਲੌਰ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 'ਵਾਧੂ ਰੀਡਿੰਗ'ਅਧੀਨ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ,

ਉਸਨੇ ਹੋਸਪੇਟ ਲਈ ਟ੍ਰੇਨ ਫੜੀ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਹੰਪੀ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੈਦਲ ਹੀ ਪੂਰੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਸੀ। ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਦਿਲ-ਦਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਵਰਗੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਬਿਤਾਇਆ.

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੰਗਲੌਰ ਵਾਪਸ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ।

'ਸਰ, ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਚਿੱਠੀ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਵਿਜੇਨਗਰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ... ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਸ਼ੈਵ-ਵੈਸ਼ਨਵ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਜਿਸਨੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ. ਮੇਰੀ ਖੋਜ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ?"

ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਮਾ ਵਿਰਾਮ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀ ਸਾਫ਼ ਝਲਕ ਰਹੀ ਸੀ। 'ਕੀ... ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?"

'ਤੁਹਾਡੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ... ਯਾਦ ਹੈ, ਸਰ? ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵੁਕ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ...'

'ਓਏ! ਲਕਸ਼ਮੀ, ਲਕਸ਼ਮੀ! ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਕੀ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ? ਕਲਾ ਮੁਰਝਾ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ

54-
ਮੁਰਝਾ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਕਲਾਕਾਰ ਹੋ. ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਦ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਸੁੱਕ ਗਈ ਹੈ? ਇਹ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ...ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਮਨਪਸੰਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ! ਦੇਖੋ, ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬਰਲਿਨ ਲਈ ਫਲਾਈਟ ਫੜਨੀ ਪਵੇਗੀ...ਕੋਈ ਕਾਨਫਰੰਸ। ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖੋ! ਮੈਂ ਪੈਕਿੰਗ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ, ਠੀਕ ਹੈ? ਅਲਵਿਦਾ!'ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਫੋਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਕੱਲੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨੋਟਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜਿਲਦਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਸ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ - ਸਟੀਕ, ਤਿੱਖਾ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸਟੀਕ, ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਵਾਂਗ। ਉਸਦੀ ਕੰਨੜ, ਉਸਦੀ ਸੋਚ, ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੈ...ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਛੁਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਰਜ਼ੀਆ ਕੁਰੈਸ਼ੀ। ਨਾਰੀਵਾਦੀ. ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ। ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ। ਹਿੰਮਤ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ, ਵਿਗਿਆਨਕ

ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੁਮੇਲ। ਲੇਬਲ, ਉਹ ਸਾਰੇ। ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋ. ਕਿੰਨੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਅਤੇ ਮਾਰਚ ਅਤੇ ਨਾਅਰੇ? ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਪਿਛਲੇ...ਸ਼ੋਪੀਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਿੱਖਾ ਸੀ...ਸਿਰਫ਼ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕੁੰਜੀਆਂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਰਾਹ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਰਾਜ਼ ਸੀ। ਨਸ਼ਾ...ਖਾਲੀ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਐਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ?ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਿਆ. ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਅਰਿਆਂ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੱਝਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਤੀਤ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ. ਅਤੇ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਅਤੀਤ ਸਾਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ, ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਟੁੱਟੇ- ਭੱਜੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਸਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮਰੋੜਾ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇਖਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਰਤਮਾਨ ਤੋਂ ਪੀਲੀਆ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਦੇ ਅਸਲ ਵਿਸ਼ੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 'ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਟੀਚਾ'ਵਰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁੱਗਣੇ ਹੰਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਸਮਾਜਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਦਿਨ ਛੋਟੇ, ਤੰਗ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨੈਤਿਕਤਾ, ਵਿਚਾਰ, ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਪੁਨਰ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹਨ, ਲੋਕ ਦੂਜੇ ਗ੍ਰਹਿਆਂ 'ਤੇ ਵਸਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ...ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਜੇ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਟੀਚੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉਹ ਆਖਰੀ ਸੋਚ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈ।

ਮੈਂ ਉਹ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਜੋ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਿਤਾਬ ਹੋਵੇਗੀ; ਇਹ ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਧੀ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹੀ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਵਿਆਖਿਆ, ਤਰਕ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਲੱਖਣ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਥਿਰ, ਵਿਦਵਤਾ ਭਰਪੂਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਦਾ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਵਿਧੀਗਤ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਤੋਲਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਕੋਲ ਕਲਪਨਾ, ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ... ਮੈਂ ਕਲਪਨਾ ਰਾਹੀਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਅਰਥਹੀਣ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਇੰਜੈਕਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ... ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਕੇ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ

55-
ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਜੋ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਲਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ।

ਮੈਂ ਹਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਫੁਟਨੋਟਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਭਰਪੂਰ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ, ਮੈਂ ਗਲਪ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ. ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਨ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ, ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਫੀਲਡਵਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ...

56-

ਗੁੱਸਾ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਬਲਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੜਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੌਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸੁਪਨਾ ਅਚਾਨਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸੌਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਮੇਰਾ ਮਨ ਰੋਗੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰ ਹਾਜੀ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਛਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਦੀ ਨੋਕ 'ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਯਾਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ... ਅਰਬ, ਮਿਸਰ, ਸੀਰੀਆ, ਇਰਾਕ, ਤੁਰਕੀ, ਫਲਸਤੀਨ, ਖੁਰਾਸਾਨ, ਈਰਾਨ, ਤੁਰਾਨ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ... ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਰ ਧਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਜਾਣਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਲੇਖਾਂ ਦਾ ਨਿਗਰਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਪਰ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੂਬੇ ਅਤੇ ਜਾਸੂਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਸ਼ਾਹੀ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੁਪਤ ਸੂਚਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹਰੇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ। ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੇਮਿਸਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਦਇਆ ਬੇਅੰਤ ਹੈ-ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗਾਰਡ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਿਵੇਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਬਲਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਹਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, 'ਜਲਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਅੱਗ ਹੈ। ਅੱਗ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਨਰਕ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਰਕ ਦਾ ਡਰ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਤਿੰਨੋਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੌਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਦੇ ਹੋ। ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਰਕ ਦਾ ਡਰ ਸਤਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪੈਗੰਬਰ (ਸੱਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹੀ ਵਸੱਲਾਮ) ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਕਿਰਪਾ ਅਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਨਮਾਜ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਕਸਰ ਪੜ੍ਹੋ. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅਰਬੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਓਹ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਰਬੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ... ਸਿਰਫ਼ ਇਸਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ... ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇਸਦੇ ਸਾਰ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ। ਦੇਖੋ, ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਾਇਦ ਸ਼ਾਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਪਰ ਅਰਬੀ ਰੱਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਪੈਗੰਬਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਧੇਰੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਅਜੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮੂਲ ਅਗਿਆਨਤਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਹਿੰਦੂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਨਰਕ ਦੀ ਅੱਗ ਦਾ ਡਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਤਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।'

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਲਾਈਨ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ।

'ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੈ, ਹਾਜੀ ਸਾਹਿਬ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ ਦੱਸਾਂਗਾ ਜੋ ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਹਿਰ ਨਾਲ ਭਸਮ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਮੰਦਰਾਂ, ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਬੁਰਜਾਂ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ।'

'ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸਦੀ ਤੁਲਨਾ ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਭਰੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੈ।'

ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ ਹੀ ਰਿਹਾ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ...ਮੈਂ ਹਾਂ...ਮੈਂ...ਗੁਲਾਮ ਤੋਂ ਵੀ ਭੈੜਾ ਹਾਂ...ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿਛਲਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮੇਰੇ ਵਰਤਮਾਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ

57-
ਰਾਜ। ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਸਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਤਾਕਤਵਰ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਇੰਨੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ? ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਦਿਆਲੂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਧੀਰਜਵਾਨ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹਾਰਦਾ। ਇਕ ਹੋਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ: 'ਖਵਾਜਾ ਜਹਾਂ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਇਸਲਾਮ ਬਾਹਰੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਹੱਜਾਜ, ਗਜ਼ਨੀ, ਘੋਰੀ, ਮਾਮੁਲਕ, ਖਲਜੀ, ਤੁਗਲਕ, ਸੱਯਦ, ਲੋਦੀ, ਮੁਗਲ... ਸੂਚੀ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀ ਹੈ...ਜਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ? ਉਹ ਮੱਖੀਆਂ ਵਾਂਗ ਮਰ ਗਏ... ਖੈਰ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ "ਤੁਹਾਡੇ ਹਿੰਦੂ"ਪਰ ਮੈਂ ਗਲਤ ਸੀ - ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ "ਹਿੰਦੂ"ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੋ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਫੌਜ, ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਲਲਕਾਰਿਆ ਪਰ ਉਹ ਸਾਰੇ, ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਹਾਰ ਗਏ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਉੱਚੇ- ਉੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੱਥਰ ਦੇ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵ-ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਚਮਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੜ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਲੇਮਾ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਕੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਸਿੰਦੂਰ ਅਤੇ ਕੇਸਰ ਦੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ "ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ..."

ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ?” ਮੇਰੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਤੁਕ ਨਿਕਲ ਆਈ ਸੀ, ‘ਸੱਤਯਮੇਵ ਜਯਤੇ ਨਨੁਰੁਤਮ’।

'ਕਾਫ਼ਿਰ! ਕਾਫਿਰ! ਇਹ ਕਾਫਿਰ ਜੀਭ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਕਾਫਿਰ ਜੀਭਾਂ ਹੀ ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ!'ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਰੁਕਿਆ ਸੀ, 'ਵੈਸੇ ਵੀ, ਉਹ ਕਾਫਿਰ ਉਲੇਮਾ ਸਹੀ ਹਨ। ਸੱਚ ਦੀ ਹੀ ਜਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਲਾਮ ਸੱਚ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸਮਝ ਗਏ ਹੋ?” ਉਹ ਆਪਣੀ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਿਲਾ ਕੇ ਮੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਸੀ।

ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਜੀ ਹਮਦੁੱਲਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਠੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਅੰਬਰ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇੱਕ ਜਰਨੈਲ ਬਣਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ

ਮਾਨਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਿਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਾ ਬਹਾਦਰ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ, ਉਦੈਪੁਰ, ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮਾਨਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ: ਅਕਬਰ ਅਜਿੱਤ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵੀ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਹਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਅਜੇ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ, ਉਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ, ਪਰ ਅਕਬਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅਧੀਨ ਬਣਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਲਦੀਘਾਟੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ, ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਲਗਭਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਾਂਗ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਹਰ ਪਾਸੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ... ਸਾਰਾ ਸਿੰਧ ਅਤੇ ਮਾਲਵਾ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਰਾਵਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਛੁਪਿਆ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਘਣੀ ਜੰਗਲ ਪਹਾੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਛੁਪਾਇਆ. ਇਹ ਕਿਸੇ ਹਾਈਵੇਅ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਰਣਨੀਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਜਰਨੈਲ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜਗਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੁਕਮ, ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ 'ਸੱਦਾ'ਸੀ। ਸਾਡੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜੋ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਯੁੱਧ-ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੈਮੋਥਾਂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਭਜਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੋਪਾਂ ਸਾਡੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਧਮਾਕੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕੂਟਨੀਤਕ ਸਨ ਜੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਰਗੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਠੋਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਰਪਾਵਾਂ ਹੇਠ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਕੀੜੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਵੀ, ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧ-ਲਹੂ ਵਾਲੇ ਰਾਜਪੂਤ ਯੋਧੇ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ।

58—
ਉਸ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹੋ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਝਿਜਕ ਦੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਸਦਮੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਫ਼ੌਜ, ਜੋ ਹੁਣ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਘੇਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੰਦੂ-ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਪੂਤ ਕਿਸਾਨ, ਜੱਟ ਅਤੇ ਮਾਲਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮ ਸਮਝ ਦੀ ਪੂਰੀ ਘਾਟ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ - ਉਹ ਮੁਸਲਿਮ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਘੋੜਸਵਾਰ ਰਾਜਪੂਤ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਰਾਜਪੂਤ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੱਧੀ ਫੌਜ ਅਫਗਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਅਫਗਾਨ ਯੋਧੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਘੋੜਸਵਾਰਾਂ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹੈ। ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਲੜਾਈ ਕਿਉਂ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਬੇਵੱਸ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਡੰਗਰਾਂ ਵਾਂਗ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਘੇਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਥੋਪੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬਲਾਂ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤੱਕ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਆਖ਼ਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਜਰਨੈਲਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਸਭਾ ਬੁਲਾਈ। ਉਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ, ਨਿਰਣਾਇਕ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ: 'ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਪਾਸੇ ਵਿਚ ਤਰੇੜ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਵਿਕਲਪ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ, ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਚਾਰਜ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਯੋਧੇ ਦੀ ਮੌਤ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜੋ ਸਾਡੀ ਕਿਸਮਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੌਤ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਲੜਾਈ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ, ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਉਣਾ ਜੋ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਚੁਣਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਿਕਲਪ ਹੈ, ਪਰ ਫੈਸਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਦਿਓ ਜਿਸਦੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਚੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਉਲਝਣ ਅਤੇ ਬਚਣ ਯੋਗ ਮੌਤਾਂ ਵੱਲ ਅਗਵਾਈ ਕਰੇਗਾ. ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਲੜਦੇ ਅਤੇ ਮਰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਇਕੱਠੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਓ ਜਲਦੀ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀਏ।'

ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ਼, ਵਿਜਯੇਂਦਰ ਸਿਮਹਾ, ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਗਰਜਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਝ ਗਏ ਜਦੋਂ ਮਹਾਮਾਈ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਅਸੀਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਾਂ। ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੇ...'

ਮੇਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ,

'...ਔਰਤਾਂ ਜਗਦੀਆਂ ਚਿਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਸਮੂਹਿਕ ਜੌਹਰ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਨੰਗੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਣਗੇ, ਅਤੇ "ਹਰਿ ਹਰ ਮਹਾਦੇਵ"ਦੀ ਗਰਜ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਨਾਲ, ਮੌਤ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦੇਣਗੇ!

"ਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਜੌਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ?"

'ਉਸ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ, ਰਾਣੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰੇਗਾ

ਉਹ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣਗੇ

ਕਮਾਂਡਰ ਸਾਡੀਆਂ ਸ਼ਾਹੀ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀ ਸਾਡੀਆਂ ਆਮ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ

ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਸਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਾਸੀਆਂ, ਨੌਕਰਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਬਣ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਾਡੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਹਨ

ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੌਤ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ. ਸਾਡੇ ਬੰਦੇ ਭਾਵੇਂ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦੇਣ ਜਾਂ ਫੜੇ ਜਾਣ,

ਉਹੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਗੇ ਜੋ ਉਹ ਸਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ

ਆਪਣੀ ਬਾਕੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵਜੋਂ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਨਿਲਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ

ਪਸ਼ੂ ਉੱਥੋਂ, ਉਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਲਈ ਉਸਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ

ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਕੁਸ਼ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਦੂਰ ਜ਼ਮੀਨ. ਕਦੇ-ਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ

ਸਾਡੇ ਲਈ ਲੜਾਈ ਅਤੇ ਮਰਨਾ ਵਧੇਰੇ ਤਰਜੀਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੈ।'

ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: ਅਸੀਂ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਾਂਗੇ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਹਰੇਕ ਰਣਨੀਤਕ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਰਪਿਤ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਕਮਾਂਡਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਸਾਡੀ ਜਿੱਤ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮਾਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਸੀ

59-
ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ. ਜਦੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਜਹੂਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਮੇਰੀ ਪੂਜਨੀਕ ਮਾਤਾ, ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ, ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ, ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੌਹਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁੱਕੀ ਲੱਕੜ ਜਮ੍ਹਾਂ ਸੀ।

ਅਤੇ ਫਿਰ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਸਾਡੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੇਵਤਾ, ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮਹਿਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ, ਭੈਣ, ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਨਵੀਂ ਦੁਲਹਨ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਸ਼ਿਆਮਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਚਿਤਾ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੇ ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਉਬਾਲ ਲਿਆ... ਮੇਰੀ ਸ਼ਿਆਮਲਾ ਦੇਵੀ, ਇੱਕ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਨਾਲ. ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਜੋ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਗੁੱਸਾ ਉਦੋਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਰ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁਸਰੇ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦ੍ਰਿੜ ਸੀ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਤਾਕਤਵਰ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਅਧੀਨਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ। ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਸਹਿਯੋਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ: ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਜੜਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਖੁਸਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ। ਪਰ ਉਦੋਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਹਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹੀ ਜੜਤਾ. ਮੌਤ ਦੀ ਉਹੀ ਬੇਸਹਾਰਾ ਉਡੀਕ, ਬਲੀ ਦੇ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਖੜੇ ਬੱਕਰੇ ਵਾਂਗ।

ਮੈਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਆਖਰੀ ਫੇਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਮੇਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਮਾਤਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ, ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਤੋਂ ਅੰਤਿਮ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਲਈ... ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਦੁਲਹਨ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸਦੀ ਮਿਠਾਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੋਰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲਈ।.. ਪਰ ਇਹ

ਵਿਚਾਰ ਇੰਨਾ ਬੇਤੁਕਾ ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਣਜਾਣ ਭਾਵਨਾਤਮਕਤਾ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ. ਇਹ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਫੌਜੀ ਸਿਖਲਾਈ 'ਤੇ ਮਾਣ ਸੀ। ਕੀ ਅਭਿਮਨਿyu ਸਿਰਫ਼ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਇਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਿਆ? ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਸ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਭਿਮਨਿਊ ਦੀ ਮੌਤ ਮਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਠੋਸ ਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲੈਣਗੇ। ਤਲਵਾਰਾਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸੌ ਘੋੜਸਵਾਰ ਮੰਦਰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਦੋਵੇਂ ਰਣਨੀਤਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਲੁਕ ਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰਨਗੇ। ਮੰਦਰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਹੋਰ ਸੌ ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫੈਲਾ ਕੇ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੁਪ ਜਾਣਗੇ। ਬਾਕੀ ਫੋਰਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਡੀਕ ਕਰੇਗੀ। ਮੰਦਰ ਦੇ ਹਰ ਇੰਚ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ. ਹਮਲਾਵਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਮੇਰੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਹਿਲ-ਜੌਹਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਲੇਟੀ ਧੂੰਏਂ ਦੀਆਂ ਧੁੰਦਲੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਉੱਠਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਧਾਰੀਆਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੰਘਣੀਆਂ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਮੈਂ 'ਹਰਿ ਹਰ ਮਹਾਦੇਵ'ਦੀਆਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਵਾਰਾ ਚੰਗਿਆੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਡਦੀਆਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਪੀੜ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪਿੱਚ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦਰਦ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਦੱਸਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ, ਆਰਡਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਚਿਖਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਣੀ, ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਮਾਂ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਇੱਕ ਮੋਟਾ, ਕਾਲਾ ਭਾਫ਼ ਵਾਲਾ ਪੁੰਜ, ਜੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮਾਤਾ, ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਜਵਾਨ ਪਤਨੀ, ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ. ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਬਿਮਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਔਰਤਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਮਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਜਿੱਤ ਗਏ ਤਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ

60-
ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਓ. ਜਿੱਤ ਵੀ ਮੌਤ ਸੀ। ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਆਖਰੀ ਵਿਚਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ!

ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ 'ਹਰਿ ਹਰ ਮਹਾਦੇਵ'ਦੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਅਚਾਨਕ ਹਵਾ ਗੂੰਜ ਗਈ। ਆਹ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ! ਜਿਵੇਂ ਅਚਾਨਕ ਚੁੱਪ ਛਾ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੰਗ ਦੇ ਚੀਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸਫੋਟ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲਗਭਗ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਅੰਦਰ ਸੀ! ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮੁੱਠੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਥੇਲੀ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ। ਜਿੰਨਾ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੰਦੇ ਕੁੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਹਲੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਸਥਿਰ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਲ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਮੰਦਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਟੇਡ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜਿੱਤ ਦਾ ਸਮਾਨਾਰਥੀ, ਵਿਜੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਇਸ ਦੇ ਖੁਰਦਰੇ ਤੋਂ ਖਿੱਚੀ, ਇਸ ਦੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂਡਲ ਨੂੰ ਕੱਸ ਕੇ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਾਰੂ, ਚਮਕਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਉਡੀਕ ਕਰੋ। ਉਹ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ

ਸਾਡੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਲ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ, ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਇੰਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਤਲਵਾਰ ਫੜਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੁਖਦੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਹਿਲ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਚੀਕਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਜੰਗ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਭਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਮੇਰੇ ਬਹਾਦਰ ਪਿਤਾ, ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਨ ਯੋਧੇ, ਇੰਨੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਗੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਹੀਰੇ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਝੂਲੀ ਹੀ ਵਿਰੋਧੀ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਥੁੱਕ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਖੁਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਮੁੜਿਆ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਇੱਕ ਦੂਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਖ਼ਬਰ ਦਿੱਤੀ। 'ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰੋ! ਮੈਂ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਹਿਜ਼ ਹਾਈਨੈਸ, ਸਭ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰਤ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜਗਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਲੜਾਈ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਯੋਧੇ ਦੇ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਮਹਿਲ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੌਹਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਸਵਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।'

ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਕੰਬ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਕੰਬਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ. ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਮੈਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨਾਲ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸੀ. ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕ ਅਤੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਹੁਣ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਉਸੇ ਸ਼ਾਂਤ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਹਰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਬਾਹਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ੰਖ, ਡਿਸਕਸ, ਗਦਾ ਅਤੇ ਕਮਲ। ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਂਤ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੋ ਹੋਰ ਹਮਰੁਤਬਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰੇ ਸਨ।

ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਖੁਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਟਕਰਾਈ। ਮੈਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸਮਿਕ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਕਲ ਗਈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਰਬੀ ਸਟੇਡਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਭਿਆਨਕ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਅਫਗਾਨ ਯੋਧੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਖਸ਼ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰੋਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਘੂਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੰਗ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਧੀਆ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਕੱਚੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਿਕਲੀ। 'ਹਰ ਹਰ ਮਹਾਦੇਵ'ਦੀ ਗਰਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਝਿਜਕਿਆ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਅਸੀਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੜੇ ਪਰ ਉਹ ਜਿੱਤ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੁੱਧ ਤਕਨੀਕ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਸਟੀਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫਾਇਦਾ ਸੀ।

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਰਫੋਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘੋੜਸਵਾਰ, ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਿਣਿਆ ਪਹਿਲਾ ਫਾਇਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ, ਤਾਜ ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਫੜਨ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਯੋਜਨਾ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਦੁਰਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਅਲੱਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਨਿੱਜੀ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਵਿਜੇ ਦੀ ਲੱਤ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉੱਠਿਆ, ਇਸ ਦੇ ਮਿਆਨ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਖੰਜਰ ਕੱਢਿਆ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਸਕਾਂ, ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੱਥ ਮੈਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਚਾਕੂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਭਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਤਲਵਾਰ, ਮੇਰਾ ਹਾਰ ਅਤੇ ਹੈੱਡਗੇਅਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੈਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਵਿਰੋਧ ਬੇਅਰਥ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪਕੜ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਇੱਕ ਰਿੱਛ ਨੇ ਮੇਰੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਤਲਵਾਰ ਕੱਢ ਲਈ। ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਚਾਨਕ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕੰਨ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ...ਮੈਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਮਝ ਗੁਆ ਬੈਠਾ। ਮੈਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ, ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ

61
ਚੀਕਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਦੇ ਰੁਕਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਥਪਥ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਢੇਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ। ਕੁਝ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਹੇਠ ਝੁਲਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੀਹ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਰੌਲਾ ਪਿਆ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਯੋਧੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਘਸੀਟ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਲਗਪਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਰੀਰਕਬਣਤਰ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਦਾੜ੍ਹੀ, ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਬ੍ਰੀਚਸ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਖੜ੍ਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ. ਅਚਾਨਕ, ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਰਾਜ ਦੇ ਦੇਵਤੇ, ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕ ਕੀ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਦੇਵਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਲਟੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੱਥ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧੱਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਖ਼ਾਨ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਲ ਦਾ ਆਗੂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਮਨਸਬਦਾਰ ਸੀ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਟੁਕੜੀ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ, ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਤੱਥ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਚੌੜੀ ਛਾਤੀ ਵਾਲਾ, ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਖ਼ੂਨ-ਖ਼ਰਾਬੇ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਬੇਰਹਿਮ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੋਟੀਆਂ ਭਰਵੀਆਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਸਟਾਕ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਲਵਾਰ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਜੰਗਲੀ ਬਾਈਸਨ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਝੂਲੇ ਨਾਲ ਕੱਟਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਚਾਲੀ-ਸਾਲ ਦੇ ਜੰਗੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਾਰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਕੈਦੀ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਹੌਂਸਲੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖਿੱਚਿਆ, ਮੇਰੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਕੱਸ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ, ਇਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਹਾਸਾ ਛੱਡਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਾਂਵੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਅਰਥਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ, ਕਾਂਬਾ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਝਟਕੇ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਸਾਡੇ ਦੇਵਤੇ ਉੱਤੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆਇਆ। ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਨੱਕ ਇਕਦਮ ਭੰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਬੇਅਦਬੀ 'ਤੇ ਕੰਬ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਵੱਡੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਏ। ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੱਥਰ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਆਦਮੀ ਨਰਕ ਭਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਸਨ.

ਉਸ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਉਸ ਅਜੀਬ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ ਜੋ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੋਈ ਵਰਤਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਾਅਨਾ ਮਾਰਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਲਿਆਇਆ,'ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂਰਖ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਨਾ ਕਰਕੇ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਅਜੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਹੋ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹੋਗੇ, ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ

ਸਿਰਫ਼ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਗੁਲਾਮ ਵੀ ਬਣੋਗੇ! ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ, ਹੇ ਮੂਰਖ! ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ...ਇੱਥੇ!'ਉਹ ਗਰਜਿਆ, ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ, 'ਇੱਕ ਝਟਕਾ!'ਅਤੇ ਹਿੰਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਝਟਕੇ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਿਆ, ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ।

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਸਿਰਫ਼ ਧਮਕੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਖੱਤਰੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇੱਕ ਮਾਣਮੱਤੇ ਯੋਧਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਲੜਾਈ ਦੀ ਤਲਵਾਰ, ਸਕਿੱਟਰ, ਬਰਛੇ, ਚਾਕੂਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨਾਲ ਚਲਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਗਤ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਅਧਿਆਪਕ ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ: ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਮੌਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਡਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲ ਗਏ, 'ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ!'

ਅੱਜ ਤੱਕ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਬੇਹੋਸ਼ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਮੈਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰੱਖਿਅਕ ਅਤੇ ਰੱਖਿਅਕ, ਸ਼ਾਂਤ-ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੇ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ...ਓਹ, ਉਹ ਹੀਰੇ ਜੜੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਅਤੇ ਪੀਲੇ ਸ਼ੁੱਧ ਰੇਸ਼ਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਲੇਸਵਰਕ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ... ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਇਹ ਰੱਖਿਅਕ, ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਅਤੇ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ, ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਹਿੰਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਖਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਘਸੀਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੋਲ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਲਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੂਨੀ ਪੁੰਜ, ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਤਿਲਕਣ ਵਾਲੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਠੋਕਰ ਮਾਰ ਗਈ-ਫਿਰ ਵੀ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ! ਉਹ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੇਟ ਗਿਆ, ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਝੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸੀ। ਕੀ ਸੀ

62-
ਉਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਦੇਣ ਦਾ ਬਿੰਦੂ?

ਕੀ ਇਹ ਤਰਕ ਮੇਰੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਦੇ ਡੂੰਘੇ, ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ? ਜਾਂ ਕੀ ਮੈਂ, ਇੱਕ ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਖੱਤਰੀ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮੌਤ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਬਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਜਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਰਪੋਕ, ਇੱਕ ਖੱਤਰੀ ਵਜੋਂ ਜਨਮ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਹੇਸ਼ਵਰ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਫ਼ ਸੀ-ਮੈਂ ਸੁਭਾਵਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਰਲਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਾਕਤ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ, ਕੁਝ ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸਨ, ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਜੇਤੂਆਂ ਨੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੌਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਰਗੀਆਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਡਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਮੈਨੂੰ ਮਨਸਬਦਾਰ, ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਖ਼ਾਨ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ...ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸੀ? ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਵਜੋਂ ਮੈਂ ਉਠੀ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ? ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਤਰ ਨਾਲ ਮਸਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ ਫੈਲ ਗਈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਕੌਣ ਮਨਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

'ਮਾਨਸਬਦਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇਗਾ,'ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਿਸਨੇ ਮੇਰੇ ਲਾਡ ਹੋਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਸਮ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਫੜਿਆ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਖਾਧਾ। ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਸੁਸਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੌਣ ਦਿੱਤਾ.

ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕੋਮਲ ਹਰਕਤਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਗ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਮਨਸਬਦਾਰ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਿਆ। ਤੇਲ ਨਾਲ ਜਗਦੇ ਦੀਵਿਆਂ ਦੀ ਕੋਮਲ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚ ਹਨੇਰਾ ਸੀ। ਮਨਸਬਦਾਰ ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪੱਟਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਡਰਦੇ ਹੋਏ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਆ ਗਈ।

'ਡਰ ਨਾ,'ਉਸਨੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੇਰੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। 'ਤੁਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ। ਇਹ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਗੱਲ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਜ਼ ਦੱਸਾਂਗਾ। ਹਰ ਕੋਈ ਜਿਹੜਾ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਸਬਦਾਰ ਦੇ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਸੌਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਛੂਹਦਾ ਹੈ. ਕਾਸ਼ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੁੰਦੀ...'ਉਸ ਨੇ ਹਉਕਾ ਭਰਿਆ, 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੁੰਦਰਤਾ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੋਲ ਰਚਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਸੁੰਦਰ ਹੋ! ਅਤੇ ਕੀ ਜਵਾਨੀ! ਖਿੜਨ ਦੀ ਕਗਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੁਲ ਵਾਂਗ! ਸੋਲ੍ਹਾਂ? ਸਤਾਰਾਂ? ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਕੀ ਹੈ? ਓਏ! ਪਰ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਬਾਰਕ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਸੰਪੂਰਨ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਪਤਲੇ ਵਿਸਫਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ?'ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਦਬਾਏ ਅਤੇ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੇਰੇ ਹੋ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਕਸਮ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ!'ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਸੋਨੇ ਦਾ ਹਾਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ, 'ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਓ. ਮੈਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ,'ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਦਬਾਇਆ. ਮੈਂ ਉਸ ਘੋਰ ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਜੋ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ. ਮੈਂ ਚੀਕਿਆ ਅਤੇ ਮੁੱਕਾ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਆਪਣੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਲੜਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਹਿੰਸਕ ਵਿਰੋਧਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਕਲਾਕਾਰ ਤੋਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁੱਸਾ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਖੇਡ ਦੀ ਲੈਅ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਲਈ, ਮੇਰਾ ਵਿਰੋਧ ਉਸ ਪੱਕੀ ਮੁਟਿਆਰ ਵਰਗਾ ਸੀ ਜੋ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਮੇਰੀ ਮਿੱਠੀ ਸ਼ਿਆਮਲਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਕੋਮਲ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਿਆਮਲਾ...ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਦੋਵੇਂ ਕੋਮਲ, ਨਿਹਾਲ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਨ।

63-
ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਬਿਤਾਇਆ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਸਵਰਗ ਸੀ. ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ: 'ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੀ ਨਾ ਕਹੋ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਆਮਲਾ ਕਹੋ। ਮੈਂ ਸਦਾ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਂ।'ਉਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮੀਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਮੁਕ ਕਲਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਨਿਪੁੰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ.

ਪਰ ਮਨਸਬਦਾਰ ਦਾ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਵਿਗੜਿਆ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਨਾਲ...ਉਹ...ਉਹ ਔਰਤ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਮਨਸਬਦਾਰ ਦੀ ਔਰਤ ਕਿਵੇਂ ਬਣਨਾ ਸੀ? ਮੈਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੋਮਲਤਾ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦਾ ਸਰੀਰ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ... ਕੀ ਇੱਕ ਮਰਦ ਲਈ ਇੱਕ ਔਰਤ ਬਣਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲੁੱਟਮਾਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਘਿਣਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ।

ਪਰ ਵਾਸਨਾ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਸੋਚਿਆ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਲਟੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ।

ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਹੋਰ ਲੱਗਣਗੇ। ਇਹ ਇਕਸਾਰ ਸੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਫਲਦਾਇਕ ਸੀ. ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੋਨਾ, ਹੀਰੇ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਮੋਹਰਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੌਲਤ ਲੁੱਟਣ ਲਈ ਭੇਜਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਫੌਜ ਇਸ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਗਿਣਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਘੰਟੇ ਦੁਆਰਾ ਵਹਿ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੂਹ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲੁੱਟ-ਖੋਹ ਨੂੰ ਲੱਕੜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਲੇਟ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਤੁਰੰਤ ਖੁਰਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।

ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਮੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੰਬਿਤ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ, ਇਕ ਰਸਮ ਜੋ ਮੇਰਾ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਨਸਬਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ, ਮੇਰਾ ਡਰ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਲੜਾਈ-ਸਿਖਿਅਤ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਤੀਬਰ ਦਰਦ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਹ ਰਸਮ ਦਰਦ ਰਹਿਤ ਸੀ ਪਰ ਡਰ ਮੈਨੂੰ ਸਤਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ।

'ਡਰ ਨਾ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮਰਦਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਰਸਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੰਤਮ, ਅਟੁੱਟ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋ! ਆਪਣੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਰਸਮ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦੇ. ਹਰ ਕਦਮ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ...ਬਹਾਦੁਰ ਬਣੋ,'ਮਨਸਬਦਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਜ਼ੁਹਰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਖਤਨਾ ਕੀਤਾ। ਸੁੰਨਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਦਰਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਮਨਸਬਦਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਫੀਮ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਚਬਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ. ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਸਾਂਝ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਾ ਮੰਨਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇੱਕੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਇੱਕੋ ਦੀਨ ਦੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਆਖਰੀ ਅੱਖਰ ਤੱਕ ਇੱਕੋ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਅਪਣਾਈ। ਅਸੀਂ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਸਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪਵਿੱਤਰ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕੋਨੇ- ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾਉਣ ਦੇ ਉਸੇ ਨੇਕ ਟੀਚੇ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਉੱਚਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਖਤਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਈ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ: 'ਡਰ ਨਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁੰਨਤ ਦਾ ਇੱਕ ਫਾਇਦਾ ਦੱਸਾਂਗਾ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨਸਬਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਹੀਂ

ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਵਧੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਚਾਲੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਥਕਾਵਟ ਵੱਲ ਚਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ! ਮੈਂ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ। ਤੂੰ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕਿਉਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈਂ

64-
ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਇਸ ਰਸਮ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ? ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਰਸਮ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਸੁੰਨਤ-ਏ-ਇਬਰਾਹਿਮ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਪੈਗੰਬਰ ਇਬਰਾਹਿਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।'

ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਨਸਬਦਾਰ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਲਗਭਗ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਅਜੇ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਰਦ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁੰਨਤ ਦੀ ਰਸਮ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪੂਰੇ ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਸੋਗ ਨਾ ਕਰਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਇੱਕ ਦੌਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ ਸੀ। ਹੌਲੀ- ਹੌਲੀ ਕਿਲ੍ਹਾ, ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਮੇਰੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਫਿੱਕੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸੁਪਨੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਾਂਗਾ. ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ-ਇਕ ਵਾਰ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਔਰਤਾਂ ਲਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਭਰਪੂਰ ਆਨੰਦ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਵਾਂਗਾ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਜ਼ੇਨਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਆਨੰਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਰਮ ਵਿੱਚ ਰਾਤ-ਦਿਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਦਾ ਅਨੰਦ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੀਵੇਂ ਦਰਬਾਰੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠਲੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਗੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖੂਬ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਹਰ ਦਰਬਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਹਿਲ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ੇਨਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਰੀਆ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਪਤਨੀਆਂ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਆਹਿਆ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਰ ਪਤਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਵੀਂ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੇ ਵੀ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਓਨੀਆਂ ਰਖੇਲਾਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਿੰਨੀ ਉਸ ਦੇ ਦਰਜੇ, ਰੁਤਬੇ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹਰ ਦਰਬਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ੀਰਾ ਲੱਖਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੰਗ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦੇ ਮਾਲ ਸਨ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸਨ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨੀ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ। ਟੈਕਸ ਵਸੂਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਆਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਜ਼ੇਨਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਰਬਾਰੀ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰਾਣੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਖਿੱਚ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਮੀਰ ਜਾਂ ਜਗੀਰਦਾਰ ਜਾਂ ਮਨਸਬਦਾਰ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਤਾਕਤਵਰ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਸਦੀ ਮਹਿਲ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਵੱਡੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਉਸਦਾ ਸਾਰਾ ਸੋਨਾ ਅਤੇ ਹੀਰੇ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ਨਾਨਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਆਦਮੀ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਉਸਦੇ ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗਹਿਣੇ, ਕੱਪੜੇ, ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ, ਆਖ਼ਰੀ ਭਾਂਡੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦੇ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੁਝ ਰਹਿਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੋ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ। ਜੇ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਸਨ. ਅਮੀਰਾਂ ਅਤੇ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜੇ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕੋਠੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਨੂੰ

ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਸਨ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਗ-ਵਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਉਲਝਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ, ਉਨੀਆਂ ਹੀ ਛੋਟੀਆਂ ਕੁਆਰੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਫਰੋਡਿਸੀਆਕਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਵੰਡੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮੰਗ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਪਤਵੰਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ - ਮੈਂ ਵੇਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅੱਖ ਜਾਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਇਸ ਦੋਹਰੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਲਈ ਦਿਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਗਾੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਬਦਨਾਮੀ ਨਾਲ।

ਮੈਂ ਈਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਦੇ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਠਹਿਰਣ ਦੌਰਾਨ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਲੜਾਈ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜਾਂ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਘਾਟ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਉਪਲਬਧਤਾ ਹੈ। ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਔਰਤ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੀ ਲਾਲਸਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉੱਥੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਸਦੀ ਦੋਹਰੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਇੱਕ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਤੱਥ ਬਣ ਗਈ. ਦਰਅਸਲ, ਦਿੱਲੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ

65
ਕਿ ਇੱਥੇ ਪੁਰਸ਼ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਜੋ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਲੱਭਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਲਈ ਜਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿਆਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਹੁਣ ਦੂਜੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ, ਕਾਇਰ, ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਘਿਣਾਉਣੀ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੇਰਾ ਸੁਪਨਾ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਅਹੁਦਾ ਦੇਣ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਨੀਵੇਂ ਪੈਰ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜੋ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਯੋਧੇ ਵਜੋਂ ਮਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਮਹਿਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਪਰ ਮੇਰੀ ਅਸਲ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਹੁਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਨਫ਼ਰਤ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਨਸਬਦਾਰ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਆਪਣੀ ਹਵੇਲੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅੱਗੇ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪਰੇਡ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਕਾਰ ਵਾਸਨਾ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਨਾਲ ਫਾਰਸੀ, ਅਰਬੀ ਜਾਂ ਤੁਰਕੀ ਵਿੱਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਗ਼ੁਲਾਮ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ, ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ. ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਬੁਖ਼ਾਰ ਦੀ ਪਿਚ ਵੱਲ ਲੈ ਗਏ। ਮੈਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ, ਜਦੋਂ ਦੋ ਲੋਕ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਤਸਾਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਉਤੇਜਨਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ... ਪਰ... ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਅਪਵਿੱਤਰ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਦਾ ਹਰ ਦੋਸਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਟਾਈਟਲ ਕਰਾਂ, ਉਤੇਜਨਾ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਵਿਗੜੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਓਨੇ ਹੀ ਵਿਗੜੇ ਵੀ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ, ਮੈਨੂੰ ਇਸਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨਫ਼ਰਤ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ, ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਭੈੜੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇਲਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਚਣਾ ਸਵਾਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਨਗਣਨਾ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਮਨਸਬਦਾਰ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤ ਸਨ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਪਰਮਿਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਹਰੇਕ ਜਨਗਣਨਾ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਸੂਚਨਾ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫੜੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਦੇ ਦੋਸਤ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਸੀ? ਮੈਂ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ, ਮੈਂ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਸਮਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੰਬਾ ਜਾਗਣਾ ਸਵਾਲ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਜੋ ਆਮ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਗ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਅਤਿਅੰਤ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਿਲਕਸ਼ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਚਾਲ ਸਿੱਖ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਅਨੁਕੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਬੇਕਾਰ ਸੀ: ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸਤ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਇੱਕ ਮੌਕੇ, ਮੈਂ ਅਬਦੁਲ ਖਾਦਰ, ਇੱਕ ਅਮੀਰ, ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਰਮ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪਿਆਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੰਨਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੈ? ਸੱਚਮੁੱਚ? ਮੈਂ...ਮੈਂ...ਮੈਂ ਅੱਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸਾਂ।'

ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਝੱਟ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਆਇਆ ਹਾਂ? ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ...ਸਿਰਫ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ! ਤੇਰੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਰਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ. ਅੱਜ ਮੈਂ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਦੇਖੋ! ਮੈਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਇੱਥੇ ਆ ਗਿਆ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪੱਖ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ? ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ।'

'ਲੇਕਿਨ ਕਿਉਂ? ਮੈਂ...ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ...ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ, ਮੈਂ ਵੀ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ।''ਹੁਣ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਨਾ ਕਰਾਓ। ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਮਲ ਪਿਆਰ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਖਾਸ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ...ਤੁਸੀਂ...ਤੁਸੀਂ...ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁਮੇਲ ਹੋ

66-
ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦਾ. ਤੁਹਾਡੇ ਪੁੰਗਰਦੇ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮੁੱਛ ਬਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਓਨੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਰਹੋਗੇ।'

ਮੈਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ, ਮੈਂ ਸੁੰਦਰ ਸੀ. ਮੇਰੀ ਚੰਗੀ ਦਿੱਖ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਸ਼ਿਆਮਲਾ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸੀ। ਪਰ...ਪਰ ਉਹ ਔਰਤਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਕ ਲੱਗਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਔਰਤ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਨਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਰਦ ਮੈਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਆਕਰਸ਼ਕ ਕਿਵੇਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਨਾਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਵਾਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਰੀ ਘਿਰਣਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੁਣ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਵਿੱਚ ਰਲ ਗਈ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਤੁਰਾਨੀ ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਤਾਕਤਵਰ ਸਰਦਾਰ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਪੈਂਤੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਨੱਕ ਤਿੱਖਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਚਿੱਟੀ-ਕਾਲੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਦੁੱਧਦਾਰ ਗੋਰੇ ਰੰਗ 'ਤੇ ਉਜਾਗਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਲਾਮ ਅਲੀਕੁਮ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ. ਮੈਂ ਪਜਾਮਾ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਢਾਈ ਵਾਲੀ ਕਮੀਜ਼ ਉੱਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਰੰਗ ਦਾ ਅੱਧਾ ਕੋਟ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਟੋਪੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਕਰੀਬ ਦੋ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, 'ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਵਾਪਸ ਜਾਓ।'

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਇਆ। ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਤੁਰਾਨੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰਤ ਮਨਸਬਦਾਰ ਹੈ, ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਤੁਰਾਨੀ। ਮੁਜਰਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਦਿਖਾਓ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਤ ਤੋਂ ਤੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦਾਸ ਹੈਂ। ਭਾਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀਮਤ ਜਾਣਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀਮਤ ਦੱਸੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਵੋ। ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਮਰਦ ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ! ਮਨਸਬਦਾਰ ਓਨਾ ਹੀ ਉਦਾਰ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਦਿਆਲੂ ਹੈ।'

ਇਹ ਉਸਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦਾ ਘਰ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਬਕ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰੂਹ 'ਤੇ ਛਾਪਿਆ ਸੀ - ਮੈਨੂੰ ਗਾਵਾਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਖਰੀਦਿਆ ਅਤੇ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਤੁਰਾਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹੀ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪੰਦਰਾਂ ਜਾਂ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੇ ਹੋਣਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਹਿਸਾਸ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੁਲਾਮ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇਜ਼ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤਸੀਹੇ ਨਹੀਂ ਝੱਲਾਂਗਾ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖੇਗਾ। ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਮਾਸਟਰ, ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਕੁਆਰਟਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਦੇ ਤਬੇਲੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘੋੜੇ ਸਨ। ਉੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਤਬੇਲੇ ਦੇ ਕੇਅਰਟੇਕਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਕਈ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਗੋਲ ਗੋਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ.

'ਇਹਨੂੰ ਨਿਗਲ ਲਓ, ਦੋ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਨੇ ਮੋਟਾ ਜਿਹਾ ਭੌਂਕਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਅਫੀਮ ਸੀ।

'ਲੇਕਿਨ ਕਿਉਂ?'ਮੈਂ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਪੁੱਛਿਆ।

67-
'ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਰ! ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ!'

ਮੈਂ ਸੋਚਦਿਆਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਝਿਜਕਿਆ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਬੇਚੈਨ ਸੀ। ਮੈਂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਲਾਸ ਪੀ ਲਿਆ।

'ਸਾਡੇ ਪਿਛੇ ਆਓ.'

ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੂਰੇ ਤਬੇਲੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਕੇਅਰਟੇਕਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੌਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਿੱਥੇ ਕੇਅਰਟੇਕਰ ਸੁੱਤਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਲੇਟਿਆ, ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਧੁੰਦਲੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਅਫੀਮ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਤੱਕ, ਮੈਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਸਭ ਕੁਝ ਮੱਠਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਚਿਮਟੇ ਇੱਕ ਹੱਥ ਲੰਬੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਿਡੌਣੇ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ. ਅਚਾਨਕ ਕਿਧਰੇ ਤੋਂ ਦੋ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਆਦਮੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ...ਹੁਣ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਦਬਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਗਲੇ ਪਲ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋ ਭਾਰੀ, ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪੈਰ, ਹਰੇਕ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ, ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਪਲਾਸਟਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਹੇ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਸਨ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਪਜਾਮਾ ਹਟਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਹਵਾ ਦਾ ਇੱਕ ਧਮਾਕਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ, ਝਿਜਕ ਕੇ, ਕਿ ਮੈਂ ਨੰਗੀ ਕਮਰ ਹੇਠਾਂ ਸੀ. ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ. ਲੱਕੜ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਚਿਮਟੇ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਅੰਡਕੋਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝ ਪਾਉਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਡਕੋਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਮਟਿਆਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਪਕੜ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਏ ਹਨ। ਪੂਰੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਧੁੰਦ ਤੋਂ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਪਾਗਲ ਚੀਕ ਮਾਰਿਆ, ਉਸ ਸ਼ੁੱਧ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਕਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਹੁਣ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ. ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਡਕੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਚਿਮਟਿਆਂ ਦੀ ਕਲੰਕ ਨੂੰ ਢਿੱਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰਗੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਸੀਨਾ ਮੇਰੇ ਛਿਦਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਚੀਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ. 'ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ... ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ... ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ... ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ, ਨਹੀਂ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ... ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ, ਨਹੀਂ!'ਚਿਮਟਿਆਂ ਦਾ ਘਾਤਕ ਗਲੇ ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੀ ਸਟੀਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਰੋਣ ਜੋ ਮੇਰੇ ਹੁਣ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਤੀਬਰ ਪੀੜ ਦੇ ਅਕਲਪਿਤ ਵਿਸਫੋਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ! ਜੋ ਮੇਰੇ ਕਮਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੱਖ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿਰੇ ਵੱਲ ਵਧਿਆ.

ਮੈਨੂੰ ਲਗਭਗ ਕੁਝ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਜਾਂ ਹਫ਼ਤੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲੇ। ਜਾਂ ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅਰਧ-ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ। ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਡਕੋਸ਼ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ. ਜਾਂ ਸੋਜ ਨੂੰ ਘੱਟ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਦਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਢਿੱਲਾ ਚਿੱਟਾ ਪਜਾਮਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਢਿੱਲੀ ਚਿੱਟੀ ਕਮੀਜ਼ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਚਿੱਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਬੋਲਣ ਵੇਲੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। 'ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹੋ ਜਿੱਥੇ ਤੁਹਾਡਾ ਦਰਦ ਸਹਿਣਯੋਗ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਜਿੰਦਾ ਹੋਣ ਲਈ ਬਹੁਤ, ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹੋ। ਮੈਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਤੇਰਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮਰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਇਲਾਜ ਅਧੀਨ ਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।'

'ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਸ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ?'ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ.

'ਓਏ! ਇਸ ਲਈ, ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਸੀ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਹਿਜੜਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ੇਨਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ੇਨਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਔਰਤ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਜ਼ ਦੱਸਾਂਗਾ: ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ੇਨਾ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਪਸੰਦ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਅਮੀਰ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਭੋਜਨ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ।'

ਫਿਰ ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਲੱਕੜ ਦੇ ਚਿਮਟੇ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅਫੀਮ-ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਧੁੰਦ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ। ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ, ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਗਊ ਰੱਖਿਅਕ ਬਲਦਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਲੱਕੜ ਦੇ ਚਿਮਟੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ

68-
ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਗਾਵਾਂ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਂ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਗਊ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਦੀ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਸੁਣੀ ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਯਾਦ ਆਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ੇਨਾ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਅਤੇ ਵਿਰਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਖੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਾਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰੇਗਾ. ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਦੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਆਏ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ 'ਤੇ ਗਿਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਇਹ ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਗੜਦੇ, ਦਰਿੰਦੇ ਭੋਗਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੇਰੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਬਜੁਰਗ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਸੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮਨਸਬਦਾਰ ਤੁਰਾਨੀ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਹਿਜੜਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।'

'ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ?'

'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਇਲਾਜ ਅਧੀਨ ਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੂੰ ਮਰ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪੈਸਾ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਨੁਕਸਾਨ ਅਜੇ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨਸਬਦਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਨਾਨੇ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਯੋਗ ਹੋ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੁਰਲੱਭ ਸਨਮਾਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?'

ਮੈਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅੱਧਾ ਸੌਂ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਫੀਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਬੇਵਕੂਫੀ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ ਪਰ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਦੇ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਲਈ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ. ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਕਿਹੜਾ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇਗਾ? ਕਈ ਵਾਰ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ.

ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਜੇਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਇੱਕ ਔਰਤ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਲਈ?

ਕੁਝ ਹੋਰ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਹਿਜੜਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਦੇ ਜ਼ੈਨੇ ਵਿਚ ਗ਼ੁਲਾਮ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਇਜਾਜ਼ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਅੱਠ ਗੁਣਾ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਕਿਉਂ, ਇਸ ਨੇ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਵੀ ਬੌਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ!

ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਰਾਜੇ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸੀ। ਇਹ ਸਨਾਤਨ ਜਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕ੍ਰਮਬੱਧ ਸੀ। ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਨੇਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾਵਾਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਰ ਫੈਸਲੇ-ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮਾਲੀਏ ਅਤੇ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਆਦਮੀ, ਔਰਤ, ਬੱਚਾ, ਲੜਕੀ, ਲੜਕਾ, ਅਪਾਹਜ ਜਾਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਲਗਜ਼ਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਸੀ।

ਪਰ ਇਹ ਮੋਈਨੁਦੀਨ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਮਨਸਬਦਾਰ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਯੁੱਧ-ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਟੁਕੜੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਟੁਕੜੀ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਇੰਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕਰਨਾ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ। ਮਨਸਬਦਾਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਗਰਾਂਟ, ਜਾਗੀਰ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਮਾਲੀਏ ਤੋਂ ਸੰਭਾਲਣਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣੀ ਪਈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਮਨਸਬਦਾਰ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਕੱਠੇ

69-
ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਣਸੁਣਿਆ ਟੈਕਸ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਕਿਸਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲਾਕਾਰ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਨਿਲਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਮਨਸਬਦਾਰ ਇੱਕ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਸਿੱਧੀ ਪਹੁੰਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਨਸਬਦਾਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਉਸਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗੇ ਨੰਬਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਦੀ ਮਹਿਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਾਗ ਸੀ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਉੱਚੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਫਾਰਸੀ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸ਼ਨ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਲੰਘਣ ਅਤੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਵਰਾਂਡੇ ਪਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ੇਨਾਨਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਜ਼ੈਨਾਨਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ-ਇਜਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਔਰਤ ਵਾਂਗ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੈਦੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਖਾਸ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ- ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਜਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸੜਕਾਂ ਜਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਟੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਗਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਟੇ, ਅਣਇਲੇ ਅਤੇ ਅਣਕੰਬੇ ਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਛਾਲੇ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ

ਉਸੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਉਹ ਗੁਲਾਮ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਾਂਗ ਲੱਗਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਰਦ ਸਨ ਜਾਂ ਮਾਦਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖ ਸਕਾਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਾਂ।

ਪਰ ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਦੇ ਜ਼ਨਾਨਾ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ! ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਸਨ, ਹਰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ. ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਨਰਮ ਰੇਸ਼ਮ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਚਮਕਦੇ ਸੋਨੇ, ਹੀਰੇ, ਮੋਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰੂਬੀ ਨਾਲ ਬਣੇ ਬਾਰੀਕ-ਸਿਰਜਿਤ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਲੜੀ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਠੋਰ ਕਿਰਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਚਮੜੀ ਅਤੇ ਸੰਘਣੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੂਹਦੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਫੌਜ ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪਤਨੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਰਵਾਇਤੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਰ ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਅੱਠ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਨੌਕਰਾਂ ਸਨ। ਇਹ ਨੌਕਰਾਂ ਵੀ ਜਵਾਨ, ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੁਟੀਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲਕਣ ਦੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਭੋਜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਬਿਸਤਰੇ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਮੁਲਾਇਮ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਮਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇਲ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮਾਲਸ਼ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਜਦੋਂ ਮਾਲਕਣ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਪਕਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਤਾਪਮਾਨ ਤੱਕ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਿੱਤਾ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤੇਲ ਨੂੰ ਰਗੜਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅਤਰ ਲਗਾਇਆ, ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਗਿੱਲੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਭਾਫ਼ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਕੱਪੜਿਆਂ ਅਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਭਰਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਢੰਗ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਬੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਜਾਂ ਉਸ ਲਈ ਨੱਚ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੋਰ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਲਗਭਗ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ, ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਨੌਕਰਾਣੀਆਂ ਵੱਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਮੁੜੀ। ਨੌਕਰ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਅਤੇ ਦਿਲਾਸੇ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਬੇਗਮ ਜਮੀਲਾ ਬਾਨੋ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਬੇਗਮ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਉਸ 'ਤੇ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵੱਡੇ ਝੂਲੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ, ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੱਥਾਂ, ਪੈਰਾਂ ਅਤੇ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਨਰਮ, ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਸਟਰੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਬਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦੇ ਚਾਰ ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੁਕੜੀ ਨੇ ਅਤਰ ਲਗਾਇਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੌਜ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਫੈਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿਖਾਏ ਕਿ ਉਹ ਸੁਹਾਵਣਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਾਮਦਾਇਕ ਸੀ, ਪਹਿਲੀ ਟੁਕੜੀ ਨੇ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਚਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਟੁਕੜੀ ਨੇ ਸੰਗੀਤ 'ਤੇ ਨੱਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਸਟਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ. ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਇੱਛਾ ਦੇ ਬੱਦਲਵਾਈ ਪ੍ਰਗਟਾਏ. ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਬੇਗਮ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਪਲ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਹੌਲੀ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਹਰਕਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਉਸਦੀ ਹਥੇਲੀ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੇਸ਼ਰਾ ਬਾਈ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ੇਨਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਡਾਂਸਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਇੱਕ ਸਨਮਾਨ ਜਮੀਲਾ ਬੇਗਮ ਨੇ ਖੁਦ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਉਠਿਆ। ਸੌਣ ਵਾਲੇ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੇਗਮ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਣ-ਬੋਲੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਵਜੋਂ ਲੈਂਦਿਆਂ ਤੁਰੰਤ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਕੇਸ਼ਰਾ ਬਾਈ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਸੌਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚ ਲਿਆ।

70-

ਵਾਰੀ ਲੈ ਕੇ। ਬੇਗਮ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਕੰਚੀਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨੌਕਰਾਂ ਅਤੇ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਫੈਲਾਅ ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਘੋੜਸਵਾਰਾਂ, ਮਹਾਉਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਖਾਧੇ ਨਾਲੋਂ ਬੇਅੰਤ ਬਿਹਤਰ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਹ ਵਾਧੂ ਭੋਜਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਮਾਸਟਰ ਅਤੇ ਬੇਗਮਾਂ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਤਾਲੂ ਇਸ ਸੁਆਦ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜ਼ੈਨਾਨਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਸੇਵਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਡਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸੀ।

ਜ਼ੇਨਾ ਦੇ ਮੇਰੇ ਸਮੇਤ ਚੌਦਾਂ ਖੁਸਰੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅਬੀਸੀਨੀਆ ਨਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਰਕੋਲ ਕਾਲਾ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਲੰਬਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਬਿਲਡ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਲ ਘੁੰਗਰਾਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਮਰ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਜਨਮਦਾ ਖੁਸਰਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਨਾਜ਼ਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੁੱਖ ਖੁਸਰਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ, ਸਾਡੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ 'ਤੇ ਸਖਤ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਸਬਦਾਰ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਜ਼ੇਨਾ ਵਿਚਲੀਆਂ ਮਹਿਲਾ ਨੌਕਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸ਼ਬਦ ਅੰਤਿਮ ਸੀ। ਮਨਸਬਦਾਰ

71-
ਉਸ 'ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾੜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ। ਬੇਗਮਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ੇਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਡਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਨੌਕਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੁਸਰਾ ਬਾਥਰੂਮ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਫੜੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਖੁਸਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਜੋਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਫੜ ਲਿਆ. ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਡਰਾਉਣੀ ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਵਿਭਚਾਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੌਤ ਸੀ। ਪਰ ਮਨਸਬਦਾਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਸ ਮਨਸਬਦਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਬੇਗਮ ਸੁਲਤਾਨਾ ਬਾਨੋ ਕੋਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਔਰਤ ਸੀ ਜੋ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੰਜ ਵਾਰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੋਜ਼ੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਆਇਤਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ, ਜ਼ੈਨਾਨਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਯੰਤਰਣ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨਸਬਦਾਰ ਖੁਦ ਸੀ। ਉਹ ਫਿੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੋਟੀ ਜ਼ਿੱਦੀ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ ਸੀ. ਉਮਰ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਦਿਖਾਇਆ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮਨਸਬਦਾਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਧਰਮੀ ਅਤੇ ਦਇਆਵਾਨ ਔਰਤ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਕੇਸ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਬਚਤ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਖੁਸਰੇ ਨੂੰ ਤਬੇਲੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚ ਗਈ ਸੀ।

ਬਾਕੀ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਖੁਸਰੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਡਕੋਸ਼ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜ਼ੇਨਾ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਸਨ। ਚਾਰ ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ ਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਦੇ ਦਰਦ ਦੀ ਕੋਈ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕੁੜੱਤਣ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ. ਉਹ ਮਨਸਬਦਾਰ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੀਹ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਛੇ ਗੌੜਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮਰਦ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅੰਡਕੋਸ਼ ਨੂੰ

ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕਦੇ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਿਕਣ ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇੱਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਆਸਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੇ ਜ਼ੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ, ਕੰਮ ਅਤੇ ਨੀਂਦ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

ਖੁਸਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਖੋਜ 32 ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯਾਤਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਨੁਕੀ ਅਤੇ ਬਰਨੀਅਰ ਦੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਣਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨੋਟਸ ਬਣਾਉਣੇ ਪਏ। ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ, ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ... ਕੀ ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਸੀ? ਇਨ੍ਹਾਂ 32 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਿਤਾ ਦਾ ਨੋਟ ਪੜ੍ਹਿਆ:

ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ, ਮੁਗਲ ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਿਜੜਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿੱਚ ਜ਼ੈਨਨਾ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਰੂਸ, ਇਥੋਪੀਆ, ਕਾਕੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਗੁਰਜਸਤਾਨ (ਅੱਜ ਦੇ ਜਾਰਜੀਆ) ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮ ਵਪਾਰ ਦੀ ਮੰਡੀ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਹਿਜੜੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ, ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਦੀਆਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਚੱਟਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਤ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ। (ਬਰਨੀਅਰ। ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾਵਾਂ 1656-1668। ਏ.ਵੀ. ਸਮਿਥ, ਆਕਸਫੋਰਡ, 1934, ਪੰਨਾ 144-45 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ।)

72-
ਪਿਤਾ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਨੋਟ:

ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਪਤ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਅਫੀਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ੇਨਾ ਵਿੱਚ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹਨਾਂ ਖੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮੁਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। (ਪੇਲਸਾਰਟ, ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ. ਜਹਾਂਗੀਰਜ਼ ਇੰਡੀਆ, ਡਬਲਯੂ. ਐਚ. ਮੋਰਲੈਂਡ ਅਤੇ ਪੀ. ਗੇਲ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦਿਤ, ਕੈਮਬ੍ਰਿਜ 1925, ਪੰਨਾ 99.)

ਖੁਸਰਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜੋ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਮਰਦਾਨਗੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਨੋਟ (ਕੇ. ਐੱਸ. ਲਾਲ: ਮੁਗਲ ਹਰਮ, ਪੰਨਾ 158-59, 184-85, 187-88।)

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਆਗਰਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਇੱਕ ਹਿਜੜੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਜੇਲ੍ਹਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਤੁਜ਼ੁਕ-ਏ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਜਾਂ ਜਹਾਂਗੀਰ

ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚ, ਅਕਬਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: 'ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿਲਹਟ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ, ਜੋ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸਰੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀਆ (ਮਾਲ-ਵਜੀਬੀ) ਦੀ ਥਾਂ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਿਗਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਨਨ ਤੋਂ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।'ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬੰਗਾਲ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ, ਉੜੀਸਾ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਰੀਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਰਿਵਾਜ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਖੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਯਦ ਖਾਨ ਚੁਗਤਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਖੁਸਰੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਮ ਨੌਕਰ ਨਾਲੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਕੀਮਤ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਹਿਜੜਿਆਂ ਦੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦਿੱਲੀ ਬਲਕਿ ਇਸਫ਼ਹਾਨ ਅਤੇ ਸਮਰਖੰਡ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮੰਗ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਬਾਲਗ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਸ਼ਾਸਨਕਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਗੋਲਕੁੰਡਾ ਸ਼ਹਿਰ (ਅੱਜ ਦਾ ਹੈਦਰਾਬਾਦ) ਸਾਲ 1659 ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 22,000 ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ: ਉਹ ਟੈਕਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਗੈਰ-ਕਾਸਟਿਡ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰੇਗਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 32 ਪੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਨਾਵਲ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਿਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸੰਕੇਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਉਪਲਬਧਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗਲਪ ਦੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਨੂੰ ਉਸ ਸਾਰੇ ਖੋਜ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਮੈਂ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਕਾਦਮਿਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ।

ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਨੋਟਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ:

ਕਈ ਹਿਜੜੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਜਰਨੈਲ ਬਣ ਗਏ। ਸੁਲਤਾਨ ਬਲਬਨ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ, ਮੰਤਰੀ ਇਮਰੂਦੀਨ ਰੇਹਾਨ; ਅੱਲ੍ਹਾ-ਉਦ-ਦੀਨ ਖ਼ਲਜੀ ਦਾ ਜਰਨੈਲ, ਕੁਫ਼ਰ ਹੱਜਰ ਦਿਨੀ; ਅਤੇ ਕੁਤੁਬ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮੁਬਾਰਕ ਖਲਜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਪਾਤਰ, ਖਦੌਸ਼ਾ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਿਜੜੇ ਸਨ ਜੋ ਸੱਤਾ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ। 1394 ਵਿੱਚ, ਸੁਲਤਾਨ ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ, ਖਵਾਜਾ ਜਹਾਂ ਮਲਿਕ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਖੁਸਰੇ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।

73-
ਸਰਵਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਲਿਕ-ਉਸ-ਸ਼ਿਰਕ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੌਨਪੁਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਜੌਨਪੁਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਮਲਿਕ ਸਰਵਰ ਨੇ ਇੱਕ ਧਮਾਕੇਦਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਕੋਲ (ਅੱਜ ਦੇ ਅਲੀਗੜ੍ਹ) ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਤੀਰਹਾਟ ਤੱਕ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੂਰੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨ-ਉਸ-ਸ਼ਿਰਕ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਨਜ਼ੀਰ ਅਤੇ ਖਵਾਜਾ ਸਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਖੁਸਰੇ ਆਖਰਕਾਰ ਮਨਸਬਦਾਰ ਅਤੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਦੇ ਦਰਜੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਐਤਮਾਦ ਖਾਨ ਜਾਂ ਐਤਬਰ ਖਾਨ (ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਦਰਬਾਰੀ) ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਐਤਬਰ ਖਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਜਿਸਨੇ ਬਾਬਰ ਅਤੇ ਹੁਮਾਯੂੰ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ

ਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਅਕਬਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਐਤਬਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਮਨਸਬਦਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਮਨਸਬਦਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਜਰਾਤ ਭੇਜਿਆ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਗਰਾਨ ਬਖਤਾਵਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਮਨਸਬਦਾਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਣੂਕੀ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਰ ਨਜ਼ੀਰ ਦੇ ਖ਼ਿਤਾਬ ਅਤੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚਾਲੀ ਨਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਸਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੁਆਚੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਭਿਆਨਕ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਰੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਵਾਰਾ ਅਪਵਾਦ ਸਨ। ਹਰ ਹਿਜੜਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਸਕੇ ਪਰ ਤੁਰੰਤ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸਮਝ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਮੋੜਨਾ ਹੋਵੇਗਾ: ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਅੰਡਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੈਨੂੰ ਜ਼ੇਨਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ, ਸੁਲਤਾਨਾ ਬਾਨੋ ਬੇਗਮ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬੇਗਮ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਅਤੇ ਭੈੜਾ ਵਿਹਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੇਗਮ ਸੁਲਤਾਨਾ ਹਰ ਨਵੇਂ ਗ਼ੁਲਾਮ ਦਾ ਪਤਾ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ਜੋ ਜ਼ੇਨਾ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਾਜ਼ਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਮੁਖੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ੇਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੇਰੇ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਦੀ ਹਰ ਸੂਖਮਤਾ ਬਾਰੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜ਼ੇਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਫਿੱਟ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਬੇਗਮ ਸਾਹਿਬਾ ਆਪਣੇ ਝੂਲੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਰਮ ਸਿਰਹਾਣੇ ਦੇ ਨਾਲ ਟੇਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪਿੱਛੇ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਹਿਲਦੀ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਇੱਕ ਨੌਕਰਾਣੀ ਖੁਸਖਸ ਘਾਹ ਦੇ ਪੱਖੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਜੂਟ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤਾਲ ਨਾਲ ਹਵਾ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ - ਜੋ ਛੱਤ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਲਟਕਦੀ ਤਿੰਨ ਗਜ਼ ਲੰਬੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਜ਼ ਚੌੜੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਧੂਪ ਸਟਿੱਕ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਉਸਨੇ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਨੇੜੇ ਗਿਆ ਪਰ ਇੱਕ ਆਦਰਯੋਗ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਰੁਕਿਆ, ਫਿਰ ਸਲਾਮ ਅਲੀਕੁਮ ਕਿਹਾ, ਫਿਰ ਝੁਕਿਆ ਅਤੇ ਮੁਜਰਾ ਕੀਤਾ।

'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਨਮ ਤੋਂ ਖੁਸਰੇ ਹੋ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ?'ਬੇਗਮ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਪਰ ਆਦਰ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ।

'ਮੈਂ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ। ਮਨਸਬਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਖਰੀਦ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ, 'ਮੈਂ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਫੜੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸੀ?

'ਹਾਂ।'

'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਝੂਠੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਿਸਮਤ ਨਹੀਂ ਝੱਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ. ਤੂੰ ਦੇਰੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ?'

74-
ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ... ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੌ ਵਾਰੀ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂ? ਪਿਤਾ ਨੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਕਿਉਂ?

ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਆਲਮਗੀਰ, ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਾ ਕਰਦਾ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੇ ਹਾਕਮ ਰਹਾਂਗੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਜਾਂ ਮੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਮਨਸਬਦਾਰ ਜਾਂ ਸੂਬੇਦਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਬਣੇ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਦੇਵਤੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਵਰਗੀ ਇੱਕ ਮਹਿਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਵਰਗੀ ਇੱਕ ਜ਼ੇਨਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਹਿਜੜਾ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮ ਸੀ। ਕਿਉਂ? ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੇਰੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਕ ਪਰ ਲਾਚਾਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋਣਗੇ. ਬੇਗਮ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੇ ਇਹ ਫਿਊਜ਼ ਜਗਾਇਆ ਅਤੇ

ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਫਿਰ ਵਿਸਫੋਟ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੰਜ ਵਾਰ ਨਮਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ?'

'ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਨਹੀਂ।'

'ਕਰੋ। ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਰੇਗਾ. ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿਜੜੇ ਮਨਸਬਦਾਰ ਅਤੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਆਚਰਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਬੋਲੀ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।'

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾਰ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਇੱਕ ਸੁਹਾਵਣਾ ਕਿਰਿਆ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਨਵੀਆਂ ਕੰਚੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਣਕਿਆਸੇ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਫਿੱਕੇ ਪੈ ਗਏ ਸਨ, ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮਨਸਬਦਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੁਕਸ ਰਹਿਤ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਅਤੇ ਬੇਦਾਗ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਨਸਬਦਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬੇਗਮਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨੁਕਸ ਰਹਿਤ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਹਰ ਮਿੰਟ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਬਦਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹ ਜ਼ੇਨਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਬਾਲੇ ਹੋਏ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਤੜਫਦੇ ਸਨ। ਇੱਥੋਂ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਸਵਾਗਮਨੀ ਲਈ ਬਦਨਾਮ ਸ਼ੈਤਾਨਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘਰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੈਤਾਨਪੁਰਾ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗੱਦੀ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਿਅਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਸਥਾਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਮੀਰਾਂ, ਸੂਬੇਦਾਰਾਂ, ਮਨਸਬਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਥੇ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਪਰ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਨਾ ਦਰਜ ਕਰਨ।

ਬੇਗਮ ਸੁਲਤਾਨਾ ਬਾਨੋ ਹਰ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ੇਨਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹਰ

ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੇਰੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਜ਼ੇਨਾ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ।

ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀਕ. ਬੇਗਮ ਦੀ ਪਾਲਕੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਢਕੀ ਹੋਈ ਸੀ

ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਛੋਟੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ। ਹਰ ਖਿੜਕੀ ਨੂੰ ਫਲੈਪਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਸੀ

ਬਾਹਰ ਪਰ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਕੀ ਸੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਿਆ। ਅੱਠ ਸੁਚੱਜੇ ਖੁਸਰੇ, ਸਾਹਮਣੇ ਚਾਰ

ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਚਾਰ, ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਲਕੀ ਲੈ ਗਏ। ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪਿਛਲਾ ਗਾਰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ

ਤਲਵਾਰਾਂ, ਕਮਾਨ ਅਤੇ ਤੀਰ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਿਪਾਹੀ ਪਾਲਕੀ ਦੇ ਮਗਰ ਤੁਰ ਪਏ। ਤਕਰੀਬਨ ਦਸ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਟੁਕੜੀ

ਕਾਲੇ, ਆਕਾਰਹੀਣ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਢਕੇ ਹੋਏ ਨੌਕਰ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਬੇਗਮ ਸਾਹਿਬਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ਨਾਨੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਾਡੇ ਦਲ ਦਾ ਉੱਥੇ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ, ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੁਸਰਾ ਸੀ। ਮਹਿਲਾ ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਮਹਿਲਾ ਨੌਕਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ। ਪਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਖੁਸਰਿਆਂ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੂਰੀ ਬਾਅਦ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਮੁੜ ਕੇ ਜ਼ੇਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੁਆਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਬੇਗਮ ਸਾਹਿਬਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਿਲਾ ਗਾਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਨੌਕਰ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਖੁਸਰੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ

75-
ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜ਼ੇਨਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਫਿੱਟ ਹਾਂ। ਇਸ ਫੈਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਦਾ ਜ਼ੇਨਾ ਇੱਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਝੌਂਪੜੀ ਸੀ। ਅਣਗਿਣਤ ਮਹਿਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਮਰਮਰ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ, ਹਰ ਇੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹਿਲ, ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਬੇਗਮ ਦੀ ਮਹਿਲ। ਹਰ ਮਹਿਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਗੀਚੇ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਸਨ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ 'ਤੇ ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਦੀ ਬੇਗਮ ਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਇੱਥੇ, ਹਰ ਬੇਗਮ ਕੋਲ ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਫੌਜ ਸੀ ਜੋ ਲਾਲ, ਹਰੇ ਅਤੇ ਸੰਤਰੀ ਦੇ ਚਮਕਦਾਰ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਹਾਰ ਅਤੇ ਚੂੜੀਆਂ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਹਨ। ਪਰ ਮੇਰੀਆਂ ਜ਼ਨਾਨਾ-ਸਿਖਿਅਤ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਦਰਜੇ ਅਤੇ ਰੁਤਬੇ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਪਤਾ ਲਗਾ ਲਿਆ-ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਚਾਰ ਸਾਲ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਚਿਹਰੇ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪਛਾਣਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ।

ਸੁਲਤਾਨਾ ਬੇਗਮ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਤੀਜੀ ਬੇਗਮ ਰਾਣੀ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਦੋਸਤ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸਤੀ ਰਾਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਾਣੀ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ ਸੀ ਜੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗੁਰਜਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਦਾਰਾ ਸ਼ਿਕੋਹ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਨੇਨਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁਗਲ ਸਿੰਘਾਸਣ ਲਈ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਤ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੀ ਹਾਰ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਰਾਣੀ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਿਲ

ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਵੇਂ ਹੀ ਉਲਝਾਇਆ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੇਗਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਲਝਾਇਆ। ਰਾਣੀ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸ਼ਰਾਬੀ ਵਿਵਹਾਰ, ਅਤਿਅੰਤ ਘਿਣਾਉਣੀ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੀਟੋਟੇਲਰ ਸੀ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰਿਵਾਜ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਮਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਬਖਸ਼ੀਸ਼, ਇੱਕ ਟਿਪ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਸੁਲਤਾਨਾ ਬੇਗਮ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਣੀ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹਿੰਗਾ ਹਾਰ ਜਾਂ ਚੂੜੀਆਂ ਜਾਂ ਰੂਬੀ ਅਤੇ ਮੋਤੀ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਨਪਸੰਦ ਰਾਣੀ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਤੋਹਫ਼ਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਉਹ ਉਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਤਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੁਣ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ੈਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਖਲੋ ਕੇ, ਮੈਂ ਸੁਲਤਾਨਾ ਬੇਗਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਮੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮਹਿਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਸੁਲਤਾਨਾ ਬੇਗਮ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਹਿਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੁਣ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੁਬਾਰਕ ਹੈ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਹੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ, ਆਗਿਆਕਾਰੀ, ਸਮਰਪਣ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਵਿਵਹਾਰ ਦਿਖਾਓ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਜ਼ਹਿਰ ਪੀ ਲਿਆ।'

ਰਾਣੀ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ਮੈਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਲਗਭਗ ਚਮਕਦਾਰ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਮੈਂ ਖਾਸ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ...ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ, ਮੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਸੀ! ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਇਸ ਨਵੇਂ ਲੱਭੇ ਹੋਏ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜ਼ਨਾਨੇ ਦੀ ਕਾਤਲਾਨਾ ਇਕਸੁਰਤਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਬਣਾਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਕਈ ਕੰਚਨੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸਪਾਤਰ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗੂੜ੍ਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਬੇਅੰਤ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਰਾਜ਼ ਰੱਖੇ। ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਨ. ਪਤਲੀਤਾ। ਈਰਖਾ. ਬੈਕਬਿਟਿੰਗ. ਚਿੰਤਾ.

ਪਰ ਇਹ ਜ਼ੇਨਾ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚਣਾ ਆਸਾਨ ਸੀ. ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਰੋਮਾਂਚਕ...ਇੱਕ ਖਾਸ ਸੰਸਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਪੂਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਗਦੀਆਂ ਸਨ

76-
ਸਿਆਸੀ ਗੱਪਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਆਮ ਜਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਰਜਿਤ ਗੁਪਤ ਚੈਂਬਰਾਂ ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਖਾਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਫੈਸਲੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉੱਚਤਮ ਗੁਪਤਤਾ ਵਿੱਚ

77-
7

ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਸੀ। ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ, 1 ਕੁਨੀਗਲ ਵਿਖੇ ਰੁਕਿਆ, ਬੱਸ ਸਟਾਪ 'ਤੇ ਨਿਊਜ਼ਸਟੈਂਡ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੇ ਏਜੰਟ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਰੰਭਾ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਤਿੰਨ ਕੰਨੜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। 1 ਨੂੰ ਰਾਜਨਾ ਦੇ ਹੋਟਲ ਤੋਂ ਅਖਬਾਰ ਚੁੱਕਣਾ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਨਿਊਜ਼ਜੈਂਟ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਗਾਊਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

78-
ਪ੍ਰਬੰਧ

ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਖ਼ਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ: ਰਾਮਜਨਮ ਭੂਮੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਰਾਮ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ। ਓਏ... ਸਿਰਫ਼ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਲੇਖਕ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰ। ਮੈਂ ਲਗਭਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਹੇਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਸੀ: ਹੁਣ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਹੁਣ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ! ਬਹੁਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਲੰਬੇ ਲੇਖਾਂ ਅਤੇ ਰਾਏ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਪਰਹੇਜ਼ ਦਾ ਨਾਪ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਨੁਮਾਨਤ ਸੀ: ਤੁਸੀਂ ਉਸੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਲਿਖੇ ਜੋ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੇਬਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੰਦਰ ਨੂੰ 'ਰਾਮ ਭਗਤ'ਵਜੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਕਰਨਾਟਕ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਅਤੇ ਪਰਫਾਰਮਿੰਗ ਆਰਟਿਸਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੰਨੜ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਖਰਚਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਸ਼ੀਟ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਆਰਟਿਸਟਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੁਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਰਜਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਜੇ ਵੀ ਅਛੂਤੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਦਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 6 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਬੰਗਲੌਰ ਦੇ ਓਪਨ ਏਅਰ ਥੀਏਟਰ ਵਿੱਚ ਇੱਟ ਨਾਮਕ ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੰਚਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ। ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰਿਪਟ 'ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ'ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਰਾਮਾਮੂਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੀ, 'ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਂਤਰਾਜ ਹੇਮਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ'ਸਟੇਜ ਕਲਾਕਾਰ ਤੇਜਾਨਾਥ ਦੁਆਰਾ ਰੋਸ਼ਨੀ, ਅਤੇ ਸਟਾਰ ਕਾਸਟ 'ਪ੍ਰਸਿੱਧ'ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲਾਈਨ-ਅੱਪ ਸੀ। ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੇਤੰਨ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਅਨੁਰਾਧਾ, ਮੀਨਾ, ਵੈਂਕਟ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪੈਰੇ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੋਂ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਉਸੇ ਭੀੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ'ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਰਾਮਾਮੂਰਤੀ, ਕਾਂਤਰਾਜ ਹੇਮਾਦੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਨ। ਨਹੀਂ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਚੇਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੰਚਨ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇਕ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ, ਉਹ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਮਜਨਮ ਭੂਮੀ, ਰਾਮ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ-ਵਿਨਾਸ਼ ਦੀ ਯਾਦ ਕਿਹਾ, ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਲੱਤ ਮਾਰਨ ਲਈ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾਟਕ ਕੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਤਕਨੀਕਾਂ ਜੋ ਉਹ ਵਰਤੇਗਾ ਉਹ ਸਿੱਟਾ ਘਰ ਨੂੰ ਹਥੌੜੇ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿਲਾਈ ਸੀ...ਮੈਂ ਅਤੀਤ

ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਨਾਟਕ ਦੇਖਣਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕਦਾ/ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ, ਕਲਾ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਵਲ ਕਿਵੇਂ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਛੋਟੀ ਕਹਾਣੀ ਹੋਣ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਵੇਗਾ) ਸਮਾਨ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਉਪਾਅ। ਇਹ ਆਤਮ ਨਿਰੀਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਸੀ-ਕੀ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚਾਈਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸੀ? ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਾਟਕ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੈਨੂੰ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਵੇਖੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬੰਗਲੌਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੈਂ ਸਿੱਧਾ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਮੀਨਾ ਬਾਨੋ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਨਾਟਕ ਦੇਖਣ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਟੋਸਟ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ, ਚਾਹ ਪੀ ਲਈ ਅਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਰਾਤ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪਕਾਏ। ਮੈਂ ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਓਪਨ-ਏਅਰ ਥੀਏਟਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਅੱਧਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਚਿਹਰੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਇਕ ਪੌੜੀਆਂ 'ਤੇ ਇਕੱਲਾ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰੀ

79-
ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ. ਮੈਂ ਅਚਾਨਕ ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੱਥ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇਖਿਆ ਪਰ 1 ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ:

'ਰਜ਼ੀਆ? ਆਹ! ਮੈਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ! ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਦੇਖੋ! ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ?'

ਰਤਨਮਾਲਾ। ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਬਾਰੇ. ਬੀਈਐਸ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਲੈਕਚਰਾਰ। ਅਕਾਦਮਿਕ. ਸਟੇਜ ਸਰਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ.

'ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ?'

'ਮੈਂ... ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ... ਖ਼ਬਰਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਫਟ ਹੋ ਗਏ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਥੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੰਦੇ, ਦਲਦਲ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ ਪਖਾਨੇ! ਯੱਕ! ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਦੁਖਦਾਈ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਉੱਥੇ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ... ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ? ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ, ਤੁਸੀਂ ਉੱਥੇ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ?'

'ਜਿਵੇਂ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

'ਠੀਕ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਫਾਈ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ? ਆਪਣੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂ ਰੰਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਝੁਰੜੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਉੱਥੇ ਕਿਉਂ ਗਏ ਸੀ?'

ਉਹ ਮੇਰੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਹੜਕੰਪ ਮਚ ਗਈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਧ-ਵਿਚਾਲੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ?'

'ਓਏ! ਤੁਸੀਂ ਰਾਮਾਮੂਰਤੀ ਦੇ ਗੁੱਟ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ? ਖੂਨੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਚੱਟਦਾ...1 ਮਤਲਬ, ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਇਹ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ...ਓਹ! ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਤੁਹਾਡਾ ਪਤੀ ਅਸਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ "ਉਨ੍ਹਾਂ"ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਕਾਂਤਰਾਜ ਹੇਮਮਾਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹਨ।'

'ਇਹ ਫੰਡ ਕਿਸਨੇ ਦਿੱਤਾ?'ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਝੁਕ ਕੇ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਕੀਤੀ।

'ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰਲੇ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਕੌਣ ਹੈ!'

'ਅੱਛਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਖੁਦ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ,'ਮੈਂ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਕਿਹਾ।

'ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਮੀਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ ਹੋ?'

'ਨਹੀਂ! ਇਸਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਠੀਕ ਹੈ, ਬੱਸ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹਥੇਲੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਚੋੜਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਸਹੁੰ ਹੋਵੇ।

'ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ, ਸਿਰਫ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੂੰ ਫੰਡਿੰਗ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ।'

ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਡਰਮਰੋਲ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਿੱਥੇ ਦਰਸ਼ਕ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉੱਥੇ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਮੱਧਮ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਜਦੋਂਕਿ ਸਟੇਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ।

ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਹੇਠਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਸ ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸਦੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੋਰਟਰੂਮ-ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਅਜੇ ਵੀ ਨਵੀਂ ਸੀ, ਲਗਭਗ ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਕ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ। ਰਾਮਾਮੂਰਤੀ ਕੋਈ ਨਾਟਕਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕੋਈ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿਲਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ: ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਤਿਆਰ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਦਿਓ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਤਕਨੀਕ ਦੱਸੋ, ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਸਿਲਾਈ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਕੋਈ ਔਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾਟਕ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੋਵੇ; ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਨਾਟਕ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਪੰਜ ਪਾਤਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ: ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ, ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਪੋਪ, ਇੱਕ ਮੱਧ-ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਲਿਤ। ਇਹ ਪੰਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਆ ਕੇ ਇੱਕ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਅਤੇ ਫਿਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ, ਜੱਜ ਆਇਆ, ਆਪਣੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ,

'ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ!'

ਇੱਕ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਪਾਤਰ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਪੈਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਦੋਸ਼ ਪੜ੍ਹਿਆ।

80-
'ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਜਲੂਸ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਟਾਂ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਨੂੰ ਭੜਕਾਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਾਬਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਕੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ?'ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਜੱਜ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਖਤਮ ਹੋਇਆ, ਲਗਭਗ ਪੰਦਰਾਂ-ਵੀਹ ਲੋਕ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਜੱਜ ਦੀ ਸੀਟ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ. ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਂਦਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨੇ ਅੱਠ ਕਲਾਕਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਛਾਂ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਉੱਚੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਹਨੂੰਮਾਨ (ਪਵਿੱਤਰ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਦਾ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਦੋਸਤ) ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ-ਜੁਲਦੀਆਂ ਸਨ।

ਲੰਕਾਦਾਹਨਾ ।

ਹੁਣ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸੀ।

'ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਤੱਤ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ, 'ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ,'ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜ ਕੇ ਇਸ ਨੇਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ: ਤੁਸੀਂ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ, ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਇੱਟ ਤੱਕ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਰਮੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ!'

ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬੋਲਿਆ, 'ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਲਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਨੱਥੂਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਰਾਮ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ, ਮੇਰੇ ਭਰਾਵੋ, ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਲਈ ਮੰਦਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਮੇਰੇ ਭਰਾਵੋ, ਮੈਂ ਨੱਥੂਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਲੜਾਂਗਾ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਛੁਪੀ ਬੁਰਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਹੀ ਦੁਸ਼ਟ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਨਥੂਰਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ-ਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਢਾਹੁਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ। ਆਤਮ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰੋ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ। ਇਸ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੜੋਂ ਪੁੱਟ ਦਿਓ। ਮੁਆਫ਼ੀ ਹੀ ਉਹੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਾਂਗਾ।'

ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਹਿਲਾ ਵਕੀਲ, 'ਅਸੀਂ, ਪੜ੍ਹੀਆਂ-ਲਿਖੀਆਂ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਔਰਤਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਰਾਮ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਭੈੜੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ! ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੇਵਤਾ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਸੀ ਪਰ ਨਹੀਂ! ਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਸੀਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਵਡਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਮਾਇਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ! ਤੁਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਉਸੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੋ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅੱਧੀ ਆਬਾਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਲਈ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਮ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਔਰਤ ਕਦੇ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ! ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਧਰਮ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਭਿਆਨਕ ਵਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿੰਨਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ! ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿਓ!'

ਜੱਜ ਦੀ ਸੀਟ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੁਣ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਬੋਲਿਆ, 'ਸੁਣੋ! ਸੁਣੋ!'

ਜੱਜ, ਡੈਸਕ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਚੀਕਿਆ, 'ਚੁੱਪ! ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੈ!'ਦਲਿਤ ਹੁਣ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਵਰਗ ਹੈ। 'ਰਾਮ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਪ੍ਰਤੀਕ? ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ ਦੇ "ਪਾਪ"ਲਈ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ! ਕਿਉਂ? ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਮ ਸਮਾਜ ਉੱਤੇ ਉੱਚ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਪਕੜ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਪਿਛਾਖੜੀ ਪਾਤਰ ਲਈ ਮੰਦਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਭਗਵਾਨ ਸਮਝ ਕੇ ਪੂਜਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ-ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਹੀ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਜਗਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ - ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰੋਂ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਰੀਅਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਰਗਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ! ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰੋ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਤਰਸਯੋਗ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਬੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਟਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਬੇਵਸੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣ ਅਤੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਦਰਾਂ- ਅਜੀਬ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਹਾਸੇ-ਮਜ਼ਾਕ ਨਾਲ ਹਾਸਾ-ਠੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਉਮਾ ਭਾਰਤੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸੀ

81-
ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਲਾਈਨਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਧਰਮੀ ਨਾਲ ਮਹਿਲਾ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਰਣਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, 'ਓਹ? ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ, ਇੱਕ ਔਰਤ, ਰਾਮ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸੀਤਾ ਨਾਲ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ...'ਇਸ ਨੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਤਾਅਨੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਮੈਂ ਉਲਟੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਵਾਲੀ ਸੀ...ਪਰ...ਖੈਰ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ੁਕੀਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ. ਹੁਣ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਦੁਖਦਾਈ ਅੰਤ ਤੱਕ ਵੇਖਦਾ ਰਹਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸਕੈਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ...ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸ਼ਾਇਦ? ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਨਹੀਂ. ਉਹ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਛੋਟੇ-ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਕਠਪੁਤਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ... ਆਹ, ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੈ! ਅਮੀਰ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਚਾਰ ਕਤਾਰਾਂ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੇਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਪਿੱਛੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣੇਗਾ। ਮੈਂ ਨਾਟਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨਾਲ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਆਟੋਰਿਕਸ਼ਾ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬਚਾ ਲਵੇਗਾ.

ਨਾਟਕ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਦੋਸ਼ੀਆਂ'ਨੇ ਆਪਣਾ ਦੋਸ਼ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਰਗੜਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਸਟਾਲਿਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਭੀੜ ਨੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਈਆਂ। ਮੈਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਭੀੜ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਆਸਾਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੇ ਹੁਣ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫੌਰਨ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਆਮਿਰ, ਇਕੱਠੇ ਘਰ ਚੱਲੀਏ। ਜਿਸ ਨੇ ਭੀੜ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ। 'ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ?'; 'ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ?'; 'ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਸੀ?'; 'ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰੇ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹੋ!'

ਆਮਿਰ ਨੇ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਸੁਕਾ ਲਿਆ, 1 ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ

ਹੋਏ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵੱਲ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਰਤਨਮਾਲਾ ਸਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਇਰ... ਸਫੈਦ ਕੋਇਰ ਵਰਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ. ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਚਮੜੀ ਦੀ ਖੁਰਦਰੀ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਵਿਖੇ ਮੇਰੇ ਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਰੁਟੀਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। 1 ਦਿਲਚਸਪੀ ਕਿਉਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ? ਕੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਦਿਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਹੈ? ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਮੌਜੂਦ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਡਾਇਨਿੰਗ ਟੇਬਲ 'ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਉਸ ਲਈ ਮਟਨ ਕਰੀ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਦਾਲ।
ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਚੁੱਪ ਨਾ ਤੋੜਨ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ।

'ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੀ ਕੱਚੀ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ?'

ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਪਰ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ।

'ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਮੀਰ। 'ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ।

'ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ "ਮਤਲੀ"ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਹੈ?'

'ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ੀਰੋ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਰ ਦੀ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ 0.000001 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੱਚਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਰ ਨੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾਈ ਸੀ।'

'ਸੱਚਮੁੱਚ? ਫਿਰ ਇਹ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਛੁਪਾਉਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਇਕ ਬੋਧੀ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਮੰਦਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ?'ਉਸਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

"ਇਹ ਉਹ "ਇਤਿਹਾਸ"ਹੈ ਜੋ... ਇਹ ਬੇਤੁਕੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇਐਨਯੂ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਮਰੇਡ "ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ"ਲਗਾਤਾਰ ਪੈਡਲ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਕੀ ਇਹ ਕੋਈ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਜੋ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮਾਮੂਰਤੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਤਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਖੁਆਇਆ ਸੀ। -ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ? ਉਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ...ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਬਾਰਾਂ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਬਸ ਇਹ.

'ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਜੈਨ ਅਤੇ ਬੋਧੀ ਮੱਠਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ, ਬਾਕੀ

82-
ਘਰ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਮੰਦਰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਜੋ ਕਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਖੋਰਾਸਾਨ ਅਤੇ ਸਿੰਕੀਯਾਂਗ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੋਨਿਆਂ ਵਿਚ ਬਿੰਦੀਆਂ ਸਨ? ਬੁਖਾਰਾ, ਸਮਰਖੰਡ, ਖੋਤਾਨ, ਬਲਖ, ਬਾਮੀਆਂ, ਕਾਬੁਲ, ਗਜ਼ਨੀ, ਕੰਧਾਰ, ਬੇਗਰਾਮ, ਜਲਾਲਾਬਾਦ, ਪੇਸ਼ਾਵਰ, ਚਾਰਸਾਧ, ਹੇ ਹਿੰਦ, ਤਕਸ਼ਸ਼ਿਲਾ, ਮੁਲਤਾਨ ਆਦਿ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋ? , ਮੀਰ ਪੁਖਾਸ, ਨਗਰ ਪਾਰਕਰ, ਸਿਆਲਕੋਟ, ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ, ਕਨੌਜ, ਸ਼ਰਾਵਸਤੀ, ਅਯੁੱਧਿਆ, ਵਾਰਾਣਸੀ, ਸਾਰਨਾਥ, ਨਾਲੰਦਾ, ਵਿਕਰਮਸ਼ੀਲਾ, ਵੈਸ਼ਾਲੀ, ਰਾਜਗੀਰ, ਓਦੰਤਪੁਰੀ, ਚੁਰਹੁਤ, ਚੰਪਾ, ਪਹਾੜਪੁਰ, ਜਗਦਲ, ਜਾਜਨਗਰ, ਨਾਗਾਰਜੁਨ ਕੋਂਡਾ, ਅਮਰਾਵਤੀ, ਕਾਂਚੀ, ਦ੍ਵਾਰਸਮੁਦ੍ਰ, ਦੇਵਗਿਰੀ, ਭਰੌਚ, ਵਲਭੀ, ਗਿਮਾਰ, ਖੰਭਾਟ, ਚੰਦਰਵ, ਪਟਰਾਵ, ਭੀਨਮਾਲ,

ਦਿਡਵਾਨ, ਨਾਗੋਰ, ਓਸੀਅਨ, ਅਜਮੇਰ, ਬੈਰਾਤ, ਗਵਾਲੀਅਰ, ਚੰਦੇਰੀ, ਮੰਡੂ, ਧਾਰ... ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ JNU ਦੇ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਚਿਹਰੇ ਰਹਿਤ ਰਾਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?'

ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇੰਨੀ ਚਤੁਰਾਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਪਲ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸੀਤਾਰਾਮ ਗੋਇਲ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜਿਲਦ ਦੇ ਇੱਕ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਸ਼ਬਦੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਬਾਕੀ ਦਾ ਖਾਣਾ ਚੁੱਪਚਾਪ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ।

ਭਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੰਦ ਬੁਰਸ਼ ਕੀਤੇ, ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਧੋਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ. ਆਮਿਰ ਬੈੱਡਰੂਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵੜਿਆ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵੱਖਰੇ ਬਿਸਤਰੇ... ਕਮਰਿਆਂ 'ਤੇ ਸੌਂਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਦੇਰ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਸੀ। ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਲਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ... ਇਹ ਕੀ ਸੀ? ਮੈਂ ਹੁਣ ਅਪਮਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੌਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧੱਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ... ਓਏ, ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਗੁਆਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਸਟੱਡੀ ਵਿਚ ਵੜ ਗਿਆ। ਖਾਲੀ। ਮੈਂ ਗੈਸਟ ਰੂਮ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲਾਈਟਾਂ ਬੰਦ, ਪਰ ਉਹ ਉੱਥੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਦਸਤਕ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ...ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਟੈਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ... ਕਈ ਵਿਕਲਪ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਉੱਡ ਗਏ... ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਇੱਥੇ ਸੌਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ? ਅਚਾਨਕ ਮੈਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ. ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਸੀ। ਇਸ ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ... ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਜ਼ੀਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੈਸਟ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਲਝਾ ਲਿਆ ਸੀ: ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵਿਖਾਇਆ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਦਸ ਵਾਧੂ ਕਦਮ ਹੇਠਾਂ ਡੁੱਬਣਾ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਧੱਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵੱਲ ਝੁਕਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਝੁਕ ਗਿਆ. ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਿੱਖ 'ਤੇ ਰਤਨਾਮਾਲਾ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਯਾਦ ਆਈ। ਕੀ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚਾਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਹਾਸੋਹੀਣੀ ਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸੀ...ਮੈਂ ਇੱਕ ਅਭਿਨੇਤਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਅਚਾਨਕ ਚੰਗੇ ਦਿਖਣ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ...ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਸੀ? ਓਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ! ਉਹ ਇੱਕੋ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵੀ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ... ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕੱਚਾ'ਦਿੱਖ ਉਸਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ... ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ, ਇਹ ਸੀ'ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇੱਕ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਛੋਹ ਜਾਂ ਬਸ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਟਣ ਦਾ ਨਿੱਘ... ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕੋਚ? ਇਹ ਝੱਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ. ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਇਹ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਸਹੀ ਸ਼ੱਕ ਸੀ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ. ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੇਠਾਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮੋਲਫਾਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਆਮਿਰ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਟਿਪਟੋ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੀ ਧੁੰਦਲੀ

ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਵੇਖਿਆ. ਮੈਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ,

'ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕਿਉਂ ਸੌਂ ਰਹੇ ਹੋ?'

83-
ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ.

'ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿਓ, ਅਮੀਰ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ ਅਮੀਰ! ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਬੀਬੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਓਨੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਨਹੀਂ? ਇਹ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੂਸਿਆ ਗਿਆ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਦਿਓ...ਮੈਂ ਹੁਣ ਇੱਕ ਨਾਵਲ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲੱਗੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਹਿਣ ਕਰੋ...ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ? ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉੱਥੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।'

ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ.

'ਆਹੋ! ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋ, ਤੇਰੀ ਉਮਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ...'ਮੈਂ ਝੁਕ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੁੰਮਿਆ। ਉਸਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ,

'ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਦੱਸ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਇੰਨਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।'

'ਤੁਸੀਂ ਦੇਰ ਤੋਂ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕਿਉਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹੋ?'

'ਹੂੰ? ਮੈਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਨਫ਼ਰਤ ਹੈ? ਸੱਚਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਇਮਾਨਦਾਰ ਖੋਜ ਅਰਥਹੀਣ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਿੱਜੀ ਨਾਪਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਮੋਹ ਨਾਲ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਫ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

'ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਤਬਾਹ ਕੀਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਿਉਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ?'

'ਓਹ, ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਬੂਤ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ, ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰਾਂਗਾ। ਅਤੀਤ ਦਾ ਹਰ ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਸ ਵਿਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਟੂ-ਦ-ਪੁਆਇੰਟ ਅੰਕੜੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਗਿਰੋਹ "ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਟਕਰਾਅ"ਅਤੇ ਸ਼ੈਵਾਂ ਅਤੇ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਕਵਾਸਾਂ ਬਾਰੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਘੜਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭੇਜਾਂਗਾ ਜੋ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੋ ਮੈਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।'

'ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਮਾਗ਼ ਧੋ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੱਸ ਇਹ ਕਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ।'ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲਿਆ।

'ਅਮੀਰ, ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰ ਖੋਜ ਵਿਚਲੇ ਅਸਲ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝੋ।'1 ਦੁਹਰਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਿਆ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਬਦਲੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਓ।'

ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਕਮਰਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਡਬਲ ਬੈੱਡ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਨੇ ਹੁਣ ਆਮਿਰ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਵਲ ਦੇ ਲੇਖਕ ਕੋਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ, ਮੈਨੂੰ ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਧੋਖੇ ਅਤੇ ਓਪਨ-ਏਅਰ ਥੀਏਟਰ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਇੱਕੋ ਸਟ੍ਰੈਂਡ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ। ਉਹ ਤਕਨੀਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਮਹਿਜ਼ ਆਊਟਲੇਟ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮਕਾਲੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਲੇਖਕ ਸੱਚਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਦੇ ਨਾਟਕ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਹੀ ਸਨ: ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਸੱਚ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਜਾਗਿਆ ਅਤੇ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਜਾਂ ਅਲਵਿਦਾ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। 1 ਵਜੇ ਤੱਕ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਧੋਤਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣਾ ਬੈਗ ਲਿਆ, ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ, ਪੌੜੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਇੱਕ ਆਟੋਰਿਕਸ਼ਾ ਰੋਕਿਆ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਸੜਕ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ, ਕੁਨੀਗਲ ਲਈ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਿਆ।

84-

8

ਪਿਛਾਂਹ-ਖਿੱਚੂ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿਚ, ਇਹ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਮਨਸਬਦਾਰ ਵਾਂਗ ਘਿਣਾਉਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਦੇ ਜ਼ਨਾਨੇ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਖੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਨੂੰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜ਼ੈਨਾਨਾ ਸੀ - ਬੇਗਮਾਂ, ਕੰਚੀਨੀਆਂ, ਨੌਕਰਾਂ ਅਤੇ ਖੁਸਰਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸੌ ਤੋਂ ਘੱਟ ਲੋਕ। ਉੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ੈਨੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਰਪਾਵਾਂ ਜਿੱਤ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਦਿਆਲੂ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਬਹੁਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਫਾਰਸੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ। ਵਜ਼ੀਰ, ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ, ਕਮਾਂਡਰ, ਕੋਤਵਾਲ, ਲਗਭਗ ਹਰ ਦਰਜੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਤੁਰਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਫਾਰਸੀ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਸਾਂਝ ਸੀ। ਇਹ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਭਾਸ਼ਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਹ ਜ਼ੁਬਾਨ ਸਿਰਫ ਫੌਜਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਵਤਾਂ ਵਰਗੇ ਹੇਠਲੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਘੋੜਸਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸਾਂਝ ਸੀ। ਤੁਰਕੀ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਆਮ ਸਨ ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਫਾਰਸੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਫਾਰਸੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ

ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਮੁਹਾਵਰੇ ਅਤੇ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੂਖਮਤਾਵਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਚ ਗਈਆਂ। ਲੋਕ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ
- ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਇੱਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੌਣ ਹਾਂ-ਮੇਰੀ ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੰਗ ਅਤੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨ। ਅਰਬ, ਤੁਰਕੀ ਅਤੇ ਪਰਸ਼ੀਆ ਦੇ ਮੂਲ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ। ਫਾਰਸੀ ਉੱਤੇ ਚੰਗੀ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਟੁਕੜੇ ਨਾਲ ਵਧ ਗਈ। ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਹ ਮੰਨ ਗਏ ਕਿ ਮੈਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਖੁਸਰਾ ਸੀ।

'ਆਪਣੀ ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਤੁਰਕੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸਮਰਪਣ ਦਿਖਾਓ। ਇਸ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ,'ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਾਹਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਣੀ ਬੇਅੰਤ ਦਿਆਲਤਾ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਜ਼ੇਨਾ ਦੇ ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਫਾਰਸੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ।

ਹਮਦੁੱਲਾ ਕੁਫੀ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰਾਲੇਖਾਂ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਸਨ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਮੰਤਰੀ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕੰਮ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਸੂਸਾਂ ਨੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹਰ ਖ਼ਬਰ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸਭ ਤੋਂ ਗੁਪਤ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਕੀ, ਉਸਨੇ ਪੁਰਾਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਿੱਥੇ ਰਖਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਅਤੇ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਮੁਗਲ ਸਿੰਘਾਸਣ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਸਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉੱਥੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ, ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਤੁਰਕੀ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮਾਹਰ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪੁਰਾਲੇਖਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਹਮਦੁੱਲਾ ਕੁਫੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੱਦ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਸਿਖਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਭੇਜੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਦਿਨ ਬੀਤਦੇ ਗਏ, ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦਿਆਲਤਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਠਾਂ ਲਈ ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਲੇਖਾਂ ਸਥਿਤ ਸਨ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਵਰਜਿਤ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਘਰ ਵੀ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਿਲਾ ਸੀ। ਦੋ ਉੱਚੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਅਦੁੱਤੀ ਕੰਧਾਂ. ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਖੁਸਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਝਾਕਦਾ ਸੀ। ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਾਗ ਸੀ। ਮੁੱਖ

85-
ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਮਰਦਾਨਾ, ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜ਼ੇਨਾ ਅੰਦਰ ਸਥਿਤ ਸੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੌਣ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਟਿਊਸ਼ਨ ਰੂਮ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਸਥਿਤ ਸੀ।

ਸੱਠ ਸਾਲ ਦੇ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖਿੱਚ ਚਮਕੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ। ਮੇਰਾ ਪੇਟ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਮਰੋੜਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ।

ਉਸ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਾਕੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੀ: 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ, ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ; ਜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਤਰਸ ਖਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਛੁਡਵਾ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ।'ਮੇਰੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਵਧੀਆਂ ਪਰ ਤੁਰੰਤ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ: ਮੈਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ? ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂਗਾ? ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਕਲਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਫਲ, ਸ਼ਰਬਤ ਅਤੇ ਮਠਿਆਈਆਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ, ਮੇਰੇ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਅਤਿਅੰਤ ਦਿਆਲਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ. ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿੱਖ ਵਾਲਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਵਿਚ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਉਲਟੀ ਜਿਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ, ਇੱਕ ਤੱਥ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਦੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ, ਥੱਪੜ ਮਾਰਨਾ ਅਤੇ ਮਾਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਨਮ, ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ... ਸਭ ਕੁਝ ਸੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ?'

ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ, ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ.

'ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸੀ? ਜਾਂ ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੋਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਜੋ ਬੇਔਲਾਦ ਸਨ? ਜਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਪਣਾਇਆ ਸੀ? ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ।'

'ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਕਿਉਂ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਅਧਿਆਪਕ?'

'ਬੱਸ ਸੱਚ ਦੱਸ। ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਓ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚ ਦੱਸੋ।'

'ਮੈਂ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਵਜੋਂ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ. ਮੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਗੋਦ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਭਰਾ ਜਾਂ ਭੈਣ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲੈਂਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇ ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੁੰਦਾ. ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਾ ਕਰੋ।'

ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਠੀਕ ਹੈ। ਚਲੋ ਅੱਜ ਦੇ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ।'

ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ। ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੀੜ ਵਿਚ ਭਟਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਗੁਆਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਸ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਦਿਨ, ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ।

ਉਸਦੀ ਦੂਸਰੀ ਪਤਨੀ, ਜੇ ਉਹ ਜਾਗਦੀ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਤਾਅਨਾ ਮਾਰਿਆ - ਇੱਕ ਤੱਥ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖੁਦ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

'ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਤੁਹਾਡਾ ਉਹੀ ਦੂਤ ਵਾਲਾ ਚਿਹਰਾ ਹੈ...ਜੇ ਉਹ ਇੱਥੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਵਧੀਆ ਨੌਜਵਾਨ ਹੁੰਦਾ...ਪਰ ਸਾਵਧਾਨ! ਮੇਰੀ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਗੁਆਚੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੌੜੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਤਾਅਨੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਮੈਂ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ! ਜੇ ਮੈਂ ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸੋ।'

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਆਗਰਾ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਜਲਦੀ ਆਈ।

86-
ਸਾਵਧਾਨ, ਡਰਾਉਣੇ ਫੁਸਫੁਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਜ਼ੇਨਾ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਸ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗੀ। ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗਾਵਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੱਤਾ ਦੀ ਕੁਰਸੀ, ਆਗਰਾ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਤਲ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਭਰਾ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਜਿੱਤਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਫੀਮ ਖੁਆਈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜ਼ਹਿਰ ਖੁਆਇਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਰ ਗਿਆ। ਇਕ ਹੋਰ ਭਰਾ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ. ਬੁਢਾਪੇ ਕਾਰਨ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਅੱਠ ਸਾਲ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਅਤੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਡਰ ਅਤੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਚੁਣਿਆ ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।

'ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਲਕ, ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਗਰੇ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ |'

ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਿਆ,

'ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਂ ਉਸ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ-ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ... ਖੈਰ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖਿਤਾਬ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।'

'ਮੇਰੀ ਸੱਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾ ਸਕਦੇ ਹੋ?'

'ਦੇਖੋ, ਜਦੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਵਰਗ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਗਲਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖਿਤਾਬ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਚਿਪਕਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਪਾਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰੇ, ਨਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਅਸਲ ਨਾਮ ਨਾਲ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਰਾਟ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।'

ਇਹ ਉਹ ਵੈਂਟ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

'ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਤਾਬ ਦੱਸੋ।'

'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜ਼ਹੀਰੂਦੀਨ ਬਾਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਫਿਰਦੌਸ ਮਕਾਨੀ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੁਮਾਯੂੰ ਨੂੰ ਜੰਨਤ ਅਸਯਾਨੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ; ਹੁਮਾਯੂੰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਲਾਲੂਦੀਨ ਅਕਬਰ ਅਰਸ਼ ਅਸ਼ਯਾਨੀ ਨਾਲ; ਅਤੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂਰਦੀਨ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਜੰਨਤ ਮਕਾਨੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਖਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕੋਈ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।'

'ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਕਿਉਂ ਹੈ?'ਮੈਂ ਨੀਵੇਂ, ਗੂੜ੍ਹੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਿਆ।

ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

'ਇਹ ਇਸ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ।'

ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਵੇਖਿਆ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ.

ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਵਹਿੰਦੀ ਚਿੱਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗਾ। ਉਸਦੀਆਂ ਚਮਕਦਾਰ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਇੱਕ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਦੂਰ ਦੇ ਅਤੀਤ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੀਆਂ ਸਨ. ਫਿਰ ਉਹ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਬੋਲਿਆ।

'ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠ, ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੇ, ਅਤੇ ਦਾਰਾ ਦਾ ਸਮੂਹ ਫੈਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਝੂਠਾਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ... ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਹਰ ਕੋਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਰ ਸੱਚਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਆਲਮਗੀਰ, ਮੁਹੀਉਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਉਲੇਮਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲੋਂ ਸਮਰਥਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਲਮਗੀਰ ਸਿੰਘਾਸਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਸਦਾ ਲਈ ਪਲੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ! ਪਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ

87-
ਅਸਲ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਕਾਫਿਰ, ਧਰਮ-ਤਿਆਗੀ, ਅਪਵਿੱਤਰ, ਜ਼ਿੰਮੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਨਿਕੰਮੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਸਲਾਮ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਦੇ ਅਦਿੱਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੁਹੀਉਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਲਮਗੀਰ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਿੱਤਿਆ ਅਤੇ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਇਆ।'

'ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਰਹਿਮ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਲਮਗੀਰ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ।'

'ਓਏ! ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਪਰ... ਠੀਕ ਹੈ, ਸੁਣੋ। ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਸਨ: ਦਾਰਾ, ਸ਼ੁਜਾ, ਆਲਮਗੀਰ ਅਤੇ ਮੁਰਾਦ ਬਖਸ਼। ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਦਾਰਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਇੰਨਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦਾਰਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜ-ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਦਾਰਾ ਵਜ਼ੀਰਾਂ, ਮਨਸਬਦਾਰਾਂ, ਕੋਤਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ, ਭੈਭੀਤ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਸੂਬੇਦਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਭੇਜ ਕੇ, ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ, ਕਿਤੇ ਉਹ ਦਾਰੇ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ। ਉਸਨੇ ਸ਼ੁਜਾ ਨੂੰ ਬੰਗਾਲ, ਮੁਰਾਦ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ... ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਸਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ? ਡੇਕਨ! ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੁੱਲੇਦਾਰ ਦਾਰੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਉਸ ਪਲ ਮੱਧਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਿਪੁੰਨ ਯੋਧਿਆਂ, ਠੋਸ ਰਾਜਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤੀਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁੱਧ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੁਆਰਾ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਜਾਂ ਹਾਥੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਦਾ, ਕਿਬਲੇ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੁੜਦਾ ਅਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਦਾ! ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਲੜਨ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਸੌ ਗੁਣਾ ਵਧਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ (ਸਲੱਲਾਹ ਅਲੈਹੀ ਵਸੱਲਾਮ) ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਰਨੈਲ ਜਾਂ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਇਸ ਰੀਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ... ਕੋਈ ਨਹੀਂ.... ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ! ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਯੋਧੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ!'ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲ ਖਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਮੈਂ...ਉਮ...ਮੈਂ...ਮੈਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਆਲਤਾ ਦਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'

ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ।

'ਹਮ। ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਿਨ. ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਦਾਰਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਸੀ? ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੜਦਾਦਾ ਅਰਸ਼ ਅਸਯਾਨੀ ਜਲਾਲੂਦੀਨ ਅਕਬਰ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਪਰ ਇਸ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧੜਾ ਹੈ ਜੋ ਅਕਬਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਓ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਗੁਣਗਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖੋਗੇ! ਉਹ ਉਸ ਸਾਂਝੇ ਧਾਗੇ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਏਕਤਾ ਵਾਲੇ ਤਾਣੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਬਾਈਬਲ, ਫਾਰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ੈਂਡ ਅਵੇਸਤਾ, ਯਹੂਦੀਆਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮਦ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਵੇਦਾਂਤ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਦਾਂ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ-ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਸੀ? ਇਸਲਾਮ ਹਾਕਮਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਸੀ! ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਲੋਕ ਜੇਕਰ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਰਤਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਜਜ਼ੀਆ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ

ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਮੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ ਮੰਦਰਾਂ ਦਾ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ...ਉਸਨੇ...ਉਸਨੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਕਬਰ! ਉਹ ਇੱਕ ਅਧਰਮੀ ਆਦਮੀ ਸੀ! ਜੇ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ! ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਿਵੇਂ? ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੂ ਬੇਗਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਮਰੇ ਰੱਖਣ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਗਮਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਵਾਸਤੂਕਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਣਾਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦੱਸੋ, ਜੇਕਰ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਲੀਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਦੇ ਹੋ? ਯਾਦ ਰੱਖੋ: ਅਕਬਰ ਕੇਵਲ ਸੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਗੱਦਾਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਹੈ!

'ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੜਪੋਤੇ, ਆਲਮਗੀਰ ਦੇ ਭਰਾ ਦਾਰਾ, ਨੂੰ ਇਹੋ ਗੁਣ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ

88-
ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨੇਮ, ਸੂਫੀ ਫਲਸਫੇ, ਤਾਲਮੂਦ, ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਸਬਕ ਲੈਂਦੇ ਸਨ... ਓ ਉਡੀਕ ਕਰੋ! ਉਹ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਯੋਗੀ ਲਾਲ ਦਾਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨਾਲੇ ਸਰਮਦ, ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ। ਅਤੇ ਉਹ ਜਹਾਦ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ - ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਹਾਦ ਛੇੜਨਾ ਪਏਗਾ, ਕਿ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਗਲਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਜ਼ੀਆ ਬੁਰਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਲੇਮਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਚਿੰਤਤ ਸਨ। ਜੇ ਇਹ ਬੰਦਾ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਜਾਨਲੇਵਾ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਉਹ ਸਹੀ ਸਨ, ਕੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਨ? ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ...ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸਹੀ ਸਨ!'ਉਸਨੇ ਰੁਕ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

ਮੈਂ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ, ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗਾ।

ਪਰ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁਗਲ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪੱਕੀ ਪਕੜ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦਾ ਕੋਨਾ ਵੀ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਸਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅੱਠ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਜੀਏਗਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਮਨਪਸੰਦ ਪਤਨੀ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਆਗਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਬਰ ਵਿੱਚ ਅਮਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਪਲ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀ, ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ੁਜਾ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁਰਾਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਮੂਰਖਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ ਖਬਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਮੁਰਾਦ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ - ਉਹ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੰਡ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੁਰਾਦ ਪੰਜਾਬ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਕੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ। ਮੁਰਾਦ ਨੂੰ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ 'ਤੇ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ। ਉਹ ਇੰਨਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਉਸ

ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੋੜ ਬਦਲਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਦਭੁਤ ਰਾਜਨੇਤਾ ਹੈ!

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਦਾਰਾ ਨੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਇਆ। ਪਰ ਉਹ ਆਲਮਗੀਰ ਲਈ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤੱਕ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੰਧੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਾਵਧਾਨ ਸੀ, ਉਹ ਆਗਰਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਮਾਰੂ ਤਾਤਾਰ ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਡੀਕ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਗਰਾ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਰੱਖੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਿੱਚ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦਾਰਾ ਹੁਣ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਆਗਰਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤਦ ਹੀ ਦਾਰੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁਰਾਦ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਾਰਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁਰਾਦ, ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ, ਦਾਰਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪਹਿਲੀ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਮਸਤ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ, ਮੁਰਾਦ ਦੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮੁਰਾਦ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਖੁਆਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਮੁਰਾਦ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਖੋਹ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉੱਥੇ, ਮੁਰਾਦ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਕਾਜ਼ੀ, ਇੱਕ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਮੁਰਾਦ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

'ਆਪਣੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਦਾਰੇ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨਾ, ਸਿੰਧ, ਕੱਛ ਅਤੇ ਸਿਮਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਕੋਲ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਦਾਰੇ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਪਰੇਡ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਲੇਮਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜੋ ਕਿ ਦੁਆਰਾ ਵਰਜਿਤ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਨ।

89-
ਇਸਲਾਮ. ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

'ਦਰਅਸਲ, ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਖੁਦ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦਾਰੇ ਨੂੰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਟੁਕੜੇ ਇੱਕ ਹਾਥੀ ਉੱਤੇ ਢੇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਰ ਗਲੀ ਅਤੇ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਪਰੇਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ - ਇਹ ਉਸ ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਕੇਵਲ ਸੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਭਟਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਕਬਰ ਦੀ ਘਟੀਆ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਆਖਰੀ ਫਲ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ੁਜਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।'

'ਪਰ ਕੀ ਦਾਰਾ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ?'

'ਏਹ? ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਾਰਾ ਜੰਗ, ਚਲਾਕੀ, ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਵਿੱਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬੁੱਢੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ-ਉਹ ਸਿਰਫ ਬੁੱਢਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਰਨ ਜੋ ਵੀ ਹੋਣ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ ਕਿ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੇਤੂ ਪੱਖ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਬਦਲਦੇ ਹਨ।'

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਸਿੱਖੇ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਗਰਾ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੁਹੀਉਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਲਮਗੀਰ ਗਾਜ਼ੀ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਜੋਂ ਬਹੁਤ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਤਾਜ ਪਹਿਨਾਇਆ। ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਣ ਲਈ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ: ਉਹ ਹੁਣ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਪੂਰਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਸਨ: ਜਦੋਂ ਮੁਰਾਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਦਾਰਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁਜਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਤਾਜ ਪਹਿਨਾਉਣਾ ਉਸਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ਤਾ, ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਵੇਗਾ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਗਰਾ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਆਗਰਾ ਦੀ ਦੌਲਤ, ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਿੱਲੀ ਫਿੱਕੀ ਪੈ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਗਰਾ ਵਿੱਚ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਦੀ ਰਸਮ ਕਰਨੀ ਪਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਣਾ ਪਿਆ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਐਲਾਨਦਾ ਸੀ।

ਪਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੀ ਅਹਿਮ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਤਾਜ ਪਹਿਨਾਇਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੁਆਉਣ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਗਰੇ ਵਿਚ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰੀਆਂ, ਮਨਸਬਦਾਰਾਂ, ਸੂਬੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਡਿਪਲੋਮੈਟਾਂ ਅਤੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਖੌਲ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੇਦਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਡਿਪਲੋਮੈਟ ਆਪਣੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਣਗੇ।

ਪਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ, ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਭੋਜਨ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗੈਂਗ ਬਣਾਉਣਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਨ, ਇੱਕ ਟਾਲਣਯੋਗ ਜੋਖਮ ਜੋ ਉਸਨੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ? ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਚੁੱਕੀ ਸਹੁੰ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਣ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਕਰੇਗਾ, ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ- ਸੁਧਾਰਿਤ ਚਾਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਹੁੰ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮਕਰ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤੀ ਤਿਉਹਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਸਖ਼ਤ

ਮਨਾਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਯਮੁਨਾ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਲੰਮਾ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਛੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਦੇ ਆਗਰਾ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ, ਫਿਰ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ।

90-
ਉਸ ਸਾਲ ਆਗਰਾ ਯਾਨੀ ਅੱਠ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਮਾਗਮ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸਦਾ 50 ਵਾਂ ਜਨਮਦਿਨ ਸੀ। ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸੋਨਾ, ਹੀਰੇ, ਮੋਤੀ, ਰੂਬੀ, ਚਾਂਦੀ, ਰੇਸ਼ਮ, ਹਾਥੀ, ਸਟੇਡਜ਼... ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਕਲਪਨਾਯੋਗ ਦੌਲਤ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਪਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਗਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮਹਿਲ, ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕਿਲ੍ਹੇ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਹੱਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਗਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਸਾਰੀ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਆਗਰਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨੂੰ ਚਕਾਚੌਂਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਮੀਰੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਅਤੇ ਦੂਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਉਸ ਦੀ ਪਰਜਾ, ਦਰਬਾਰੀਆਂ, ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ, ਸਹਾਇਕਾਂ, ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਰਾਟਾਂ ਦੇ ਡਰ ਅਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਜ ਦੇ ਕੁਝ ਉੱਤਮ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ 1,400 ਜੁੜਵਾਂ ਬੈਲ ਗੱਡੀਆਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈਆਂ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ੇਨਾ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ- ਆਪਣੇ ਸਜਾਵਟ, ਕੱਪੜਿਆਂ ਅਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਸਮੇਤ ਆਗਰਾ ਆਉਣ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਜ਼ੇਨਾ ਦਾ ਆਕਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੱਦ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸੂਚਕ ਸੀ।

ਇਸ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ, ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਮੇਰੀ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸੀ-ਇਹ ਇੱਕ ਮੋਬਾਈਲ ਪੂੰਜੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਗਰੁੱਪ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਪਾਰਟੀ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਕੈਂਪਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਜ਼ੇਨਾ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਸਮੂਹ ਆਗਰਾ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੈਂਪਿੰਗ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਕੈਂਪਿੰਗ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਉਲਝਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਤਾਲਮੇਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਰਸ਼ ਅਸਯਾਨੀ ਜਲਾਲੂਦੀਨ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ੈਨਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੀ- ਇਕ ਸੌ ਹਾਥੀ, ਪੰਜ ਸੌ ਊਠ, ਚਾਰ ਸੌ ਬੈਲ ਗੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਸੌ ਪਾਲਕੀ-ਧਾਰੀ ਇਕੱਲੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜ ਸੌ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਿਪਾਹੀ ਇਸ ਰੈਟੀਨਿਊ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੌ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ੇਨਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੜਕ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਪੱਧਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ਸੌ ਨੌਕਰ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਡੇਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੌ ਜਲ-ਵਾਹਕ, ਪੰਜਾਹ ਤਰਖਾਣ ਅਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੌਕਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਲੋਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਟਾਰਚ ਫੜੀ ਸੀ. ਇਸ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ 50 ਚਮੜਾ-ਵਰਕਰ ਅਤੇ 150 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਵੀਪਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਦੀ ਸਹੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਨੁਮਾਨ ਵਜੋਂ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਹਾਥੀ, ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਊਠ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਆਗਰਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਧੀਆ

ਹਾਈਵੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਭ ਤੋਂ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਟੈਂਟ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਜ਼ੇਨਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਕੈਂਪਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਖਤ ਗਰੇਡਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ: ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਖਾਸ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਆਮ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਦਾਇਰੇ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਮਨਪਸੰਦ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਟੈਂਟ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਸ ਔਰਤਾਂ ਕੋਲ ਦਸ ਗਜ਼ ਲੰਬੇ ਅਤੇ ਛੇ ਗਜ਼ ਚੌੜੇ ਤੰਬੂ ਸਨ। ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕਢਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਮੋਟੇ ਕੱਪੜੇ ਨੇ ਇਕ ਬੇਗਮ ਦੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜ਼ਮੀਨ ਤਿੰਨ ਇੰਚ ਮੋਟੀ, ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਗਲੀਚੇ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਇਹੀ ਸਖ਼ਤੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਰਦ ਜ਼ੇਨਾ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ, ਪਾਲਕੀ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹਰ ਦੂਜੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੜਕ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਅਚਾਨਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਾਜ਼ਰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਰਕ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਖੁਸਰਿਆਂ-ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਖੁਸਰੇ ਭਟਕਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋੜੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਚਮੜੀ ਨਹੀਂ ਪਾਟ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਹੱਥਾਂ ਜਾਂ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ।

91-
ਸਾਨੂੰ ਆਗਰਾ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਵੱਡਾ ਆਕਾਰ, ਰਫ਼ਤਾਰ ਹੌਲੀ।

ਮੈਂ ਆਗਰੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਉਸੇ ਫ੍ਰੀਕੁਐਂਸੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ। ਪੁਰਾਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਗਰਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਗਰਾ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਘਰ ਸੀ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਕੱਦ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ. ਇਸ ਤੋਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਹਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਹੀ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇੰਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭੇਦ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਰੋਹ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹੱਥੀਂ, ਲਗਭਗ ਪਹਿਲੀ- ਹੱਥ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੰਗ ਕਿੱਥੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪਤਾ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੋਂਕਣ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ, ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਜੋ ਵੱਡੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ ਬਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਾਠਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਾਠਿਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਉੱਘੇ ਨੇਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਿਵਾ ਸੀ, ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁਣੌਤੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਇੱਕ ਡਰਪੋਕ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਚਲਾਕ ਰਣਨੀਤੀਕਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੇਠਾਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੂਫ਼ਾਨ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ। ਜਾਂ ਉਹ ਰਣਨੀਤਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਪਏਗਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਲੰਘਦੀ ਹੈ, ਕਿਧਰੇ ਤੋਂ ਧੱਕਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਕਤਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਜਥੇ ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਸਨ।

'ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਨਾਮ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਡੀ ਸੈਨਾ, ਬਲਕਿ ਪੂਰੇ ਕੋਂਕਣ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੜ੍ਹੋਂ ਪੁੱਟਣਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੂਰਤ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਥੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਸਮੁੰਦਰੀ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਪਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੁੱਟਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਸਨ।'

ਫਿਰ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੀਜਾਪੁਰ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਖ਼ੌਫ਼ਨਾਕ ਜਰਨੈਲ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਖ਼ਾਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਅਫਜ਼ਲ ਖਾਨ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਯੋਧੇ ਦੇ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਲੋਹੇ ਦੇ ਪੰਜੇ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੇ ਅਫਜ਼ਲ ਖਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਚੂਰ-ਚੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਬਚਿਆ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭੱਜ ਗਿਆ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸ਼ਿਵਜੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, 'ਜੀ'ਪਿਛੇਤਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਯੋਗ ਜਰਨੈਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ। ਜੈ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਕਠੋਰ ਅਨੁਭਵੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾਸਟਰ ਰਣਨੀਤੀਕਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਅੰਬਰ ਤੋਂ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਰਨੈਲ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਅੰਬਰ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ, ਉਸਨੇ ਕਈ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਪੱਕੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ, ਤੁਰਕੀ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜਤੰਤਰ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਕੂਟਨੀਤੀ ਅਤੇ ਚਲਾਕ ਯੁੱਧ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਜੈ ਸਿੰਘ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸੀ। ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗਾਵਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਸੀ... ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅੰਤਮ ਜਿੱਤ ਦਾ ਯਕੀਨ ਸੀ? ਜਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਆਣਪ ਸੀ ਜਾਂ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿੱਧ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰੋਲ ਦੇਵੇਗਾ? ਜਵਾਬ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਸੀ।

ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਉੱਥੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣਾ ਸੀ

92-
ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਸਨੇ ਬੀਜਾਪੁਰ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਆਦਿਲ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਾਲਾਨਾ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਲੁਭਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਗੁਪਤ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੋਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧਦੀ-ਫੁੱਲਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਸਮਰਥਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਬੇੜੇ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਇਸ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਉੱਤੇ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਦੇਣਗੇ।

ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੈਂਕੜੇ ਛੋਟੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਸੱਦੇ ਭੇਜੇ ਅਤੇ ਅਸਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕਮਾਂਡ ਹੇਠ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਚਲਾਕੀ ਭਰਿਆ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ: 'ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਜੈ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਦੇਣ ਆਇਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਾਂ ਜੋ ਉਸ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਕੌਣ ਹੈ? ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਪਹਾੜੀ ਲੁਟੇਰਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਕੀ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੁੱਟੇਗਾ ਨਹੀਂ? ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੀ ਸੰਯੁਕਤ ਤਾਕਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਡਰ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।'

ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੇ ਘੋੜਸਵਾਰ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਆਤਮਜੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਸੌਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘੋੜੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਆਤਮਜੀ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਰਨੈਲ ਕਹਾਰਕੋਲੀ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਰਕਮਾਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੀ। ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਰੈਂਕ ਖੋਲ੍ਹਣੀ ਪਈ ਜਦੋਂ ਲੜਾਈ ਭਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਲੜਾਈ ਪੁਰੰਧਰ ਨਾਮਕ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਕੋਲ ਲੜਾਈ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਸੀ।

ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯੋਧੇ ਰਾਜਪੂਤ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸਨੇ ਮੁਗਲਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਦਾ ਹਾਕਮ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਗਰਾ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਗਰਾ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਪਰ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਫਿਰ ਵੀ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਵਾਰ, ਉਸ ਨਾਲ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਨੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਚੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਉਹੀ ਬਹਾਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਉਹ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਹੁਣ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਆਗਰਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਉਹ ਪਹਾੜੀ ਚੂਹਾ ਜਿਸ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਰ ਜਾਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਤਾਕਤ ਲਈ ਇਕੱਲਾ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉੱਤਮ ਰਣਨੀਤੀਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਭਰਿਆ ਸੀ। ਦਰਬਾਰੀ, ਮਨਸਬਦਾਰ, ਸੂਬੇਦਾਰ, ਵਜ਼ੀਰ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਤੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਦਾਰਾ, ਮੁਰਾਦ ਅਤੇ ਸ਼ੁਜਾ ਲਈ... ਹਾਹ! ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇੰਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਹੈ!'ਆਮ ਪਰਹੇਜ਼ ਸੀ ਜੋ ਪੂਰੇ ਆਗਰਾ ਵਿੱਚ ਗੂੰਜਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਚਾਅ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਖਬਰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸ ਹਦਾਇਤ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ 'ਜੀ'ਪਿਛੇਤਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ 'ਸ਼ਿਵ'ਸੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਨਵੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਤਾਕਤ, ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੇ ਮਰਾਠਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਉਸਨੂੰ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਯੂਸਫਜ਼ਈ ਅਤੇ ਅਫਰੀਦੀਆਂ ਨੇ

93-

ਜ਼ਨਾਨਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅਤੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਉਜਾੜ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਦੇ ਖਰਾਬ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਆ। ਮੇਰੀਆਂ ਇਕਾਂਤ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਕੋਈ ਇਕੱਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਈ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੀ। ਮੈਂ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਆਗਰਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕਵਾਇਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤਬਦੀਲੀ ਇਸਲਾਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜੋ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਢਿੱਲੇ ਪੈ ਗਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਧਾਰਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਸਲਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਸਿਹਰਾ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਇੱਥੇ ਅਤੇ ਉਥੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੰਦ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੂਰੇ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੰਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੂ ਦਰਬਾਰੀਆਂ, ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ, ਸੋਨਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਪੈਲਫ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਸਲਾਮ ਵੱਲ ਲੁਭਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ

94-
ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਜ਼ਿੱਦੀ ਹਿੰਦੂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਾਦਲੇ ਅਤੇ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਭਾਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀ ਟੈਕਸ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਸ਼ਮੀਰ ਲਾ ਹੂਰੀ ਅਤੇ ਮੁਹਿਬ ਅਲੀ ਸਿੰਧੀ ਨੂੰ ਅਫਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਢੁਕਵੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ।

ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅੱਧ-ਪਚੱਧੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਭਾਵੇਂ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਸੀ, ਪਰ ਸਲੂਕ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੇਢੇਪਣ ਅਤੇ ਸੁਸਤੀ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੂਰੇ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮੀਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ - ਇਸਲਾਮ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਹੁਕਮ ਜੋ ਉਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਇਸਲਾਮੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ 'ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਸੀ। ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਉੱਤੇ ਉਸਦਾ ਹੁਕਮ ਸਭ ਤੋਂ ਚਮਕਦਾਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਕਠਿਨ ਆਇਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਟੀਚਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਧੂਰੀ ਸਮਝ ਸੀ ਜੋ ਕੁਰਾਨ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੀ ਸੱਚਾ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਰਫ਼ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਨ। ਹਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਟੀਚਾ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰਨਾ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਇਬਾਦਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਦੀ ਵੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਉਹ ਇੱਕ ਗੱਦਾਰ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਵਤੇ

ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਪਰਾਧ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੌਤ ਸੀ। ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਫ਼ਰਜ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਫ਼ਰਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਜਹਾਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਹਾਦ ਵਿੱਚ ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਰਾਜਾਂ, ਦਾਰ ਉਲ ਹਰਬ ਨੂੰ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ, ਦਾਰ ਉਲ ਇਸਲਾਮ-ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਛੇੜ ਕੇ ਬਦਲਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਜੰਗ ਜਿੱਤ ਗਏ, ਤਾਂ ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਕਾਫ਼ਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਗਏ। ਜਹਾਦ ਇੱਕ ਸਦੀਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਰਾਜ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤਮ ਟੀਚਾ ਸਾਰੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਇੱਕਮਾਤਰ ਸੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇਸ ਨੇਕ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਈਆਂ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, 'ਜਦੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤੇ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਲੜੋ ਅਤੇ ਪੈਗਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰੋ, ਅਤੇ ਹਰ ਰਣਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਪਏ ਰਹੋ; ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਤੋਬਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਨਮਾਜ਼ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਦਾਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਰਸਤਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਓ: ਅੱਲ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੈ।' (ਕੁਰਾਨ, 9.5.6) ਅਤੇ ਅੱਗੇ, 'ਅਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹੋ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਹੁਣ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਹਟਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਤੀਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਡਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲੜੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੜਬੜ ਜਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਅੱਲ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਾਇਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ' (ਕੁਰਾਨ, 8.38-39)।

ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਸਨੂੰ ਜੀਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਰਾਹਤ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਗੁਲਾਮ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਚੰਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੀ ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਗਰਿਕ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਜ਼ੀਆ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਟੈਕਸ ਜੋ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਜ਼ੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਰ ਤੋਂ ਝੁਕਣਾ ਪਿਆ, ਉਸ ਸਖਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਗੰਬਰ (ਸ.) ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੜੋ ਜੋ ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ... ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਜਜ਼ੀਆ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ' (ਕੁਰਾਨ, 9.29)। ਜਜ਼ੀਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਸਮੇਂ ਉੱਚੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਸੀ।

95-
ਗੈਰ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਰਜ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਖਾਸ ਜ਼ਮੀਨ ਟੈਕਸ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਫਿਰ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਰਨੈਲ, ਯੋਧਾ ਜਾਂ ਘੋੜਸਵਾਰ ਵਜੋਂ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਆਦਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨੀ

ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਪਹਿਨਣ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ, ਨਵੇਂ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ। ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਥੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਖਾਖ'ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਖੰਘਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਮੀ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਥੁੱਕਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਬੇਅਰਾਮੀ ਜਾਂ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਿਖਾਏ ਬਿਨਾਂ ਥੁੱਕ ਨੂੰ ਨਿਗਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ - ਇੱਕ ਜਿੰਮੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਖਤ ਉਪਾਅ ਅਤੇ ਕਠੋਰ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨ ਇੱਕ ਜਿੰਮੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਜੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫਰਮਾਨ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਵਪਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 5 ਫੀਸਦੀ ਵਿਕਰੀ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਿਮ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 2.5 ਫੀਸਦੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੇ ਜਨਮਦਿਨ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਪਰਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਫਰਮਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਕਰੀ ਟੈਕਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਹਿੰਦੂ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਦਰ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਇਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਯੰਤਰ ਸੀ। ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਲੇਖਾਕਾਰ (ਪੇਸ਼ਕਰ) ਅਤੇ ਲੇਖਾਕਾਰ (ਦੀਵਾਨੀਆਂ) ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਅਟੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ ਅੱਠ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਉਪਾਅ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਨੀ ਲੰਮੀ ਉਡੀਕ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ? ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ?'

'ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਹਮ? ਕਿਉਂ? ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ?'ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਵਾਬ ਸਵੈ-ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਮ ਖਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ. ਉਸ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜਾਣਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਸੂਝ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਮਾਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਜ਼ਿਆ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਰਾਨੀ ਨੇ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ? ਨਹੀਂ? ਉਸਨੇ ਲਿਖਿਆ, ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਇਲਤਾਮੁਸ਼ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਲਤਾਮੁਸ਼ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਓਨੇ ਤਾਕਤਵਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਚੰਬਲ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਝਾਂਸੀ ਸਥਿਤ ਸੀ। ਗਵਾਲੀਅਰ ਅਤੇ ਨਾਵਰ ਨੂੰ ਪਰਿਹਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੌਹਾਨ ਰਾਜਪੂਤਾਨਾ ਦੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਰਣਥੰਬੋਰ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਜਾਲੋਰਸ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਯਾਦਵਾਂ ਕੋਲ ਅਲਵਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਸਤਾ ਆਪਣੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਯਾਨਾ, ਥਾਂਗੀਰ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਰਾਜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ!

'ਉਲੇਮਿਆਂ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨ ਇਲਤਾਮੁਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ: ਤੁਸੀਂ ਕਾਫ਼ਰ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਹਾਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਜਜ਼ੀਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਪਵਿੱਤਰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਸਾਮਰਾਜ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹੋ? ਉਹ ਸਹੀ ਸਨ; ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਸਲਾਹ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਸੁਲਤਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅੱਜ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲੂਣ ਦੀ ਚੁਟਕੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਜੋ ਭੋਜਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਥਾਲੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਸਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਕਲਪ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਬਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ? ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ।

96-
ਆਗਰਾ। ਹੁਣ ਡੇਕਨ ਤੋਂ ਪਹਾੜੀ ਚੂਹਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਾਠਾ ਰਾਜ ਸਾਡੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਥੇ ਤਾਇਨਾਤ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜ ਸਾਡੀ ਹੈ।'

'ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਜੈ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਰਾਜਪੂਤ ਹਨ? ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਿਆ।

'ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਹਨ। ਜੈ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਹੀ ਖ਼ਿਤਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਉਸਦੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦਿਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਅੱਜ, ਉਸਨੂੰ ਦੱਖਣ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੈ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਵਰਗੇ ਹਰ ਕੋਈ ਜੰਗੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੁਨਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਫੌਜੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਬਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਬਗਾਵਤ ਕਰਨਗੇ?

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੂਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਅਧੀਨ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕੁਝ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੰਗਾਲ ਤੱਕ, ਥਾਨੇਸਰ ਤੋਂ ਗੋਲਕੋਂਡਾ ਤੱਕ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜ... ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਪਤਾ... ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮਸਜਿਦਾਂ ਅਤੇ ਮੀਨਾਰਾਂ ਮਾਣ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਛੂਹਣਗੀਆਂ। ਮੁਸ਼ਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਉਪਾਸਕ, ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਢਾਹ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੰਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦਮਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਮਸਜਿਦਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਦਇਆਵਾਨ ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨਗੇ. ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਲਮਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲਈ ਸਵਰਗ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਚਮਕ ਨਾਲ ਗੱਲ ਖਤਮ ਕੀਤੀ।

ਮੈਂ ਨਵੇਂ ਫਰਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ੈਨਾਨਾ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪੂਰੀ ਦਿੱਲੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਮਨਪਸੰਦ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਨਾਲ ਓਨਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਹੋਰ ਬੇਗਮਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਅਕਸਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਛੇੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ-ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ

ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਰ ਵਿਚ ਮਾਮੂਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਵੀ ਜੋਖ਼ਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ। ਉਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਈ ਵਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ, ਬੋਰੀਅਤ ਅਤੇ ਇਕੱਲਤਾ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਮਨੋਰੰਜਨ ਭਰਪੂਰ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਕਸਰ ਅਮੀਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਗਮਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਬੇਗਮ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ੈਨਾਨਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ੈਨਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬਿਹਤਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਇੱਕ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਦਿਲਸ਼ਾਦ ਖ਼ਾਨ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਾਨਾ ਬੇਗਮ ਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸੂਚਿਤ ਕਰਾਂ। ਦਿਲਸ਼ਾਦ ਖਾਨ ਤੁਗਲਕਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਮਹਿਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਬੇਗਮ ਸ਼ਬਾਨਾ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਗਲਕਾਬਾਦ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਘੋੜੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਹਰ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਿਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਨੇੜਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਰਾਜਾ ਖੁਦ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ। ਕਾਰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ, ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੁੱਟਣ ਅਤੇ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਫਾਇਦਾ ਸੀ: ਉਪਜਾਊ ਮੈਦਾਨਾਂ ਦੇ ਲਗਭਗ ਕਦੇ ਨਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਫਤ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲਗਜ਼ਰੀ ਸੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਸਾਰਾ ਖੇਤਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪੁਰਾਣੇ, ਖੰਡਰ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਲੋਕ ਰਹਿਤ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵੀ ਸੀ।

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਹੁਣ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਅਮੀਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏ

97-
ਦਰਬਾਰ ਨਾਲ ਇੱਜ਼ਤ ਭਰੀ ਦੂਰੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਮਹਿਲਵਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਵੀ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਅਮੀਰ ਗ਼ੁਲਾਮ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਘਿਣਾਉਣੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੰਮਨਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹਿੰਮ 'ਤੇ ਭੇਜਦੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਘਸੀਟਣ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖਤਰਨਾਕ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਮੇਰੀ ਯਾਤਰਾ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ। ਇਸ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਕੁਤੁਬ ਮੀਨਾਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗਲੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕੁਝ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਘੋੜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਜੋ ਘੋੜਾ ਮੈਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇੱਕ ਨੀਵੇਂ ਸਟਾਕ ਦਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਜਾਨਵਰ ਜੋ ਲੜਾਈ ਲਈ ਸਿਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਰਬੀ ਸਟੇਡ ਨਹੀਂ. ਮੇਰਾ ਮਨ ਅਚਾਨਕ ਅਰਬੀ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ

ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ...ਲੜਾਈ-ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਜੋ ਕੱਚੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਿਰਫ਼ ਅਸਾਧਾਰਨ ਹਿੰਮਤ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਊਟ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਸਖ਼ਤ, ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਾਤਕ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਕਈ, ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਬਿਤਾਏ ਸਨ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਧੁੰਦਲੀ ਯਾਦ ਹੈ। ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ੇਨਾ ਸੇਵਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਹਿੱਲਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੀ ਕਮੀਜ਼ ਢਿੱਲੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਾਲ ਡਿੱਗਣ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਘੋੜੇ ਨੇ ਰਫਤਾਰ ਫੜੀ, ਮੈਂ ਘੋੜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਰੋਮਾਂਚਕ ਕਾਹਲੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਜਿਆ।

ਅਮੀਰ ਦਿਲਸ਼ਾਦ ਖਾਨ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖੜਕਾਇਆ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਦੋ ਵਾਰ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖੜਕਾਇਆ। ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ. ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ. ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਖੁਸਰਾ ਸੀ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ੈਨੇ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ਨਾਨੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਦੂਤ ਸੀ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਸੀਮਾ ਉਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਬਗੀਚੇ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ੀਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸੀ। ਬਗੀਚੇ ਦੇ ਪਾਰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਲੱਕੜ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਟਿਆਰ ਆਪਣੀ ਕਮਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਸਕਰਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਰਦੇ ਵਾਲਾ ਬਲਾਊਜ਼ ਪਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੀ ਛਾਤੀ ਨੂੰ ਢੱਕਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ। ਉਹ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਪਰ ਉਹ ਮੂਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਟਾਕ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਗੁਲਾਮ ਨਾ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਰਦਾਨਾ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਕਰਦੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਆਈ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ, ਮੇਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਤੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਉਹ ਮੇਰਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟਾਈਆਂ। ਉਸਨੇ ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖੀ। ਆਹ! ਉਸਦਾ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਚੌੜਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਚੌੜੀ, ਅਨੰਦਮਈ ਮੁਸਕਰਾਹਟ, ਫਿਰ ਇੱਕ ਲਾਲੀ ਲਾਲ, ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ, ਇੱਕ ਮੁਦਈ ਬੱਦਲਵਾਈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸੁੱਜ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਟੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਕੰਬ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਲਿਆ। ਡਰ? ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਮੁੜੀ ਅਤੇ ਡਰੇ ਹੋਏ ਹਿਰਨ ਵਾਂਗ ਭੱਜ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਕਮਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਬੱਚਾ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਗਈ।

ਮੈਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਕੇ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਉੱਥੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ।

'ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?'

ਮੈਂ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਔਰਤ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ, ਦੂਜੀ ਔਰਤ ਵਾਂਗ ਜੋ ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ।

'ਮੈਂ... ਹਿਜੜਾ...'ਮੈਂ ਠਹਾਕਾ ਮਾਰਿਆ।

'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੜਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੈ?'ਉਸਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਇੱਕ ਕਠੋਰ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕਵਚਨ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਨਿਰਾਦਰ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ।

'ਮੈਂ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਤੋਂ ਸ਼ਬਾਨਾ ਬੇਗਮ ਲਈ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'

'ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਓ।'ਉਸ ਦਾ ਲਹਿਜ਼ਾ ਇਕਦਮ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਮਰਦਾਨੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹਾਲ ਪਾਰ ਕਰ ਗਏ

98-
ਇਹ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ੇਨਾ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਾਨਾ ਬੇਗਮ ਨੇ ਉਸ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਚਾਨਕ ਉਸਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਸ਼ਰਬਤ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

'ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਏਨਾ ਸਫ਼ਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, 'ਉਸਨੇ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਬਾਨਾ ਬੇਗਮ ਨੂੰ ਉਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਆਈ ਸੀ। ਪਰ ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੀ. ਨਹੀਂ! ਜੇ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਔਰਤ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰੇਗੀ? ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅਣਗਿਣਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ... ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗ ਝਪਟਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਰੋ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਭੱਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ... ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਭਰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ.

ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਟਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬੰਗਲੌਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇੱਟਾਂ, ਏਹ? ਮੇਰਾ ਨਾਵਲ ਮੈਨੂੰ ਖਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਰੋਤ ਮਾਮੂਲੀ ਜਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਅਸਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਮੇਰਾ ਨਾਵਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਅਣ-ਕਨੈਕਟਿਡ ਬਿੱਟਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ।

ਮੈਂ ਬੰਗਲੌਰ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਵਲ ਦੇ ਇੱਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਜੋ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮਿਰ ਅਜੇ ਠੰਢਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਧੱਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ...ਛੇ...ਠੀਕ ਹੈ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਚੰਗੇ ਲਈ ਬੰਗਲੌਰ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਅਚਾਨਕ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋੜ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੈ। ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਗਲ, ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ...ਅੱਠੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ...ਸਮਾਂ ਉਹਨਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਬੇਲੋੜਾ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ...ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ...ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਉਸਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ...ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਨਰਸਪ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਨੌਕਰਾਣੀ ਫਰਸ਼ ਪੂੰਝਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ? ਪਤੀ? ਬੱਚੇ? ਕਿੰਨੇ ਸਾਰੇ? ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗਰਮ ਕੀਤਾ.

'ਮੈਂ ਅਮੀਨਾ ਬਾਨੋ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਰਹੀ? ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੁਝ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਕ੍ਰਿਪਾ?''ਓਏ? ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਓ. ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕੁਝ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਾਜੀਨਗਰ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਕਰਿਆਨੇ... ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਿਵਾਜੀਨਗਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ. ਸ਼ਿਫਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸਨੇ ਅਮੀਨਾ ਬਾਨੋ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ; ਉਸਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇੱਥੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਸ ਫਲੈਟ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਤਾਲਾ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।'

ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟਾਈਆਂ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰ ਲਈਆਂ ਪਰ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਜੜ੍ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ।

'ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ |'

'ਮੈਂ...ਮੈਂ...ਇਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ,'ਉਹ ਹਟ ਕੇ ਬੋਲੀ।

'ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ |'

'ਮੈਂ...ਮੈਨੂੰ...ਪਤਾ ਨਹੀਂ...'

'ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ।

99-
'ਠੀਕ ਹੈ...ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਦੱਸਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਹੁੰ ਖਾਓ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ...ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ...'ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੌਂਹ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਾਂਗਾ।

‘ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਹੁਟੀ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਇੱਕ ਉਰਦੂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਹ ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਸ਼ਿਵਾਜੀਨਗਰ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੜਕ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਫਲ ਵੇਚਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ਿਵਾਜੀਨਗਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।'

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ। ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੀ ਔਰਤ... ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਡਰਾਉਣਾ ਅਸਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵੈਕਿਊਮ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਉਸਨੇ ਆਖਰੀ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਆ ਕਾਨੂੰਨ ਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਲੈਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਥਿਆਰ ਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਦਾਅ 'ਤੇ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮਲੇਸ਼ਵਰਮ ਦੇ ਇਸ ਫਲੈਟ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ... ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ. ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਮ ਮੱਧ-ਵਰਗੀ ਹਿੰਦੂ। ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਔਰਤਾਂ ਕੋਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਡਿਗਰੀਆਂ ਸਨ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਕੋਈ

ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਪਿਛੋਕੜ ਕਾਰਨ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ ਕਿ ਆਮਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ.

ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਿਆ ਅਤੇ ਬਾਂਸ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

'ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ...'

ਉਸਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਸ਼ਿਵਾਜੀਨਗਰ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਗਰਦਨ ਵਿੱਚ ਰਗੜ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ... ਕੀ? ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਹੇਗਾ। ਅਤੇ ਹੁਣ, ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਨੰਬਰ ਡਾਇਲ ਕੀਤਾ.

'ਅਮਿਰ...'

'ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ |'

'ਤੁਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ?'

ਚੁੱਪ। ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਵਾਬ ਲਈ ਭੜਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

'ਤੁਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ?'

'ਮੈਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਤਲਾਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ।'

ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ? ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਦੋ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ? ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਤਲਾਕ ਸੁਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਗਲਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ? ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਲਿੱਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ।

ਮੈਂ ਸ਼ਬਾਨਾ ਬੇਗਮ ਨੂੰ ਦਾਸੀ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਦੇ ਜ਼ੀਨਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੀ ਉਹ ਜੌਹਰ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੜੀ ਗਈ ਸੀ? ਜੇ ਇਹ ਸੀ, ਤਾਂ ਕੀ... ਮਾਂ ਵੀ ਫੜੀ ਗਈ ਸੀ? ਅਤੇ ਭੈਣ? ਦਾਦੀ? ਉਹ ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਹਨ? ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨੌਕਰਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਗ਼ੁਲਾਮਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਹਿਸ਼ੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭੈੜਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਵੈ- ਤਸੱਲੀ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਜੋ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਕਿਵੇਂ? ਮੈਂ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੇ ਉਸਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਦਇਆ ਦਿਖਾਈ, ਤਾਂ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਪਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਉਹ ਸ਼ਾਹੀ ਪੁਰਾਲੇਖਾਂ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਦਾ-ਭੁੱਖੇ ਪੁਰਾਲੇਖ ਨੇ ਖਪਤ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ। ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁਰਾਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਲਿਖ ਦੇਵੇਗਾ

100-

ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪਤਾ ਕਰੋ. ਕੀ ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਭੋਲਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਇਹ ਮੰਨ ਲਵਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਜੌਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਰ ਗਈ ਸੀ? ਜਾਂ ਕੀ ਮੈਂ...ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਫੜੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ... ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੁਣ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੁੱਖ, ਇਸ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਘੱਟ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ ਵੀ ਘੱਟ। ਮੇਰੀ ਨੀਂਦ ਤੜਫ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਸ਼ਬਾਨਾ ਬੇਗਮ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਆਈ, ਰਾਤ ਰੁਕੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਾਰ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦਿੱਤੀ. ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੌਕਰ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲੀ ਗੁਲਾਮ ਸੀ; ਮੈਂ ਸਵੈਇੱਛਤ ਦਮਨ ਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਿਯਮ।

ਦੋ ਕਸ਼ਟ ਭਰੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। 'ਇਹ ਲੈ |'ਉਸਨੇ ਮੇਰੀ ਹਥੇਲੀ ਵਿੱਚ ਸੋਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪੈਂਡੈਂਟ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। 'ਅਤੇ ਇੱਕ ਘੋੜਾ ਲੈ, ਸ਼ਬਾਨਾ ਬੇਗਮ ਨੂੰ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਕਰ ਅਤੇ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਪਹਿਨਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਈ ਸੀ। ਨਹੀਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਬਣਾ ਸਕਾਂ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਹੈ ਨਾ?'ਮੈਂ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। 'ਉਸਨੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ ਕੱਦ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੌਹਰੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ੇਨਾ ਦੇ ਜੌਹਰੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?'ਮੈਂ ਫਿਰ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ।

ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ. ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਸ਼ਬਾਨਾ ਬੇਗਮ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਪਿਆਰ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ, ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਮੇਰਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਸੀ।

ਸ਼ਬਾਨਾ ਬੇਗਮ ਨੇ ਨਿੱਘ ਅਤੇ ਦਿਆਲਤਾ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪੈਂਡੈਂਟ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲੀ, 'ਹਾਏ, ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਵਾਪਸ ਕਿਉਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ? ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਸਾਹਿਬਾ ਨੂੰ ਇਹ ਮੇਰੀ ਨਿਮਾਣੀ ਦਾਤ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਇਸ ਦਾਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਓ।'ਉਸਦੇ ਲਹਿਜੇ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਬੇਗਮ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗੇ ਪੈਂਡੈਂਟ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ. ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਠੀਕ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ! ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਤਬੱਸੁਮ, ਸਾਡੀ ਇੱਥੇ ਦਾਸੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅਤੀਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਕੇ ਇੱਥੇ ਲਿਆਏ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ। ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਨੌਕਰ ਵਜੋਂ ਆਵੇਗੀ। ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ. ਇਸ ਵਾਰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਉਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਲੜਕਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸੀ, ਉਹ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਆਈ ਸੀ? ਉਹ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਆਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਔਰਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਡਰ ਗਈ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਭੱਜ ਗਈ ਅਤੇ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਸਾਹਿਬਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਸਭ

ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਡਰ ਨਾਲ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੋ ਦਿਨ ਚੱਲੀ। ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੁਲਾਮ ਔਰਤਾਂ ਹਨ - ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਕੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਵੈਸੇ ਵੀ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਡਰ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੈ। ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਡੇ ਇਕ ਹਿਜੜੇ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ, ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਫੜ ਕੇ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਚੀਕਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ!"ਪਰ ਉਸਦੀ ਪਕੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ। ਇੱਕ ਨੌਕਰਾਣੀ ਨੇ ਅਲਾਰਮ ਵਜਾਇਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਲੋਕ ਉੱਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਤਬੱਸੁਮ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਨਿਗਲਿਆ ਸੀ। ਯਕੀਨ ਕਰੋ, ਇਹ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਮੇਰੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੱਗਾ।'

ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ। 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ

101-
ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ?'

'ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਰਹੋ,'ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਔਰਤ ਆਈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਮਹਿਲ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਪਸ਼ੂ ਕਲਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਅਤੇ

ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉੱਥੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਬੱਸੁਮ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਲਮ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਗੁਆਚੀਆਂ ਗਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਕਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਜ਼ੇ ਹਰੇ ਘਾਹ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹੋਰ ਭਰਪੂਰ ਚਾਰੇ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੀਟ ਲਈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਲਈ ਮੋਟਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵੀ ਵੱਛੇ ਦਾ ਇੰਨਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ. ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ... ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ. ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਆਮਲਾ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਹੌਲੀ- ਹੌਲੀ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਹੀ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਪਹਿਨਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਫੁੱਟ ਰੁਕ ਗਈ, ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਅਸਫਲ ਆਤਮਘਾਤੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਭਾਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦਾਸ ਸੀ. ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਸਵਾਲ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਦਰਦਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮੰਦਿਰ 'ਤੇ ਮੇਰੀ ਫੌਜ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਘਸੀਟ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਅਤੇ ਨੱਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨਸਬਦਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਵਾਂਗ ਵਰਤਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ

ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ੇਨਾ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਵਾਂਗ ਮੈਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਕੋਲ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਡਕੋਸ਼ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁਸਰਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਨਾਨੇ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਬੇਗਮ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਸਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ।'

ਮੈਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਿਆ ਪਰ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪੱਥਰੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਰਹਿਤ। ਭਾਵਨਾ ਰਹਿਤ. ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਆਖਰੀ ਵਾਕ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਅਚਾਨਕ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਹੰਝੂ ਟੁੱਟ ਗਏ. ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਰੋਂਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

'ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਛੁਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ?'ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪੁੱਛਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਥੱਪੜ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ. ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਮੇਰਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਿਉਂ. ਖੰਜਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਕੀ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਖੰਜਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਲਈ ਸੀ, ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਾ ਫੜੇ ਜਾਣ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਹੈ? ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਮੇਰੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ? ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ, ਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ? ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਛੁਰੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ? ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ... ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕਮੀ ਸੀ? ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਘਿਣਾਉਣੀ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪਿਆਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ? ਕੀ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਤੇ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਉਮੀਦ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਰਨ ਸੀ? ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਸਿਰਫ ਪਿੱਛੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ. ਜੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਹਲੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਸੀ.

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ...ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ...ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਇੱਥੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ? ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨੀ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਅੱਗ ਸੀ... ਮਹਿਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ, ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਸੀ। ਸੱਸ, ਨਨਾਣ, ਤੇਰੀ ਦਾਦੀ, ਸਭ ਨੇ “ਹਰਿ ਹਰ ਮਹਾਦੇਵ” ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਚਿਖਾ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਅੰਦਰ ਆ ਗਈਆਂ, ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, "ਹਰਿ ਹਰ"ਦੀ ਆਵਾਜ਼... ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੂੰਜ ਰਹੀ ਸੀ, ਭਿਆਨਕ ਅੱਗ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੂੰਹ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ,
102-
ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੱਸ ਦੇ ਪੱਲੂ ਦੇ ਨਾਲ ਫਾਇਰ ਟੈਗਿੰਗ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ...ਝਿਜਕਦਾ ਰਿਹਾ...ਕੀ ਮੌਤ ਤੁਰੰਤ ਆਵੇਗੀ ਜਾਂ ਅੱਗ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਦਰਦ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਿੰਮਤੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ, ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜੌਹਰ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚਿਖਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਾਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਛਾਲ ਮਾਰ

ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਠੋਕਰ ਖਾ ਗਿਆ, ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਵੱਲ ਉਸ ਸਮੂਹਿਕ ਮਾਰਚ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫਸ ਗਿਆ ਪਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀੜ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਕਿ ਹਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਨੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਅਪਵਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਹਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ... ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਵਿਰੋਧੀ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਸਨ... ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਭੈਣਾਂ, ਧੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਦੇਖਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਕਾਇਰਤਾ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪਲ 'ਤੇ ਡਗਮਗਾ ਗਿਆ ਸੀ...ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਛਾਲ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਹ ਪਲ, ਉਹ ਪਲ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖਿਸਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਨਰਕ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਨੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਹਰ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਜੀਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਅੰਤਮ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਅੱਗ ਦੇ ਟੋਏ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੁਬਾਰਾ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਦੁਖੀ ਮਹਿਬੂਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਭੋਗਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਾਂਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।'

ਮੈਂ ਜੌਹਰ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਨਹੀਂ ਮਰੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਜੌਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੰਨੇ ਗੁਲਾਮ ਅਤੇ ਇੰਨੇ ਲੱਖਾਂ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਸਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਜ਼ੀਆ ਦੇ ਕਠੋਰ ਜੂਲੇ ਹੇਠ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਤਜਰਬਾ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਟੋਏ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਛੁਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ.

'ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਵਧਾਏਗਾ...ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਿਨ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਸੀ।'

'ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋ, ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਇੱਥੇ ਸਾਹਮਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਡਰ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਾਲਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਖੌਫ ਦਾ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ, ਉਸਦੀ ਬੇਗਮ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਸੱਪ ਵਾਂਗ ਈਰਖਾ ਨੂੰ ਉਗਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸਦੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿੱਚ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ, ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ, ਉਹ ਉਸਦੀ ਬੇਗਮ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਆਮ ਵੇਸ਼ਵਾ ਵਾਂਗ ਖੇਡਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਸੀ. ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਤਾਜ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ... ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ... ਸਸਤੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ। ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਕੰਬ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਨਾ ਕਰਨ। ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਕੜ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।

'ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਪਹਿਲਾ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਮਨਸਬਦਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਮਾਂ ਗਿਣਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਜੇ ਮੁਸ਼ਰਿਕ ਸੀ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਅਜੇ ਮੇਰੀ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮੇ ਦਾ ਨਾਮ ਇਬਰਾਹਿਮ ਰੱਖਿਆ।'

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਕਦਮ ਨਿੱਘ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸੁਹਾਵਣਾ ਦੇ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਝੱਖੜ ਵਰਗਾ ਸੀ

103-
ਸਾਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਮੋਇਨੂਦੀਨ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਚਿਮਟੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਰਦ ਵੀਰਤਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਨਾਨਾ ਵਿੱਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਮੇਰੇ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਾ ਅਮਿੱਟ ਸਬੂਤ ਸੀ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਖੁਸਰਾ-ਗੁਲਾਮ-ਪਿਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਅਜੇ ਵੀ. ਉਹ ਹੁਣ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਜ਼ੁਕ ਔਰਤ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ, ਸ਼ਿਆਮਲਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਬੰਧਨ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਅਟੁੱਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉੱਠ ਕੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਬਾਨਾ ਬੇਗਮ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਜਾਸੂਸ ਇੱਥੇ ਇਸ ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਭੇਜੇ ਹੋਣਗੇ। ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣਾ ਹੀ ਪੰਜਾਹ ਕੋਰੜੇ ਜਾਂ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੌਤ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਖਰ ਬੋਲਿਆ, ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਖੁਸ਼ਕ ਸੀ,

'ਮੈਂ... ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਹੋ?'

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਛੇ ਸਾਲ ਦਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਮੂੰਹ, ਨੱਕ ਅਤੇ ਮੱਥੇ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਕੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਸੀ? ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਿਤਾ ਜੀ? ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ? ਜਾਂ ਕੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰ ਮਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਲਾਇਆ ਸੀ? ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ? ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ,

'ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਗੁਲਾਮ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਿਸਮਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਮਤ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ।'

'ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਸੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ਪਰ ਮੇਰੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਦੋ ਹੋਰ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।"

ਉਹ ਡੰਗਿਆ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਗੱਲ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਜ਼ੇਨਾ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਅਜੀਬ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚੇਗੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਉਣ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਚੰਗੇ ਮਾਪ ਲਈ

ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬੇਗਮਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨੌਕਰਾਂ, ਨੌਕਰਾਂ ਜਾਂ ਕੰਚਨੀਆਂ ਦੇ। ਸਿਰਫ਼ ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਬੇਗਮਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ-ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗ਼ੁਲਾਮ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਗੁਲਾਮ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਫੜੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾਸ ਦਾ ਬੱਚਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉੱਤਮ ਬੁੱਧੀ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੇਗਮਾਂ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਮਨਸਬਦਾਰ ਜਾਂ ਸਮਾਨ ਦਰਜੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਜਾਂ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਬੇਗਮਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੱਚੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਚਾਰ ਬੇਗਮਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ-ਚਾਰ ਪਤਨੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੀ ਮੇਰੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲ ਝਾਤੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਬਾਨਾ ਬੇਗਮ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਹੋਰ ਬੇਗਮਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ। ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।'

ਇਹ ਇੱਕ ਖੁਲਾਸਾ ਸੀ. ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦਿਖਾ ਸਕਾਂ ਜੋ ਗਰੀਬ ਛੋਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸਨ; ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਵਿਭਚਾਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਵੇਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਬੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ.

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਪੁੱਤਰ ਸਾਡੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਬੀਜ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਇਬਰਾਹਿਮ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰਾ ਮਨ ਲਗਾਤਾਰ ਕਿਸੇ ਢੁਕਵੇਂ ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ

104-
ਸਾਡਾ ਖਾਨਦਾਨ... ਵਿਸ਼ਨੂੰਸਵਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਵਿਜੇਭਾਸਕਰ ਸਿੰਘ... ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਯੋਗ ਨਾਮ ਹਨ? ਇਹਨਾਂ ਚਿੰਤਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੁਖਦਾਈ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਉਹੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪਿਆਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ... ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਡ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਣ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ...'

ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ। ਉਹ ਝਿਜਕਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਉਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿਖਾਇਆ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

'ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?'ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਹ ਸਭ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸੀ।

'ਮੇਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਸ਼ਿਆਮਲਾ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਸੇ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੱਚ ਦੱਸਾਂਗਾ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਤੀ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਮਰਦ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਵੀ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਲਾਮ ਰਹਾਂਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਲਕ ਮੈਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਮਾਲਕ ਮੈਨੂੰ ਖਰੀਦ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੂਰਖ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਲਾਮ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋ, ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ. ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਔਰਤਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਸੀ...ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਲਕਣ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨੇ ਪਏ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਦੁਖਦਾਈ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਨ ਕਰਨਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦੇਖਾਂਗਾ ਅਤੇ ਛੱਡਾਂਗਾ।'

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਨੌਕਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਜੋ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਆਈ, ਬੋਲਦੀ ਹੋਈ ਬੋਲੀ, 'ਅਮੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਬੇਗਮ ਸਾਹਿਬਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ...ਹੁਣ ਆਓ!'

ਸ਼ਿਆਮਲਾ ਨੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਡਰ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਾਫ਼ ਝਲਕਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੌੜ ਗਈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ। ਇੱਥੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉੱਠਿਆ। ਅਮੀਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ ਪਲ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਦੈਪੁਰੀ ਮਹਿਲ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ, ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ. ਅਮੀਰ ਦਿਲਸ਼ਾਦ ਖਾਨ ਲੰਬੇ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਵਾਨ ਸ਼ਿਆਮਲਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨੌਕਰ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕੱਲੇ ਇੰਨਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੇ ਖੁਦ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਸੋਹਣੀ, ਸੋਹਣੀ ਸ਼ਿਆਮਲਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਬਿਠਾਉਣ ਦਿਓ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਬਦਮਾਸ਼ ਦਿਲਸ਼ਾਦ ਖਾਨ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਪਾਵਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਚਾਕੂ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਉਸ ਮੋਇੰਦੂਦੀਨ ਤੁਰਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਚਾਕੂ ਸਿੱਧਾ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਾਂਗਾ...ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦਾ ਪੇਟ ਪਾੜਾਂਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੌਲੀ- ਹੌਲੀ ਉਸਦੀ ਆਂਦਰ ਵੱਢਾਂਗਾ...ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ...ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਘੋੜਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ...ਇੱਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਛੁਰੇ ਨਾਲ ਮਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ...ਮੇਰੇ ਖੰਜਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀਣਾ ਹੋਵੇਗਾ...ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਹਿ ਗਈਆਂ। ਘੋੜਾ ਆਸਾਨ ਪਰ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ।

ਮੈਂ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਧੜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਓਏ! ਤੁਸੀਂ ਆ ਗਏ ਹੋ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀ ਖਬਰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਏ

105-
ਵਾਰਾਣਸੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਲਈ ਫਰਮਾਨ!'ਮੈਂ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਅੱਕ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਹਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਾਸਕ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ: ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ, ਖੈਰ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੂਰਤੀ-ਪੂਜਕਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ, ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਬੇਦਾਰਾਂ, ਅਮੀਰਾਂ ਅਤੇ ਨਵਾਬਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਸਜਿਦਾਂ ਲਈ ਕਦਮਾਂ ਵਜੋਂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਵੀਂਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿੱਥੇ ਅਚਾਨਕ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਰਿਕਾਰਡ ਦਿਖਾਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਦਰਾਂ ਜਾਂ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਤੂਫ਼ਾਨ ਨੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। 'ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਰਾਮ ਦੇ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ, ਮੁਗਲ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਫਿਰਦੌਸ ਮਕਾਨੀ ਜਹੀਰੂਦੀਨ ਬਾਬਰ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਗਜ਼ਨਵੀਆਂ, ਘੋਰੀਆਂ, ਗੁਲਾਮ ਰਾਜਵੰਸ਼ਾਂ, ਖ਼ਲਜੀਆਂ, ਤੁਗਲਕ, ਨਿਜ਼ਾਮਸ਼ਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਤਬਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਘਟੀਆ ਪਾਪੀ ਅਕਬਰ-ਉਸਦੀ ਆਤਮਾ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਸੜ ਜਾਵੇ! ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਰਜ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਕਾਫ਼ਰ ਮੁਸ਼ਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਗੁਣ ਕਮਾਏ ਸਨ। ਪਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ! ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸਨੇ ਕਾਫਿਰਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤ-ਮੰਦਿਰ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮੇਰਾ ਤਜਰਬਾ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਧ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਸ਼ਿਰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਥੁਰਾ ਵਿਖੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗਾ।'

ਮੈਂ ਉਸ ਰਾਤ ਸੌਂ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਸੱਤ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਇਸ ਨਵੇਂ ਈਸ਼ਵਰ-ਇਸ ਦੇਵਤੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪੂਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਥੋਪਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ-ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਵਤਾ ਹਰ ਥਾਂ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਸਜਿਦਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਅਟੁੱਟ ਸਨ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਇਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਥਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਿਰੰਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਅੰਤਮ ਟੀਚਾ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇਕ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੀਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਪੁੰਨਿਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪਤਾ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਯਾਦਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜਵੰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਤਰਫੋਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਤੁਗਲਕਾਬਾਦ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਸ਼ਿਆਮਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਡਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਡਗਮਗਾ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਫੇਰੀ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਅਤੇ ਹੁਣ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਲਮਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਵੇਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰੱਬ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹਿੰਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੱਲ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਖਿੱਚਿਆ, ਤੋੜਿਆ ਅਤੇ ਲਤਾੜਿਆ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ।

ਇਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਖਾਧਾ: ਇਹ ਉਦੋਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਸ਼ੀ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਨਾਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਲ ਤਬਾਹੀ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ. ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, ਮੇਰਾ

106-
ਦਿਲ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਆਸਥਾ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹੇ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹਰ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਸ਼ੀ-ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਨਾਮ ਕੀ ਸੀ? ਆਹ! ਵਾਰਾਣਸੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ। ਜਦੋਂ ਹਮਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਿਰ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਾਫਿਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਤਬਾਹੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਵਰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ, ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਨੇਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

107-
9

ਕੇਨਚੱਪਾ ਉਸ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਘਰ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਨਵਾਂ ਨੌਕਰ ਗਿਰਿਆਨਾ ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਲਾਤਮਕ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਪਤਲਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਮੈਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਲੀਅਤ ਜੋੜਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਲਾਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਮੈਂ ਜੋ

ਬਕਾਇਆ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਵਿਅਰਥ। ਉਸਨੇ ਨੋਟਬੁੱਕ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਖੇਤ ਲਈ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸਦਾ ਰੁਟੀਨ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤ ਦਾ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਸਰਵੇਖਣ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਰਵੇਖਣ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖੇਗੀ, ਨਾਰੀਅਲ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੱਕਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਵੇਗੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੇਨਚੱਪਾ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਰਗੀ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਸਟੱਡੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ।

ਇੱਕ ਸਵੇਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਸੈਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਗਿਰਿਆਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ। 'ਮੈਡਮ, ਤੁਹਾਡਾ ਬੇਟਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ! ਉਹ ਪੋਰਟੀਕੋ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਲਕਸ਼ਮਾਮਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਲਦੀ ਜਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਲੈ ਆਵਾਂ।'

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਝਲਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਥੇ ਆਇਆ ਸੀ...ਓਹ ਠੀਕ ਹੈ...ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤਣਾਅ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਚਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਨਜ਼ੀਰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸੀ ਅਤੇ ਆਮਿਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ... ਮੈਂ ਬੰਗਲੌਰ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਨਜ਼ੀਰ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਇੱਥੇ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਆਰਾਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਨਰਸਪੁਰਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਉੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਨਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪਤਾ ਸੀ। ਕੀ ਉਹ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਇੱਥੇ ਆਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਲੇਸ਼ਵਰਮ ਦੇ ਫਲੈਟ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਸੀ? ਜਾਂ ਉਹ ਸ਼ਿਵਾਜੀਨਗਰ ਗਿਆ ਸੀ? ਕੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੰਗਲੌਰ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਹੁਣ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਫੋਨ ਕਾਲ ਜਾਂ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਲੰਬੀ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਟੋਇਟਾ ਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਝੱਟ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਸੁਚੱਜਾ ਆਦਮੀ, ਇੱਕ ਅਰਬ ਵਰਗੀ ਲੰਬੀ ਕਾਲੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ, ਇੱਕ ਗਿੱਲੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਕਾਰ ਨੂੰ ਪੂੰਝਦਾ ਹੋਇਆ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਉਹ ਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵੜ ਗਈ। ਨਜ਼ੀਰ ਕਿਬਲਾ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੱਕਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅੱਧ-ਖੁੱਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਲਿਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਮੁੜ ਕੇ ਕਿਬਲਾ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਪਜਾਮਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਬ ਪਹਿਨਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਲੰਬੀ, ਢਿੱਲੀ, ਵਹਿੰਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਜੋ ਗੋਡੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਡੇਢ ਇੰਚ ਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੈਨਸਿਲ-ਪਤਲੀ ਮੁੱਛ। ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਪਹਿਨੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਚਿੱਟੀ ਖੋਪੜੀ ਦੀ ਟੋਪੀ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਚਟਾਈ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜਨਮਾਜ਼-ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਚੁੱਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ 'ਰਾਈਟਿੰਗ'ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ।

ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਨਜ਼ੀਰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਜਨਾਮਾ ਫੜ ਕੇ ਸਟੱਡੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। 'ਅੰਮਾਜਾਨ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਅਦਭੁਤ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਨਮਾਜ਼ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਉਹ ਤਾਕਤ ਜੋ ਇਹ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ! ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ - ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਹੋਰ ਰਸਮਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ - ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੰਜ ਵਾਰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਤਾਕਤ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ-

ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ!'ਉਸ ਨੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕੰਨੜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ

108--
ਘਰ: ਆਖਰਕਾਰ, ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਕੰਨੜ ਥੀਏਟਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਕਲਾਕਾਰ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਅਤੇ ਸਟੇਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਘਰ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੰਨੜ ਵੀ ਬੋਲਿਆ। ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਰਦੂ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜੀ ਗਿਆਨ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਉਸਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਬੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਵਿਆਕਰਣ, ਉਚਾਰਣ ਅਤੇ ਲਹਿਜ਼ਾ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ।

'ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਤਮਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕੋਗੇ, ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।'

ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। 'ਅੰਮਾਜਾਨ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਈ ਹਾਂ! ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਾਂ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ: ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਭਾਰ ਹੇਠ ਦੱਬੇ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ!

ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤਿ-ਜੋਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਬੋਲਿਆ ਜੋ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਹ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੱਟੜਤਾ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਫੈਲਾਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੀ ਦੂਰੋਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਬੇਟਾ, ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇਖ। ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ 28 ਸਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਬਿਤਾਏ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਈਸ਼ਵਰਵਾਦ, ਬਹੁਦੇਵਵਾਦ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ...ਇਹ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਚਲੋ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਈਏ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਵੇਂ ਰਿਹਾ? ਸਾਊਦੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ?"

'ਅੰਮਾਜਾਨ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਉਸਤਤ ਹੋਵੇ! ਇਹ ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਅਮੀਰ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸੋਨੇ, ਹੀਰਿਆਂ, ਮੋਤੀਆਂ ਜਾਂ ਏਰੋਸਪੇਸ ਜਾਂ ਰਾਕੇਟ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਮਾਪ ਸਕਦੇ ਹੋ... ਪੈਟਰੋਲ! ਪੈਟਰੋਲ ਦੌਲਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੈਰਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਡਾਲਰ ਵਧਾਓ, ਅਤੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹੰਕਾਰੀ "ਉਨਤ" ਦੇਸ਼ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਗੋਡਿਆਂ ਉੱਤੇ ਝੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ! ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ, ਕਿ ਸਿਰਫ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਸਾਊਦੀ, ਪੈਗੰਬਰ (ਸੱਲਲਾਹੂ ਅਲੈਹੀ ਵਸੱਲਾਮ) ਦੇ ਜਨਮ ਦੁਆਰਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਧਰਤੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਉਹ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਦਿਆਲੂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੁਆਰਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਆਪਣੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਦੇਖੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਫਲਾਈਟ

ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਉਤਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹੋ? ਗੰਦਗੀ, ਗੰਦਗੀ, ਬੀਮਾਰੀ, ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰ ਗਰੀਬੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਸ ਘਿਣਾਉਣੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਹਾਨੇ ਹਨ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਬਚਦੇ ਹੋ: ਭਾਰਤ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਿਆਸੀ ਡਰਾਮਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਝੂਠੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਵੇ? ਇਹ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੈ?"

'ਬੱਚਾ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੈਟਰੋ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਮੈਂ ਗਲਤ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਧਾਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਪੈਟਰੋਲ ਉਦੋਂ ਬਣਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਰਸ ਭੂਮੀਗਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਦਲ ਗਈਆਂ। ਅੱਜ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲ ਦੇਸ਼, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਸਮੇਤ, ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਘਰ ਸਨ ਜੋ ਹੁਣ ਅਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਮ ਅਰਬੀ ਮੁੱਲਾ ਵਾਂਗ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋ।'

ਨਜ਼ੀਰ ਹੁਣ ਉਬਾਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰਤ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

'ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਬਕ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੈਟਰੋਲ ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੇ ਕਿ ਪੈਟਰੋਲ ਸਿਰਫ ਉਸ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਬਣਨਾ ਸੀ।

109-
ਪੈਗੰਬਰ (ਸੱਲਲਾਲਾਹ ਅਲੈਹੀ ਵਸੱਲਾ) ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਕਈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੂੰ ਖੁਦ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਅਨੰਤ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਤਦ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਚਮਤਕਾਰ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜੋ ਉਸਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਰਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਹੋ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਵੀ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਉੱਚਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।'

ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ ਅਣਗਿਣਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗ, ਉਹ ਵੀ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅਤਿ ਸ਼ੁੱਧ ਸੰਸਕਰਣ ਦੁਆਰਾ ਭਰਮਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਉਥੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਦੁਕਾਨਾਂ, ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਲੋਕ ਅਜ਼ਾਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਅਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਲਈ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮਸਜਿਦ ਵੱਲ ਭੱਜਣਗੇ। ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨਗੇ। ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਏ ਮੁਸਲਿਮ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ੁੱਧ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਅਜ਼ਾਨ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਮਸਜਿਦ ਵੱਲ ਦੌੜਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਨਜ਼ੀਰ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਜੋਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਸਾਊਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਾਖ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇੱਕ ਡੂੰਘੇ ਬੈਠੇ, ਲਗਭਗ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ

ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਤਰਕ ਵੇਖਣਾ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ- ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਧੱਕਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਧਰਮ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ-ਪੈਗੰਬਰ (ਸੱਲੱਲਾਹੁ ਅਲੈਹੀ ਵਸੱਲਮ) ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਭਰਾਵੋ ਅਤੇ ਭੈਣੋ ਜੇਕਰ ਉਹ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਆਏ। ਉਸਨੇ ਵਿਸ਼ਾ ਬਦਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। 'ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਖਾਣਾ ਚਾਹੋਗੇ? ਮੈਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਾਂਗਾ।'

'ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਕੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ?"

'ਅਸੀਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਗੀ ਦੇ ਗੋਲੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਚੌਲ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਪਾਤੀ ਖਾਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਨੀਗਲ ਆਟਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਪਸੰਦ ਹੈ. ਅਤੇ ਦੁੱਧ, ਦਹੀਂ ਅਤੇ ਮੱਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

'ਤੁਸੀਂ ਵੋਕਲੀਗਾ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਮੀਟ ਖਾਂਦੇ ਹੋ?' ਉਸਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਉਸ ਦੀ ਜਾਤ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਹੁਣ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ।

'ਮੈਂ ਵੋਕਾਲਿਗਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮੀਟ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਮੀਟ ਨਹੀਂ ਪਕਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੋਰਟੀਕੋ 'ਤੇ ਜਾਂ ਬਾਥਰੂਮ ਦੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਘੜੇ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਿਰਫ ਇਸਦੇ ਲਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੀਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਭਾਂਡਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਉਂਦੇ। ਸਿਰਫ਼ ਮਰਦ ਹੀ ਮਾਸ ਪਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਨਿਯਮਤ ਪਲੇਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਮੀਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤੇ ਵਿੱਚ ਪਰੋਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਧੋ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਾਥਰੂਮ ਦੀ ਛੱਤ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲਟਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮਾਸ-ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਾਨਵਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਮੂਲ ਆਦਰਸ਼ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਮੀਟ ਖਾਣਾ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਓਨਾ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਲਈ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਫਲਸਫਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।'

ਉਸ ਨੇ ਕੰਢਾ ਮਾਰਿਆ।

'ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ! ਕੋਈ ਵੀ ਜੋ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਬਕਵਾਸ ਹੈ।"

ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

'[[['[[[[[[[[[[[[[[[, [[['

[[[, [[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[

[[[
110-

[[, [[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[[, [[[- [[

ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਏਅਰਪੋਰਟ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਰਹਾਂਗਾ। ਉਸਨੇ ਨਾਂਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਬੀਬੀ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਘਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਸੀ।'

ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਲਹਿਜ਼ਾ ਕਮਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕੋਮਲਤਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਗਾਇਬ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਹੁਣ ਧਰਮ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਨਜ਼ੀਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਚਾਨਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਹ ਭੋਜਨ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਖਾਧਾ, ਮਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਪਰੋਸਿਆ ਸੀ।

'ਤੁਹਾਡੀ ਛੁੱਟੀ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਦੀ ਹੈ?'

'ਛੇ ਹਫ਼ਤੇ।'

'ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ? ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਬੰਗਲੌਰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।'

ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਨੀਗਲ ਤੋਂ ਬੰਗਲੌਰ ਲਈ ਹਰ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਬੱਸ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਾਰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।' ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ?' ਉਸਨੇ ਵਿਸ਼ਾ ਬਦਲਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।

ਫਿਰ ਚੁੱਪ. ਉਸਨੇ ਸਵਾਲ ਦੁਹਰਾਇਆ।

'ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ...' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ।

ਉਹ ਰੁਟੀਨ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਜ਼ੀਰ ਵਰਗੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਦੁਲਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਚੁਣਦੇ, ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ। ਪਰ ਨਜ਼ੀਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪੇਚੀਦਾ ਸੀ। ਰਜ਼ੀਆ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸੀ

111-
ਆਮਿਰ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਦੁਲਹਨ ਲੱਭਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਪੇਪਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕੀ-ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਮਾਸਟਰਜ਼ ਟੈਗ-ਕਮ-ਚੰਗੀ-ਭੁਗਤਾਨ ਵਾਲੀ-ਸਾਊਦੀ-ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਸੀ। ਕੀ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅੜਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਕੁੜੀ ਲੱਭਣੀ ਅਸੰਭਵ ਸੀ? ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਪਰ ਉਹ ਫਿਰ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਅਰਬੀ ਸੀ; ਪਹਿਰਾਵਾ, ਦਾੜ੍ਹੀ, ਮੁੱਛਾਂ-ਸਭ ਕੁਝ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਪਛਾਣ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਾਅਵਾ ਭਾਰਤੀ ਮੁਸਲਿਮ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ। ਕੀ ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਇਤਫ਼ਾਕ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੈਟਰੋ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਨੌਕਰੀ

ਸਾਊਦੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ? ਉਹ ਇੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਬੱਚਾ ਸੀ! ਕਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਖੁੱਲਾ ਮਨ ਰੱਖਣ, ਧਰਮ ਦੀ ਰੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਸਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਮਾਂ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਟਿਕਾਣੇ। ਸ਼ੂਟਿੰਗ। ਥੀਏਟਰ। ਭਾਸ਼ਣ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਰਥੋਡਾਕਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਸਥਿਰ ਪਰ ਤਰਕਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਨੀਂਦ ਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਬਦਲ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ। ਘੰਟਾ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਘੜੀ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਬੈਠ ਗਿਆ।

'ਕੀ ਹੋਇਆ?"

'ਆਸਰ ਨਮਾਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ!' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਲਗਭਗ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭੱਜ ਗਿਆ।

ਉਹ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬਾਥਰੂਮ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਪਿੱਤਲ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਮੱਗ ਡੁਬੋਇਆ, ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਉਜ਼ੂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਿਸਮਿਲਾਹ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕੂਹਣੀਆਂ ਤੱਕ ਧੋਤੇ, ਗਾਰਗਲ ਕੀਤੇ, ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਬੂੰਦਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੋ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਤਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਮਣਕੇ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਚਲਾਇਆ, ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਅਤੇ ਸੱਜੀ ਲੱਤ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਅਤੇ ਖੱਬੀ ਲੱਤ ਨੂੰ ਧੋਤਾ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਰਸਮ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅਰਬੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦੁ-ਆ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦਾ ਉਚਾਰਨ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੀ।

ਅਸ਼-ਹਦੁ ਅੱਲਾ ਇਲਾਹਾ ਇੱਲ੍ਹਾ ਵਾਹਦਾਹੂ ਲਾ ਸ਼ਰੀਕਾ ਲਹ ਵੰਨਾ ਮੁਹੰਮਦ ਅਬਦੁਹੂ (ਮੈਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਉਸ ਦਾ ਦਾਸ ਅਤੇ ਦੂਤ ਹੈ। ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ।'

ਉਸ ਨੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰਦਿਆਂ ਇਹ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮਾਜ਼ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਆਪਣੀ ਖੋਪੜੀ ਦੀ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨੀ, ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਫਰਜ਼ ਭੁੱਲ ਗਈ ਸੀ, ਫਰਜ਼, ਜਿਸਦਾ ਉਸਨੇ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਸੀ।

'...ਅਸ਼ਦੁ ਅੱਲ੍ਹਾ ਇਲਾਹਾ ਇੱਲ੍ਹਾ ਅੱਲ੍ਹਾ ਵਾ ਅਸ਼ਦੁ ਅਨਾ ਮੁਹੰਮਦ ਰਸੂਲ ਅੱਲ੍ਹਾ (ਮੈਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ [ਸੱਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹੀ ਵਸੱਲਾਮ] ਉਸ ਦਾ ਪੈਗੰਬਰ ਅਤੇ ਦੂਤ ਹੈ...)' ਉਸਨੇ ਨਮਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਮੋੜਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਆਇਤ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਚਾਰਿਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਗਰਦਨ ਨੂੰ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਮੋੜਿਆ ਅਤੇ 'ਅਸਲਾਮ ਅਲੀਕੁਮ ਵਾਰਾਹਮਤੁੱਲਾ' ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਖੱਬੇ ਮੋੜਿਆ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਨਮਾਜ਼ ਮੋੜ ਕੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ।

'ਕੀ ਮੈਂ ਚਾਹ ਲੈ ਲਵਾਂ?"

ਉਸਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ।

ਉਹ ਲਕਸ਼ਮਾਮਾ ਨੂੰ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਲਈ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੇਨਚੱਪਾ ਨੂੰ ਉਥੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਆਵਾ, ਮੈਡਮ: ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ... ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਗੌੜੇ ਹੋ

112-
ਧੀ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੋ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਵੋ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਅਤੇ ਬਾਥਰੂਮ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਛੂਹੋ। ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਜਨਮ ਤੋਂ ਤੁਰਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਥਰੂਮ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਖਾਲੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਮਲੀ ਨਾਲ ਧੋ ਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਬਾਲਟੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਲਕਸ਼ਮਾਮਾ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹੈ।'

ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਪਸੀਨਾ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ? ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਤਰਕ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਲਕਸ਼ਮਾਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗਾ। ਉਹ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਸਨੇ ਤਰਕ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇ। ਦਬਾਅ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੇਰਾ ਸੇਵਕ ਸੀ। ਇਹ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਤਾ ਲਈ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਟੁੱਟਣ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।

'ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਹੋ, ਕੇਨਚੱਪਾ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਗਲਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ: ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਅਤੇ ਮੱਗ ਗੋਹਾਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਾਂਗਾ। ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਬਾਲਟੀ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਲਾਸਟਿਕ ਹੈ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

ਇਹ ਕੇਨਚੱਪਾ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ।

ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਚਾਹ ਪਿਲਾ ਕੇ ਉਹ ਵਾਪਿਸ ਸਟੱਡੀ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੱਪ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਨਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮੈਂ ਉਤਸੁਕ ਹਾਂ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਊਦੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ? ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਯਕੀਨਨ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥੀ, ਦੋਸਤ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਯੋਗ ਬੈਚਲਰ ਹੋ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਮੈਚਮੇਕਿੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ?'

'ਓਏ, ਪਰ ਮੈਂ ਸਾਊਦੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ!' ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

'ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ |'

'ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ! ਸਾਊਦੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਗੈਰ-ਸਾਊਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਗਲਾ ਕੱਟ ਦੇਣਗੇ ਜੋ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਸਾਊਦੀ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹ ਲਾੜੇ

ਤੋਂ ਦਾਜ ਦੀ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੱਧ-ਵਰਗ ਦੇ ਸਾਊਦੀ ਲੋਕ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਜ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੀਰੀਆ ਅਤੇ ਮਿਸਰ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਭਾਰਤ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਗਰੀਬ ਔਰਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੌਕਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਘਰ ਦਾ ਆਦਮੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੀਜੀ ਜਾਂ ਚੌਥੀ "ਪਤਨੀ" ਵਜੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

'ਪਰ ਕੀ ਇਸਲਾਮ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਰਾਬਰ ਹਨ?'

'ਪਰ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਸਾਊਦੀ ਵਿੱਚ, ਕਈ ਕਬੀਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਕਬੀਲਾ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ। ਕੁਝ ਕਬੀਲੇ ਆਪਣੇ ਕਬੀਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।'

'ਬੱਚਾ, ਕੀ ਤੇਰੇ ਲਈ ਸਾਊਦੀ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੈ?"

'ਨਹੀਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਇੰਨਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਅੱਧੀ ਤਨਖਾਹ ਟੈਕਸ ਵਜੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਊਦੀ ਵਿੱਚ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਯੂਰਪੀ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਸਾਊਦੀ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।'

113-
10

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਐਨ.ਐਸ.ਐਨ. ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੰਚ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਮਾਣ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਭਾਸ਼ਣਕਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੁਕਮ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਨਿਡਰਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਭਰੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੀਚਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਹਰ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਸਨ। ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਘੰਟਿਆਂਬੱਧੀ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦਹੇਜ ਅਤੇ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਵਰਗੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ, ਸਖ਼ਤ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸੀ. ਉਹ ਹਰ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਸਟਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਉਹ ਥੰਮ ਸੀ ਜੋ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਰੈਲੀਆਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਰੋਹ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰਤ ਮਹਿਮਾਨ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰਸ਼ਿਪ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕੋਲ ਆ ਗਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਦਮਸ੍ਰੀ, ਪਦਮਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪਦਮਵਿਭੂਸ਼ਣ ਵਰਗੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਉਸਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।

'ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨਮਾਨ ਭਾਰਤ ਰਤਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ!'

'ਅਵਾਰਡ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਮਹਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫਸੇ ਰਹੋਗੇ; ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਉੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੋਗੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ. ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਲਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।'

ਇਹ ਉਸਦੇ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪੈਰੋਕਾਰ ਹਰ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ ਅਟਕ ਗਏ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਈਆਂ. ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਿਆ।

ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਐਮਏ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਆਕਸਫੋਰਡ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਡਿਗਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ। ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਲੀ ਅਫਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਆਕਸਫੋਰਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਚੇਲੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਅਫਵਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ 'ਧੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਦੇਣ' ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੀ ਸਹਿਪਾਠੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੀ ਬੌਧਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਅਫਵਾਹ ਸਹੀ ਸੀ। ਜੇ ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਆਕਸਫੋਰਡ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲੈਕਚਰਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਔਰਤ ਨਾਲ ਕੁਝ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕਰੀਅਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣਨਾ ਚੁਣਿਆ। ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਜੰਗਲੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਯੁੱਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਹਰ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਗਹਿਣਾ ਸੀ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਮਸ ਹੈਡਲੀ ਚੇਜ਼ ਦੇ ਕੁਝ ਨਾਵਲ ਖਰੀਦਦੀ ਸੀ। ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਚਰਚ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਉਸਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਨਿਮਰਤਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕੰਨੜ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਖਤ ਕੈਥੋਲਿਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਧਰਮ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਦੋ ਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਕਿ ਉਹ

114-
ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਕੈਥੋਲਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ. ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਉਸ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ।

ਜੋੜੇ ਦੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਧੀ ਸੀ. ਦਿਗੰਤ ਅਰੁਣਾ ਨਾਲੋਂ 10 ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੰਗ ਅਤੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਰਗਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਰੁਣਾ ਗੋਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭੂਰੇ ਵਾਲ ਸਨ। ਦਿਗੰਥ ਅਕਾਦਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਟੈਨਫੋਰਡ ਤੋਂ ਐਮ.ਬੀ.ਏ. ਉਹ ਬੇ ਏਰੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਸਾਲ ਉੱਥੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਫਰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਸਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸਦਾ ਗਾਹਕ ਅਧਾਰ ਜਰਮਨੀ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉਸਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 96 ਮਿਲੀਅਨ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਸੁਪਨੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿਪਰੋ ਅਤੇ ਇਨਫੋਸਿਸ ਵਰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜਨਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਬਬੀਤਾ, ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਹਿਕਰਮੀ ਸੀ। ਬਬੀਤਾ ਨੇ ਸੇਲਜ਼ ਅਤੇ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਹੂਲਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ 50 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ

ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੁਹਿੰਮ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਫਵਾਹ ਸੀ ਕਿ ਦਿਗੰਤ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨੇੜਤਾ ਲਈ 5 ਮਿਲੀਅਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਰਕਮ 'ਫ਼ਿਕਸ' ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਕੌਣ ਸੀ ਜਾਂ ਇਰਾਦਾ ਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਜੋਂ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਜਨਤਕ ਅਕਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ, ਇੱਕ ਵਧਦੇ-ਫੁੱਲਦੇ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਕਿਕਬੈਕ ਸੌਦੇ ਵਿੱਚ ਦਲਾਲ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਪਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਣਾ, ਨੱਕ-ਝੋਕ ਕਰਨਾ ਆਮ ਗਿਆਨ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ-ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਅਫਵਾਹ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਫਾਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫੈਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸੀ। ਪਰ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸਖ਼ਤ ਖੇਹ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਾਲਾ ਸੀ।

'ਮੈਂ ਜਮਹੂਰੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਥੋਪਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਚਰਿੱਤਰ 'ਤੇ ਧੱਬਾ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਦਰਅਸਲ, ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਗੀਰੂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪਿਛਾਖੜੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਥੋਪਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਤਲ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਦੇ ਮਿਰਜ਼ੇ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਇੱਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਸੁੱਟਣਗੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਗੇ ਜਿੱਥੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਇੱਕ ਹਕੀਕਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਪੜਾਅ 'ਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਕਥਨ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਦਯੋਗਿਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪੌੜੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਲਈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਉਸਦੇ ਵਪਾਰਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸੌਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖੀ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਘਿਣਾਉਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ, ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਹੈ।'

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਰਾਦਾ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ

115-

ਹਮਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਲਿਖਿਆ, ਜੋ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਛਾਪਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਰਚੇ ਵੰਡੇ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥਕਾਵਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਖਰਕਾਰ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲੈਣਗੇ। ਅਤੇ ਉਹ ਕੀਤਾ. ਪਰ ਇਸ ਘਿਣਾਉਣੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵਪਾਰੀ ਵਰਗ ਲਈ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਾਖ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣਾਦਾਇਕ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਵਜੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਹੀ ਟੀਚਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ। ਉਦਮੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਧ ਗਈ। ਹੋਰ ਸੱਦੇ ਆਏ। ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ-ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਉੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਲਈ ਨਵੀਂਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ, ਸੀਈਓ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਯਮਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਨੂੰਹ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਅਰੁਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਔਸਤ ਬੱਚਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੋਟ ਉਤਾਰੇ, ਉਸਦੇ ਪਾਠਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦੇ ਗ੍ਰੇਡ ਪੂਰੇ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਔਸਤ ਸਨ, ਉਸਦੀ ਐਮਏ ਤੱਕ। ਉਸਦੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਨੌਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮਝਿਆ ਜੋ ਉਸਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਪਹਿਰਾਵਾ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਉਦੋਂ ਬਬੀਤਾ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਰਨਡਾਉਨ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਲੈਕਚਰਾਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਕੀਤਾ। ਇਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਨੌਕਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਚੁਣਨ ਲਈ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰਮੁਖੀ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕੁਝ ਲਾੜੇ-ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪਰਕਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਹੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮਾਹੌਲ ਲਈ, ਬੰਗਲੌਰ ਦਾ ਸਮਾਜ ਕੁਝ ਸਤਹੀ ਕਦਮਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਸੀ। ਸੰਭਾਵੀ ਲਾੜੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਚਮਕਦਾਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ: ਇੱਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੈਥੋਲਿਕ ਮਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਣਹੋਂਦ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਸਹਿਪਾਠੀ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚਨ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਕੈਥੋਲਿਕ ਪਤਨੀ ਨੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਵਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚਰਚ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਬਣਾਇਆ। ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦਿਗੰਥ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਵਚਨਬੱਧ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਹੀ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਧਰਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਅਭਿਆਸਾਂ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਸੀ ਜੋ ਅਣਗਿਣਤ ਸਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਸਲਾਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਨ। ਬਬੀਤਾ,

ਜਿਸ ਨੇ ਆਈਆਈਟੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਦੀਵਾਲੀ, ਭੰਗੜਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਵਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ। ਦਿਗੰਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾੜੇ ਵਾਂਗ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਾਮੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਪਹਿਨਦਾ ਸੀ, ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਸੀ, ਬਾਰਾਤ-ਲਾੜੇ ਦੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੰਢ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮੀ ਅੱਗ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਅਰੁਣਾ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ।

ਅਰੁਣਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਧੀ ਸੀ। ਦਿਗੰਤ ਤੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਵਾਧੂ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਉਸ ਨਾਲ ਚਿਪਕ ਗਈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਯਾਦ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਅਰੁਣਾ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਬੋਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਢੁਕਵੇਂ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ। ਦ

116-
ਸਲੀਬ 'ਤੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਇੱਕ ਲਟਕਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਦੁਆਲੇ ਜ਼ੰਜੀਰ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸੀ. ਉਸ ਨੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਪਾਪ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਇਹਨਾਂ 28 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਸੀ। ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਬਿੰਦੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਤੋਂ ਬਿੰਦੀ ਉਧਾਰ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਨ ਲਈ। ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ। ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਟੋਨ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ: 'ਡਾਰਲਿੰਗ, ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਮੂਰਤੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ? ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਸਲੀਬ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਪਹਿਨੋ।' ਅਰੁਣਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੁਕਾਨ ਨੇ ਕਰਾਸ-ਆਕਾਰ ਵਾਲੀ ਬਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਵੇਚੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਪਹਿਨਣ ਵਿੱਚ ਹਾਸੋਹੀਣੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ. ਔਰਤਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰਵਾਇਤੀ ਬਿੰਦੀ ਪਹਿਨਦੀਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਸਾਦੇ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਖੇਡਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਸਜਾਏ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਲਝਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ।

ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਅਰੁਣਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦਿੱਖ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੀ। ਉਹ ਕੈਥੋਲਿਕ ਈਸਾਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬ ਕਿੱਥੇ ਲੱਭਣੇ ਹਨ। ਇਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ। ਹਰ ਸਾਲ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੇ ਗੋਵਰੀ ਅਤੇ ਗਣੇਸ਼ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਗਣੇਸ਼ ਤਿਉਹਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ। ਪੂਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਸ਼ਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਹਰ ਘਰ ਨੇ ਫੁੱਲਾਂ, ਫਲਾਂ, ਮਿਠਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸੁਆਦਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਗਵਾਨ ਗਣੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਸੀ ਜੋ ਅਰੁਣਾ ਨੂੰ ਤਰਸਦਾ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਬੇਸੁਆਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਕਸਰ ਪੂਜਾ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਹੇ। ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਆਰਤੀ ਲਈ ਦਕਸ਼ਯਨੀ ਦੇ ਘਰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਗਣੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਗੋਵਰੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਉਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚੌਂਕੀ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਉੱਚੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਅਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਹਰੇ ਅੰਬ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡਾਂ, ਬਹੁ-ਰੰਗੀ ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਅਨਾਰ, ਅਮਰੂਦ, ਸੇਬ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਸੇਬਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੌਂਕੀ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਗੋਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਗਣੇਸ਼

ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਮਾਂ-ਪੁੱਤ ਦੀ ਜੋੜੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਫੜ ਲਿਆ ਜਿਸਦਾ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਕਹਾਣੀ ਵੱਲ ਗਿਆ ਜੋ ਪੁਜਾਰੀ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ: 'ਗੌੜੀ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਰੁਕਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿੱਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਾਵਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ, ਮਾਂ ਬਹੁਤ ਭਾਵੁਕ ਵਿਦਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।'

ਕਹਾਣੀ ਨੇ ਅਰੁਣਾ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਤਾਰ ਛਾੜ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਗੋਰੀ ਅਤੇ ਗਣੇਸ਼ ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਨ। ਆਰਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰੁਣਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਖਾਸ ਮਿੱਠੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਖੁਆਇਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਦੌਰਾਨ ਗੋਰੀ ਅਤੇ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ... ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੌਕੇ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਦਮਾਲਤਾ ਦੇ ਘਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਨਮ ਅਸ਼ਟਮੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਿਉਹਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸਾਲ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤੇ ਬੱਚੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪੰਘੂੜੇ ਵਿੱਚ ਸੌਂ ਰਹੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਜਾਵਟ ਸਧਾਰਨ ਸੀ. ਲਗਭਗ ਸਾਦਾ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਛੂਹ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੋ ਇਸ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪੰਘੂੜੇ ਵਿਚ ਬੱਚਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਘਰ ਦਾ ਅਸਲ ਬੱਚਾ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਪਿਆਰ ਡੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਤਿਉਹਾਰ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇ ਕੇ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਾਰੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਚਲਾਕ ਰਣਨੀਤੀਕਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਪੂਜਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਚਿਹਰਾ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਚਿਹਰਾ ਉਹ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚ ਦੇ ਪਾਦਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਝੂਠਾ, ਚੋਰ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਧਰਮ ਜੋ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਸੀ।

117-
ਰੱਬ ਵਰਗਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ...ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਧਰਮ ਸੀ...ਅਤੇ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਸਨ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਰੱਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ? ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਦਮਾਲਤਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਮਵਰ ਸਰਜਨ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਹੀਂ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਰਾਤ ਦੇਰ ਰਾਤ ਘਰ ਪਰਤਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮਿਲਣਗੇ। ਉਹ ਇੱਕ ਐਫਆਰਸੀਐਸ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਗਰੀਬ ਮਰੀਜਾਂ ਦਾ ਮੁਫਤ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਜਿਸਦਾ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਮਾਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਵਜੋਂ ਪੂਜਿਆ। ਅਰੁਣਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਜੀਬ, ਅਜੀਬ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਮਾਦਾ ਦੇਵਤੇ ਸਨ... ਇੱਕ ਮਾਦਾ ਦੇਵਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ-ਰੱਬ ਮਰਦ ਸੀ। ਅਤੇ ਪੈਡਰ ਸੀ... ਖੈਰ, ਉਹ ਇੱਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਕਰਕੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਸੀ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸਦੀ ਉਲਝਣ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕੇ. ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਹੈ: 'ਪਿਆਰੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਯਿਸੂ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ, ਨਹੀਂ? ਤੁਸੀਂ ਸਦੀਵੀ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਜਾਓਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਇਸਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।' ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਸ ਨਰਕ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਉਣਗੀਆਂ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਦਿਨ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਾਲਾ, ਮਠਿਆਈ, ਫਲ ਜਾਂ ਸ਼ਾਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਪਰਤਿਆ ਸੀ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਟੀਵੀ ਉਸ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨਗੇ। ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਜਵਾਬ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ: 'ਆਪਣਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਇਸ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖੋ। ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।' ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ: 'ਜ਼ਰੂਰ, ਪਿਆਰੇ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਕਹੋ। ਯਿਸੂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਉਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਉਸਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮੰਮੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕਾਫ਼ੀ ਦੂਰ ਸੀ. ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਨੇੜਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਨਿੱਘ ਅਭਿਆਸ ਸੀ। ਅਤੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਿਅਸਤ ਸੀ।

ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੇਲੋੜੇ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਉਸਦੀ ਆਦਤ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਬਾਰੇ ਬੋਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਰੁਣਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਸੂਰਤ ਲੜਾਈ ਯਾਦ ਹੈ ਜੋ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਆਮ ਅਣਸੁਖਾਵੀਂ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹਲਕੇ ਡਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਦਲੇਰ ਪਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, 'ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਇੰਨਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਨਾ ਬਣੋ! ਤੁਸੀਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਹੋ! ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜੱਫੀ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਚੁੰਝਣ ਨਾਲ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਏ ਹੋ।'

'ਪਰ ਇਹ ਭਾਰਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਕੋਈ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ-ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਰਦ ਔਰਤ ਦੇ ਮੋਢੇ ਦੁਆਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ ਜਾਂ ਬੇਲੋੜਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ...ਛੋਹਣ ਵਾਲੇ...ਮਤਲੀ!'

'ਔਰਤ! ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਸੰਦੇਹ ਹੈ!' ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਕ ਹੋਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਐਂਗਲੋ-ਇੰਡੀਅਨ ਔਰਤ, ਮਿਸਜ਼ ਰੌਬਸਨ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਿਆ, 'ਜੇ ਇਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਕੈਥੋਲਿਕ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਤਲਾਕ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣਾ ਪਵੇਗਾ।'

ਅਰੁਣਾ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਰੱਬ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਉਲਝਣ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਕਾਫ਼ੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ, ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸਥਾਨ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਜਵਾਬ ਲੱਭ ਸਕਦੀ ਸੀ-ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇਖਣ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਸ਼ਨ ਵਰਗੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ.

118-

ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਸ਼ਿਵਾਜੀਨਗਰ ਵਿੱਚ ਹੋਟਲ ਸ਼ਰੀਫ ਮਹਿਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਕਾਰ ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਰੁਕ ਗਈ, ਰੁਕ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੁਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਈ। ਖੱਬੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਖਿੜਕੀ ਹੇਠਾਂ ਘੁੰਮ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਡਰਾਈਵਰ ਸੀਟ 'ਤੇ ਸਨ।

'ਲਕਸ਼ਮੀ? ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਦੇਖੋ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਸਕਿਆ। ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ? ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਓ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਬਾਹਰ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ...' ਉਸਨੇ ਬਾਹਰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉੱਪਰ, 'ਹੋਟਲ ਸ਼ਰੀਫ?' ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਦਰ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਖਿੜਕੀ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਕਾਰ ਲਗਜ਼ਰੀ ਸੀ. ਐਨਕਾਂ ਰੰਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

'ਸੁਣਿਆ ਤੁਸੀਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਛਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਦਿਨ ਭਰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਤੂੰ ਬੰਗਲੌਰ ਕਿਉਂ ਛੱਡਿਆ?'

'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਮੈਨੂੰ ਕੁਨੀਗਲ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।'

'ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲੇ ਹਾਂ! ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਇੱਥੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੜਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ। ਇਸ ਬਦਨਾਮ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿਊਬਨ ਪਾਰਕ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?'

ਉਸਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ।

'ਚੰਗਾ ਕੁੜੀਏ!' ਉਸਨੇ ਚੀਕਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ।

'ਇਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਸਰ, ਤੁਸੀਂ ਬੰਗਲੌਰ ਦੀ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ...' ਉਸ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।

'ਆਹ! ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਡਰ ਗਏ ਹੋ: "ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਾਕਾਰ ਰਜ਼ੀਆ ਇੱਕ ਕਾਰ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਰੀ ਹੋਈ ਮਿਲੀ!"" ਉਸਨੇ ਹੱਸਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ ਨੂੰ ਨਿਚੋੜਿਆ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਉਸ ਵੱਲ ਸੁੱਟੀ। ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਹੇ।

'ਪਰ ਤੂੰ ਦੇਖ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਤੁਹਾਡਾ ਚਿਹਰਾ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੇ ਯੁੱਗਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੋ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁਝ ਕਰੀਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖੋ।'

ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਉਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ, ਮੱਧ-ਉਮਰ ਦੀ ਬੌਧਿਕ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਉਸਦੇ ਵਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲੇ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਲੇਟੀ ਸਾਈਡ-ਲਾਕ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਸਪਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉੱਪਰ ਖਤਮ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਲੇਟੀ-ਚਿੱਟੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕਾਲੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਰਣਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿੰਦੂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਥੀਏਟਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਬਿਊਟੀ ਸੈਲੂਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਬਣਾਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਉਸਦੇ ਲਈ ਤਰਸ ਆਇਆ।

'ਸਰ, ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬੇਟੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਕੰਪਨੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕੋਈ ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ? ਤੁਹਾਡੀ ਧੀ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ?"

ਉਹ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿਉਂ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਸੀ? ਕੀ ਇਹ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸੀ? ਆਹ! ਪਰ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ. ਉਸਨੇ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੇਅਰਾਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਲਗਭਗ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ. ਮੇਰਾ ਪੋਤਾ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਦੇ ਦਬਾਅ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜੇ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਉਸ ਵਰਗੀਆਂ ਸੋਚਣਗੀਆਂ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ...' ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ, "ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੋਤਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'

'ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ. ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਉਦੋਂ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਸੱਚਾਈਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਨਿਗਾਹ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਰੰਗ ਨਾਲ ਚਮਕਦੀ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਵੇਖੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਹੁਣ ਉੱਪਰ ਸਨ

119-
ਸਟੀਅਰਿੰਗ

'ਤੇਰੀ ਧੀ ਬਾਰੇ ਕੀ?

'ਸੱਚ ਕਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ। ਉਹ ਲੈਕਚਰਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਈ ਪਤੀ ਚੁਣਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿੰਗਲ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਲਈ ਬਦਲਣ ਲਈ ਲੰਬਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਅਜੇ ਵੀ ਰਵਾਇਤੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਮੈਚਮੇਕਿੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ...' ਉਸਨੇ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

ਉਹ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੈਂਚ ਉੱਤੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਿਆ। 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਥਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਰਚੀ ਗਈ ਸੀ? ਮੈਂ ਸੇਵ ਕਿਊਬਨ ਪਾਰਕ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ... ਯਾਦ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ? ਮੈਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਸਰਕਾਰ ਮੇਰੀ ਹਿੰਮਤ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਵੀ ਹੈ।"

ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

'...ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਇਹ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ! ਮੇਰਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਰਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਿਮਾਗ ਹਨ... ਹੈਲੋ! ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹੋ?"

'ਤੇਰੀ ਧੀ ਦੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਹੈ? ਨਾਮ?"

'ਮੈਂ ਹੁਣ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋ। ਅਰੁਣਾ। ਅਠਾਈ।"

'ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰਨਾ ਸਰ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ. ਉਹ ਬਹੁਤ ਨਿਰਪੱਖ ਹੈ, ਇੱਕ ਯੂਰਪੀਅਨ ਵਾਂਗ। ਠੀਕ ਹੈ?"

'ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੀ। ਕਿਉਂ? ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਮੇਲ ਪਤਾ ਹੈ?'

'ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਲਈ ਮੈਚ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬੱਤੀ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਟੈਕਸਾਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੈਟਰੋ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਸ. ਉਹ ਹੁਣ ਸਾਊਦੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੋਟੀ ਤਨਖਾਹ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਬਿਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਮਿਰ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹੈ।'

'ਓਏ? ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰੋ. ਮੈਂ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ! ਪਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?'

'ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਵੈਸੇ ਵੀ, ਹੁਣ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀਏ. ਮੈਂ ਬਸ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਜ਼ੀਰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਵੇ।'

'ਮੈਂ ਸੱਟਾ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ।'

ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਕੱਢ ਕੇ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਝੱਟ ਭਰਵੱਟੇ ਉੱਚੇ ਕੀਤੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚੌੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, 'ਉਹ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ!'

'ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਸਲਾਮੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਊਦੀ।'

ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਉਸੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹੋ।'

ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪੁਰਾਣੇ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ। ਇੱਕ ਇਸਲਾਮੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੁਣ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਵੈਦਿਕ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ 'ਇਸ਼ਵਾਸ੍ਯਮਿਦਂ ਸਰ੍ਵਮ੍ ਯਤ ਕਿਂਚਾ ਜਗਤ੍ਯਮ੍ ਜਗਤ; ਤੇਨਾ ਤ੍ਯਕ੍ਤੇਨਾ ਭੁੰਜੀਠ ਮਾਂ ਗ੍ਰੁਧਹ ਕਸ੍ਯ ਸ੍ਵਿਧਾਨਮ' (ਇਸ ਬਦਲਦੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਦਤ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਗ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ। ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਦੌਲਤ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਾ ਕਰੋ) ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਆਇਤ ਨੂੰ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ। ਆਖਰੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।

ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ਉਸਦੇ ਭਰਵੱਟੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉੱਚੇ ਹੋਏ, 'ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਪੁਰਾਣੀ ਸਾੜੀ ਕਿਉਂ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ।"

'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੰਨੇ ਪੈਸੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਮ 'ਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਨਵੀਆਂ ਸਾੜੀਆਂ ਖਰੀਦ ਸਕਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

'ਅੱਛਾ! ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਹੋ. ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪੈਸੇ ਨਾ ਲਓ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਹੈ। ਕਿਸ ਬਾਰੇ

120-
ਅਮੀਰ?'

'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਜ਼ੀਰ ਹੋਟਲ ਸ਼ਰੀਫ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਹੈ।' ਅਚਾਨਕ ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਖਾਸ ਸਵਾਲ ਕਿਉਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਜ਼ੀਰ 'ਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ? ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ।

'ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਉਦਾਰ ਹਾਂ: ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ... ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ, ਇੱਕ ਈਸਾਈ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਰੁਣਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਦਾ ਧਰਮ ਮੇਰੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਵੇ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਐਲਿਜ਼ਾਬੈਥ ਇੱਕ ਕੈਥੋਲਿਕ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਂ ਕਹੇਗੀ ਜੇਕਰ...ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਿਓ।'

ਸੰਭਾਵੀ ਲਾੜਾ-ਲਾੜੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਘਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ। ਅਰੁਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ੀਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ: ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ, ਇਸਲਾਮੀ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਕ ਸ਼ੁੱਧ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਤਨੀ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਸੀ।

'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋ,' ਉਸਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਨਰਕ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਸਜ਼ਾ?'

'ਮੈਂ ਇੱਕ ਨਬੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਲਈ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਨਬੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਬੀ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਖਰੀ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ (ਸਲੱਲਾਹ ਅਲੈਹੀ ਵਸਲਮ) ਤੁਹਾਡੇ ਈਸਾ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਫੈਲਾਇਆ ਹੈ! ਤੁਹਾਡੇ ਯਿਸੂ ਕੋਲ ਕਿਹੜੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਬੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ? ਉਸ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ!' ਅਰੁਣਾ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਤੋਂ ਸੁਣੇਗੀ।

'ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਦਿਓ। ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਸਿਵਲ ਮੈਰਿਜ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,' ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ।

'ਅੰਕਲ, ਜੇਕਰ ਸਾਊਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਮੇਰੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਗੁਆ

ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਵਿਧੀ ਪਤਾ ਹੈ. ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਬਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਮੌਲਵੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਨਾਮ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੁਸਲਿਮ ਪਤਨੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਉਸਨੂੰ ਉਸਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਪਰ ਅੰਕਲ, ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦੱਸੋ, ਸਿਵਲ ਮੈਰਿਜ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ? ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਹੈ?"

ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਨੇੜਤਾ ਨਾਲ ਟਪਕਦੇ ਹੋਏ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਬਾਡੀ ਲੈਂਗੂਏਜ ਵੀ ਉਸ ਨੇੜਤਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, 'ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਹੁਣ, ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਵਿਆਹ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਸੀ. ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਇਰਾਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਨ ਪਰ ਕੋਈ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਚੰਚਲ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੋੜ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ, ਠੀਕ?"

'ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਚਾਚਾ ਜੀ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨਾ ਬੇਰਹਿਮ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ, ਠੀਕ ਹੈ, ਅੰਕਲ?' ਨਜ਼ੀਰ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਦੀ ਲਗਭਗ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ?'

'ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਚਾਚਾ। ਮੈਨੂੰ ਸਲਮਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਜਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸੇ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਾਂਗਾ. ਮੇਰੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋ. ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ

121-
ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਓਏ! ਸਲਮਾ ਤੁਹਾਡੀ ਧੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਸਲਮਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।' ਉਸਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

'ਪਰ ਤੇਰੀ ਸਿਵਲ ਮੈਰਿਜ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਨਿਕਾਹ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੋਵੇਗੀ।"

'ਡੈਡੀ, ਆਪਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹਰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਉਸ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

'ਉਸਨੂੰ ਕਰਨ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਲਾੜਾ ਲੱਭ ਲਵਾਂਗਾ।'

'ਡੈਡੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ੀਰ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਰੰਪਰਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦਾ ਧਰਮ ਬਦਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।' ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਨਿਰਣਾਇਕ.

ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਨਜ਼ੀਰ ਨਾਲ ਇੰਨੀ ਡੂੰਘੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ! ਕੀ ਇਹ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਸਲ ਅਰਥ ਸੀ? ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਐਲਿਜ਼ਾਬੈਥ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਬਹੁਤ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਜੋੜੇ ਵਜੋਂ ਕਿੰਨੇ ਅਸੰਗਤ ਸਨ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ-ਲਿਖੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਰਦ ਦੇ ਇਕਪਾਸੜ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਸਦੀ ਧੀ ਅਰੁਣਾ, ਆਪਣੀ ਗਰਦਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਰੋਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਚਮਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂਰਖ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਉਸ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਹ ਉਸ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ. ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਨਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਅਠਾਈ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜਬਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਸ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਦੀ ਕੈਥੋਲਿਕ ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਪੱਛਮ ਦੇ ਉਲਟ ਭਾਰਤ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੈਕਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗਰਭ ਨਿਰੋਧਕ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੈਕਸ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕਦਮ ਉੱਚੇ, ਵੀਰ ਨਜ਼ੀਰ ਲਈ ਡਿੱਗ ਪਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ? ਆਹ! ਪਰੰਪਰਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦਾ ਧਰਮ ਬਦਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦੀ ਵੇਦੀ 'ਤੇ ਇਕ ਔਰਤ ਲਈ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣਾ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਹੈ। ਨਰਕ! ਮੈਂ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗਰਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਣਗਿਣਤ ਮਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਬਾਰੇ ਮੂਰਖਤਾ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਨਿਕਲੀ?

ਪਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੁੱਤਾ ਸੀ. ਉਸਨੇ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

'ਅੰਮਾਜਾਨ, ਸ਼ਾਦੀ ਸ਼ਰੀਅਤ ਨਾਲ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੇਰਾ ਨਿਕਾਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਵਲ ਮੈਰਿਜ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਿਕਾਹ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਮ ਲਈ ਹੈ।'

'ਨਹੀਂ। ਇਸਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਹਨ।

'ਕ੍ਰਿਪਾ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਉੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਸ਼ਰੀਆ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਆਦਮੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਤਲਾਕ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ?"

'ਅਤੇ ਕੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਜਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਦੇ ਹੋ - ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ?"

'ਸ਼ਰੀਅਤ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਡੂੰਘਾ, ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਅੰਤ ਸੀ. ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ. ਉਸਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਮੈਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕਹੀਣ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੇ। ਅਰੁਣਾ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਸਨ

ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਪੂਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀ ਸੀ? ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

122-
ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਅਰੁਣਾ ਉਸਦੀ ਧੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧੀ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਨਾ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਨਜ਼ੀਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ।

'ਸਰ, ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਅਰੁਣਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਓ। ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਆਰਥੋਡਾਕਸ ਮੁਸਲਿਮ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਮੈਰਿਜ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਵੋ...'

ਉਸਨੇ ਉਸਦੀ ਅੱਧ-ਵਾਕ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ, 'ਜੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ।'

'ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ?

'ਮੈਂ ਇਹ ਫ਼ੋਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਿਲਾਂਗੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਾਂਗਾ।'

ਅਰੁਣਾ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ- ਹੁਣ ਸਲਮਾ-ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਸਾਊਦੀ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਕਦੇ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਚੰਗੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ, ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਤੰਗ ਦਿਮਾਗੀ ਕੈਥੋਲਿਕ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਨੇ ਮੁਫਤ ਬੌਧਿਕ ਖੋਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅਰੁਣਾ ਨੇ ਇੱਕ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਦੁੱਗਣਾ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਰੁਣਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਖਾਮੋਸ਼ ਵਿਆਹੁਤਾ ਯੁੱਧ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਘਨ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੁੱਪ ਤੋੜਨ ਦਾ ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਯਾਦ ਆਉਣ ਲੱਗੀ। ਕੋਈ ਤਰਕਪੂਰਨ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਅਰੁਣਾ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਅਕਸਰ ਉਸਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਾਂ ਪੋਤੀ ਬਣ ਕੇ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਪਚਾਸੀ ਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਓਹੋ, ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ...ਮੈਂ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ...ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਧੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਚਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਹੀ ਬਚੇ ਹਨ, ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ! ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਐਲਿਜ਼ਾਬੈਥ. ਉਹ ਥੋੜਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਛੱਡਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ। ਇੱਕ ਸਾੜੀ ਪਹਿਨੋ. ਬਿੰਦੀ ਪਾਓ। ਚੂੜੀਆਂ ਪਹਿਨੋ। ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ। ਉਸਨੇ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਕੈਥੋਲਿਕ ਚਰਚ ਦੇ ਪਾਦਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। 'ਨਹੀਂ। ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੈਰ-ਈਸਾਈ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਾ ਕਰੋ।'

ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਰਸਪੁਰਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। 'ਨਹੀਂ ਧੰਨਵਾਦ। ਭਗਵਾਨ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪੁੱਤਰ।' ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਗਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪਵੇਗੀ ਪੁੱਤਰ? ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਪੈਸੇ ਰੱਖੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ।' ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਲੱਗਾ ਪਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕੈਰੀਅਰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਘਰ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਲੋੜ ਸੀ।
**

ਪਰ ਬੀਫ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿੱਸੇ ਲਈ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕੱਟਦੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਵਜੋਂ ਲਹਿਰਾਂ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਮਾਸਿਕ ਦ ਕ੍ਰਿਟਿਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਾਰਜ ਵਾਲਾ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ

123-
ਵੈਦਿਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਫ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਆਰਥੋਡਾਕਸ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਗੰਧਲਾ ਉਠਾਇਆ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੈਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਨੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਘਰ 'ਤੇ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟੇ ਅਤੇ 'ਸਾਸਤਰੀ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਕਰੋ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪਿੱਛੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰੱਬ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਖੂਨੀ ਪਿਛਾਂਹਖਿੱਚੂਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਅਪੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਪੁਲਿਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਕੁਝ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ. ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਹੀ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਬੀਫ ਖਾਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਬੀਫ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਵੱਖਵਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਰੂਪ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੰਡ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੁਨੀਆ ਵੱਲ ਦੇਖੋ: ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਬੀਫ ਖਾਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕੀ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਭਾਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ? ਕੀ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਵਜੋਂ ਮੇਰੀ ਪਛਾਣ ਮੇਰੇ ਬੀਫ ਖਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ? ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮੇਰੀ ਪਸੰਦ ਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਦੇ ਮੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ...' ਇਸ ਟੁਕੜੇ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਜਗਾਇਆ। ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥੋਡਾਕਸ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਘੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ ਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਅਤੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਗਿਆ ਸੀ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੌੜਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੱਦਾ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਨੇਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਗਿਆ। ਨਰਸਪੁਰਾ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਖੂਨੀ ਗੰਦੀ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਝੂਠ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਕਰਨਗੇ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਲਗਭਗ 3 ਵੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਮਾਂ ਪੋਰਟੀਕੋ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਦੇ ਦੀਵਿਆਂ ਲਈ ਕਪਾਹ ਦੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਬਣਾ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀਆਂ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ। ਜੋ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ 'ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ' ਸਟਾਈਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਮਾਂ ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਨਾਨੂ। ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਰੌਸ਼ਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉੱਠਣ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਘਰੋਂ ਉਭਰਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

'ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੌੜਾ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋ? ਉਡੀਕ ਕਰੋ।' ਉਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ, ਦ ਕ੍ਰਿਟਿਕ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਇਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ, ਅਤੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੀਫ ਖਾਂਦੇ ਹੋ। ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ?' ਇਸ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਿਤਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਸਿਆਸੀ ਦਾਇਰੇ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਭ ਮੰਨਦੇ ਹੋ? ਆ ਜਾਓ!'

'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਝੂਠ ਕਿਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਦੇਖੋ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੱਸੋ!'

ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ! ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਬੀਫ ਖਾ ਲਿਆ, ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ? ਹਰ ਦੇਸ਼ - ਚੀਨ ਅਤੇ ਮੰਗੋਲੀਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੋ ਪਸ਼ੂ ਨਹੀਂ ਪਾਲਦੇ - ਹਰ ਨਸਲ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੋਈ ਬੀਫ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵੀ... ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਬੀਫ ਖਾਂਦੇ ਹਨ? ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਸਿਹਤਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ...ਇਹੀ ਹੈ...ਇਹੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਹੈ!'

'ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਾਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜਨਮ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਪਾਪ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਹੋਵਾਂਗੇ।' ਅਤੇ ਉਹ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਇਸਨੂੰ ਸਟਾਰਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੌੜਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਰਸਿਮਹੇ ਗੌੜਾ ਨੇ ਮੇਰਾ ਲੇਖ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਉਸ ਪੁਰਾਣੇ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾ! ਗਾਂਧੀ ਵੀ ਗਊ-ਪੂਜਕ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ! ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ। ਲਹਿਰ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਦੋਸਤੀਆਂ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਲੋਕਾਂ, ਭੈਣ-ਭਰਾ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਡੋਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ-ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਕੰਢੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਚਨਬੱਧ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਕੱਲਾ ਰਿਹਾ, ਅਣਜਾਣ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਰਸਤਾ ਵੀ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪੱਚੀ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਤਸੱਲੀ ਮਿਲੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਸਾਊਦੀ ਵਿੱਚ ਅਰੁਣਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ

124-

ਸਿਵਲ ਮੈਰਿਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ...ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਲੱਗੀ। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮਾਂ...ਇਹ ਤਰਕਹੀਣ ਅਤੇ ਪਾਗਲ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਭੈਣਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਾਂ ਪਚਾਸੀ ਦੀ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਨੱਬੇ ਸਾਲ ਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੈਂਕੜਾ ਛੂਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰੋ. ਜਾਂ... ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣਗੇ। ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੋਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਇਸ ਲਈ ਨਾਤਾ ਤੋੜਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗਊ ਮਾਸ ਖਾਦਾ ਸੀ? ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤਾਅਨੇ-ਮਿਹਣਿਆਂ, ਆਲੋਚਨਾਵਾਂ, ਰੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਵਧਦਾ-ਫੁੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ?

125-
11

ਝੜੀ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਗਰੇਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੇ, ਫ਼ੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ। 'ਆਹ! ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰੀਏ? ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਸਾਧਨ ਇਕਾਗਰਤਾ-ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ! ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰੋ...'

'ਸਰ, ਇਹ ਲਕਸ਼ਮੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਨੀਗਲ ਤੋਂ ਕਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਬੁਰੀ ਖ਼ਬਰ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ...'

'ਕੀ! ਹਾਏ! ਕੀ...ਕੀ ਹੋਇਆ?' ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਰੰਗ ਉੱਖੜ ਗਿਆ।

'ਉਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਦੇਖਭਾਲ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਭੈਣ ਵਿਸ਼ਾਲਕਸ਼ਮਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਤੁਮਕੁਰ ਲੈ ਗਈ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਮਕੁਰ ਵਿੱਚ ਏ

126-
ਮਹੀਨਾ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿਲ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਬਹੁਤ ਬੇਕਾਰ ਸੀ। ਤੇ ਹੁਣ...'

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।

'ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸਦੇ ਸਸਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਈ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸੰਸਕਾਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਲਜਾਕਸ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣਗੇ। ਵਿਸ਼ਾਲਕਸ਼ਮਾ ਅੱਜ ਘਰ ਆਈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। "ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਲੋਕ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸੋ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਉਹ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਸਮਾਂ 'ਤੇ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹੱਕ ਹੈ।" ਮੈਂ ਇਹ ਫ਼ੋਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਨੀਗਲ ਆਇਆ ਸੀ।'

'ਮੈਂ ਲਟਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂਗਾ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ?' ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਕਿਹਾ।

'ਹਾਂ ਸਰ। ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਡਿਸਕਨੈਕਟ ਕਰਾਂਗਾ।'

'ਹਮ।'

ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਦੀ ਫ਼ੌਰੀ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਨੀਗਲ ਤੋਂ ਛੇ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ।' ਦੋਵੇਂ ਬੰਦੇ ਝੱਟ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। 'ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ, ਸਰ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਓ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਥੇ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਰ।' ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਕੋਈ ਨਾ ਬੋਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਕਾਰ ਨੇਲਮੰਗਲਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਮੁੜੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਕਰੋ, ਸਰ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਸੀ? ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਔਰਤ ਹੋਵੇਗੀ।' ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਕਈ ਮਿੰਟਾਂ ਤੱਕ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ,

'ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸਨ, ਪਰਮ ਉੱਤਮ ਸਨ। ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ। ਸੋਚੋ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ. ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸੀ।'

ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇ ਘਰ ਰੁਕੇ।

'ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਓ। ਮੈਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲਕਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।'

'ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?"

'ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਹੁਣੇ ਆਓ, 'ਉਸਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ।

ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ. ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, 'ਮੈਡਮ, ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ!'

ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲਾਕਸ਼ੀ ਦਾ ਪਤੀ ਸੁਬੰਨਾ ਪੋਰਟੀਕੋ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਡੇਢ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਸੁਬੰਨਾ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, 'ਤੁਸੀਂ ਕਦੋਂ ਆਏ ਹੋ? ਚਲੋ ਅੰਦਰ ਚੱਲੀਏ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਗਏ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ੇਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੰਗੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਕੰਧ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸਦੀ ਲੰਘਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਗੰਜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਸਦੀ ਠੋਡੀ ਉੱਤੇ ਚਿੱਟੀ ਤੂੜੀ ਅਸਮਾਨੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕਮਰ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਧੋਤੀ ਪਹਿਨੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਧਾਗੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕੱਪੜਾ ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ ਉੱਤੇ ਲਟਕਾਇਆ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੁਬੰਨਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ। 'ਨਾਨੂ ਆ ਗਿਆ |'

'ਓਏ!'

ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲਿਆ। ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, 'ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ?'

ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ, 'ਹਾਂ।'

127-
ਅਤੇ ਇਹ ਸੀ. ਉਹ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਖੜ੍ਹੀ ਚੁੱਪ ਦੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਸ਼ਾਲਾਕਸ਼ੀ ਅੰਦਰੋਂ ਉਭਰੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਲਜਾਕਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ।

'ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਆਏ ਹੋ, ਭਰਾ? ਭਾਬੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਬੱਚੇ ਕਿਵੇਂ ਹਨ?' ਜਲਜਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਵਾਲ ਜੂਟ ਵਰਗੇ ਮੋਟੇ ਸਨ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਹੋਰ ਭੈਣਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਰੰਗ ਸਮਾਨ ਸੀ।

ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਲਗਭਗ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਲਕਸ਼ਮੀ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਜੋੜੀ ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਤੂੜੀ ਦੀ ਚਟਾਈ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਸੁਬੰਨਾ ਇੱਕ ਥੰਮ੍ਹ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਚਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ।

'ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉੱਚ-ਕੁਸ਼ਲ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ-ਸਿਖਿਅਤ ਹਾਰਟ ਸਰਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।"

'ਤੁਮਕੁਰ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਜਰੀ ਕਰਨਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਾਲਕਸ਼ੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਚੁੱਪ ਛਾ ਗਈ। ਫਿਰ ਵਿਸ਼ਾਲਾਕਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵੱਲ ਮੁੜੀ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਤਿੰਨ ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਜਵਾਈਆਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਮੈਂ ਸਹੀ ਹਾਂ, ਪਿਤਾ ਜੀ?"

ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ, ਮਰੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਜੋ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਅੱਗੇ ਕਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਇਹ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ, ਇੱਥੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਨੇਕ ਜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ? ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਈ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ? ਇਹ ਸੰਸਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।'

'ਪਰ ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਥੇ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰੇ, ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

'ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ. ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।'

ਸੁਬੰਨਾ ਉੱਠ ਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਠੀਕ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਸਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ...'

'ਇਹ ਇੰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਉਸਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਗਊ ਮਾਸ ਖਾਧਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਗਊ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਗਊ ਮਾਸ ਖਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕੋਈ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਇਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਪੂਰੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ। ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਇੱਕ ਮੰਤਰ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਜਿੰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

ਸੁਬੰਨਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸ਼ੇਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਸ ਘਬਰਾਹਟ ਨੂੰ ਸੱਪ ਵਾਂਗ ਪਾਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸੁਰਾਖ ਵਿੱਚ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਓਏ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਖੂਨੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਇੱਥੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਜਾਂ ਦਿਗੰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ

ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਾਂਗਾ।

ਸੁਬਾਨਾ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ। 'ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। 'ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਉਂ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹੋ? ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ।'

'ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਪਿਤਾ ਜੀ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹਾਂ,' ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸੂਖਮਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ।

ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ, 'ਮੈਂ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੂਖਮਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਿਰੂਪਕਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਾਂਚ ਕਰੋ...' ਉਸਨੇ ਰੁਕਿਆ, ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, 'ਇੱਕ ਪਾਪ, ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...ਜਿਵੇਂ...ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ। ਇਹ ਬਾਹਰੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਾਪੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

128-
ਉਸ ਨੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਵੈ- ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਰੂਪ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੈਂਬਲੀ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪਾਪੀ ਅਜਿਹੇ ਪਾਪਾਂ ਲਈ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਪਹਿਲੀ ਵਿਚ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਸਰੀਰ, ਮਨ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਗਲਤ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਇੱਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਪਾਪੀ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਤੋਬਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਹ! ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਦੋ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਇਰਾਦਤਨ। ਇੱਛਤ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਸਭ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਹੈ। ਬੀਫ ਖਾ ਕੇ ਉਹ ਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਵੀ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗਊ-ਮਾਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਵੈਸੇ ਵੀ, ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਫਿਰ ਬਰਾਬਰ ਕਠੋਰ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਜਨਤਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਹੁੰ ਖਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਪਛਤਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਪ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ

ਵਰਤ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਜੰਗਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪਰਤਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਕਠੋਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਹੈ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਵੈ-ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਿਓ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦਿਓ ਅਤੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਐਲਾਨ ਕਰੋ ਕਿ ਉਹ ਗਊ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸਦਾ ਹੰਕਾਰ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪਛਤਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੋਬਾ ਇੱਕ ਤਪੱਸਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਟੀਚਾ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾੜਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਭਗਵਾਨ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਸਹੀ ਫਲਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ 'ਤੇ ਬਿਤਾਉਣ ਦਿਓ ਅਤੇ ਮਾਫੀ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਜਾਰੀ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਵਿਰੂਪਕਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਹਿਣਗੇ ਕਰੋ।'

ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਛੱਤ ਵਾਲੀ ਛੱਤ ਵੱਲ ਮੋੜ ਲਈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਵਿਸ਼ਾਲਕਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਬੋਲਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਆਦਮੀ ਹਨ। ਉਹੀ ਲੋਹੇ ਵਰਗੀ ਨਿਰਣਾਇਕਤਾ। ਓਏ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਾਂ ਦਿਗੰਤ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਓਏ! ਓਏ! ਮੈਂ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਕੀ ਇੱਕ ਆਦਮੀ! ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ? ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮਰ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਤਾਕਤ ਕਿਉਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ? ਉਸਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਅੰਦਰੋਂ ਖਾਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਹਾਰ. ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਉਹੀ ਕਿਹਾ ਜੋ ਉਸਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ... ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਦੀ ਰਸਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਉਸਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾ! ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ- ਕੀ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁਨਵਾ ਕੇ ਬਾਕੀ ਰਸਮਾਂ ਕਰਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸੋਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੰਗਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਰਸਮਾਂ ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਹ ਇਕਦਮ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। 'ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।' ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਅੱਗੇ ਝੁਕਿਆ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜੇ ਬਿਨਾਂ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦੇ ਦੋ ਚੇਲੇ ਕਾਰ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।
129-
'ਕੁਝ ਖਾ ਲਓ...ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੌਫੀ ਤਾਂ ਲਓ...' ਉਸ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਕਾਰ ਦੇ ਆਲੇ- ਦੁਆਲੇ ਮਿਲ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਗਏ। 'ਖਾਓ...ਹਾਂ...ਮੈਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਲਵਾਂਗਾ।' ਉਸ ਨੇ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਾਰ ਬੰਦ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਕਾਰ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਕੇ ਕੁਨੀਗਲ ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਵੱਲ ਮੁੜੀ ਤਾਂ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। 'ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਇਹ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਕਰੋ, ਸਰ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਫ ਖਾਣ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ...ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਦੁਬਾਰਾ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ, ਇੰਡੀਅਨ ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਠੀਕ ਹੈ, ਸਰ?'

'ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਅੰਦਰੋਂ ਸੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਨਵਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਮਾਂ ਲਈ ਪੁੱਤਰ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਆਹ! ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਬਿੰਦੂ ਹੈ - ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰੀ-ਲੰਬਾਈ ਦਾ ਲੇਖ ਲਿਖਾਂਗਾ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ।

'ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਿਉਂ ਬਣ ਗਏ, ਜਨਾਬ,' ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ, 'ਅਸੀਂ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ। ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿਤੇ ਰੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਕੁਨੀਗਲ ਦੇ ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਹਨ।'

'ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੈ।'

'ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਜਾਂ ਮਾਸਾਹਾਰੀ?' ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਨਾਨ-ਵੈਜ, ਰੋਸ ਵਜੋਂ।'

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਰ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਆਇਆ। ਇੱਕ ਡੁੱਬਦੀ ਭਾਵਨਾ. ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਪਰਤਣ ਵਾਲੀ ਬੌਧਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਪੋਰਟ. ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ ਦੋ ਸਿਗਰੇਟ ਜੋ ਉਸਨੇ ਪੀਤੀ ਸੀ, ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪੈਗ ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ?'

'ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸਰ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧੋ। ਉਸ ਨੇ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣੀ ਹੈ। ਬੰਗਲੌਰ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ।'

ਦੋਵੇਂ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ 'ਇੱਕ ਪੈਗ' ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਵੇਟਰ ਵੱਲੋਂ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਆਮਲੇਟ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। 'ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਬੀਫ ਮਿਲਦਾ ਹੈ?'

'ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਇਸ ਹੋਟਲ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦੇਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਚਿਕਨ, ਮਟਨ... ਸੂਰ ਦਾ ਮਾਸ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ, ਜਨਾਬ?"

'ਬਸ ਉਤਸੁਕ।'

ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਾਣੂ ਮੁਸਕਾਨ ਫਲੈਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਉਹ ਕਾਰ ਦੀ ਲੰਮੀ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਲੇਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਲਈ ਸੌਂ ਗਿਆ।

ਝਪਕੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਤਰੋਤਾਜ਼ਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਅਰਾਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਹੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਕੌਣ? ਉਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੰਗੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਨਤਕ ਹਸਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਭਾਰਤੀ

ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬੰਬਈ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਦੀਆਂ ਨਾਮਵਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਕਮੇਟੀਆਂ, ਫੋਰਮ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲੇ ਹਰ ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੈਂਕੜੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਉਸ ਚਮਕ ਨੂੰ ਮੱਧਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ. ਜੇ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨਗੇ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਰਮੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਭਾਫ਼ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਸੀ.

ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਨਿਰਣਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੇ।

130-
ਤੁਹਾਡੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਯਾਦਾਂ, ਵਿਚਾਰ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਕਲਪਨਾ, ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ...ਹਮ ਹਮ! ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇੱਥੇ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਤੰਤੂਆਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦਿਮਾਗ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਰਵਸ ਨੈਟਵਰਕ ਦਾ ਮਾਸਟਰ ਕੰਟਰੋਲਰ, ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਰੇ ਹੋ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋ। ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ-ਸੱਤਵਾਂ ਦਿਨ, ਦਸਵਾਂ ਦਿਨ, ਗਿਆਰ੍ਹਵਾਂ ਦਿਨ, ਸ਼ੁਭ ਤੇਰ੍ਹਵਾਂ ਦਿਨ, ਯਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਇਹ ਸਭ ਮਰੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਉਪਕਰਣ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਠੰਡੇ ਤਰਕ ਦੀ ਅਲਹਿਦਗੀ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਸੰਸਕਾਰ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਸਿਰ ਹਿਲਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਉਹੀ ਕਰਾਂਗਾ ਜੋ ਪੁਜਾਰੀ ਕਹੇਗਾ...ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਦਰਦ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਸ਼ੱਦਦ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੌਸ ਦੇ ਬਾਬੂਨ ਵਰਗੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਸੰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਦੇਖਾਂਗਾ ਕਿ ਗੜਬੜ ਕੀ ਹੈ। ਓਏ! ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ...ਉਹ ਹਰ ਰਸਮ ਲਈ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਬੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਪੈਸਾ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸਪੰਜ ਕਰਨਗੇ...ਮੈਂ ਪਤਾ ਲਗਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ...ਅਤੇ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧੋਖੇ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਟੁਕੜੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇਵੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਅੰਦਰਲੀ ਬੀਮਾਰ, ਹਾਰਵਾਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਐਲਿਜ਼ਾਬੈਥ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬੋਲਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਬੀਫ ਖਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। 'ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀਆਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾੜੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਘਰੇਲੂ ਜਾਨਵਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਸ ਦੀ ਇੰਨੀ ਮਾਤਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਭੇਡਾਂ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀ ਵਿੱਚ ਬੀਫ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਆਓ ਮੁਰਗੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਬੀਫ ਛੱਡ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ "ਹਮਦਰਦ" ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਦਾ ਕਿ ਹਰ ਜੀਵਤ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਜੀਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਬੁਰਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ... ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ. ਹਿਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੇਰ ਕਿਵੇਂ ਰਹੇਗਾ? ਜਾਂ ਡੱਡੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੱਪ?" ਇਸ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣਾ 'ਆਜ਼ਾਦੀ-ਤੋਂ-ਅਭਿਆਸ-ਮੇਰੀ- ਵਿਸ਼ਵਾਸ' ਕਾਰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗੀ। ਉਸਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪੌਦੇ, ਰੁੱਖ, ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ - ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਨੰਦ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ

ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਸ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਖਾਧਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕੀ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ?

ਫ਼ੋਨ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰ ਲੰਬੀ ਰਿੰਗ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਕਾਲ. ਉਸਦਾ ਮੂਡ ਅਚਾਨਕ ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ।

'ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੱਥੇ, ਸਰ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਨੀਗਲ ਤੋਂ ਕਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਸ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ।'

ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਸੁਬੰਨਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, 'ਜੈਰਾਮ ਤੇਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ। ਉਹ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦਾ ਬੇਟਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਦਰਾਸ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸਦੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁਨੀਗਲ ਆਏ ਹਾਂ। ਹਰ ਕੋਈ ਇੱਥੇ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਾਲਾਕਸ਼ੀ, ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਲਜਾਕਸ਼ੀ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਰੂਪਕਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਥਾਰਟੀ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਹ ਸਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵਾਪਸ ਆਓ. ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਜਾਂ ਸੌਣ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੌਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਕੰਪਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਲ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਲਿਆਵਾਂਗੇ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਲੰਘ ਜਾਣਗੇ। ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫੀਨਾਮਾ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ...ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ...ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗਾ

131-
ਫ਼ੋਨ।'

ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾਲਾਕਸ਼ੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਫ਼ੋਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਬੋਲੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਲਕਾਸ਼ੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੈਰਾਮ ਬੋਲਿਆ, 'ਅੰਕਲ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਟੀਵੀ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਨਤਕ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਰਾਏ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਸੋਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਟੀਵੀ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਚਾਚਾ ਹੋ। ਵੈਸੇ ਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ... ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਂਟੀ ਦੇ ਪਤੀ ਨਾਲੋਂ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਵਧੇਰੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਜਲਦੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਂ ਰੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਤੇਰ੍ਹਵੇਂ ਦਿਨ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗਾ।'

ਲਕਸ਼ਮੀ ਫਿਰ ਬੋਲੀ। 'ਸਰ, ਮੈਂ ਵੀ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆਓ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਖਰੀ ਮੌਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਅਤੇ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਸਵਰਗ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹਾਨ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਉਸ ਕਹਾਵਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਜੱਦੀ ਸਥਾਨ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਵਾਂਗ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ।"

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਿਤਾਏ! ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੰਦਰ ਉਸ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਲੁਟੇਰਾ-ਪੁਲਿਸ, ਫੜੋ-ਮੈਨੂੰ-ਜੇਕਰ-ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਅਤੇ ਲੁਕੋ-ਛਿਪ ਕੇ ਖੇਡਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪੋਰਟੀਕੋ 'ਤੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਚਰਵਾਹੇ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ?

'ਚੰਗਾ. ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਉੱਥੇ ਆਵਾਂਗਾ।' ਉਸਨੇ ਫ਼ੋਨ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਿਗਰਟ ਜਗਾਈ ਅਤੇ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤੱਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਮੁੰਡਾ ਕਿੰਨੀ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ! ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਦਰਾਸ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ! ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਚਾ ਕਿਹਾ। ਲਹੂ ਪਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਗਾੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਖਿਰਕਾਰ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਜੈਰਾਮ ਲਈ ਅਚਾਨਕ ਪਿਆਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਜੈਰਾਮ ਦੇ ਘਰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਨਸਿਕ ਨੋਟ ਬਣਾਇਆ। ਉਹ ਕੰਨੜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨਤਾ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਈ ਸੀ। ਕੰਨੜ ਵਿੱਚ ਜਵਾਈ-ਸੌਦਾਰਾ ਆਲੀਆ- ਦੋਹਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਸੀ: ਭੈਣ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਧੀ ਦਾ ਪਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ. ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਆਮ ਗੱਲ ਸੀ, ਇੱਕ ਭੈਣ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਧੀ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸ਼ਾਇਦ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੈਰਾਮ ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਬੱਤੀ ਜਾਂ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਰੁਣਾ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵੱਡੀ। ਕਿੰਨਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਮੁੰਡਾ ਹੈ! ਉਸ ਨੇ ਅਰੁਣਾ ਲਈ ਵਧੀਆ ਮੈਚ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਗਲੇ ਕਈ ਮਿੰਟਾਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਇਸ ਖੁੰਝੇ ਹੋਏ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਰਿਹਾ।

ਨੀਂਦ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਦੂਰ ਰਹੀ। ਅਚਾਨਕ ਕੁਝ ਕਲਿੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗਾਂਧੀ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਅਗਰਵਾਲ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਿਮਾਹੀ ਰਸਾਲੇ ਲਈ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ! ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਵਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਸੰਪੂਰਣ ਸਿਰਲੇਖ: ਗਊ ਅਤੇ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ। 'ਖੋਜ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖੇਤੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਪਰ ਕੁਦਰਤੀ ਤਰੀਕਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ: ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਲਦਾਂ ਅਤੇ ਗਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਾਭ ਬੇਅੰਤ ਹਨ. ਗਾਵਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਾਹੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਖਾਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਟਾਈ ਗਈ ਫਸਲ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਗਊ ਹੱਤਿਆ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।' ਸੰਪੂਰਣ! ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਦੋ ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਭ। ਇਹ ਟੁਕੜਾ ਮੇਰਾ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਵੈਸੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਉਸ ਦਿੱਲੀ ਅਧਾਰਤ ਜਰਨਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ...ਓ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਓ। ਇਹ ਸਭ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਲਾਈਨਰ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ: 'ਮੇਰਾ ਲੇਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਫਿਰ ਸੌਂ ਗਿਆ।

ਉਹ ਜਲਦੀ ਜਾਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ, ਤੇਜ਼ ਸੈਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕੌਫੀ ਖਤਮ ਕੀਤੀ, ਇੱਕ ਸਿਗਰਟ ਜਗਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੂਜੇ ਪੈਰਾ 'ਤੇ ਸੀ ਤਾਂ ਫ਼ੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ।

'ਸਰ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਹਾਂ |'

132-
'ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ।'

'ਅਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਆਏ ਸੀ |'

'ਤੂੰ! ਠੀਕ ਹੈ, ਹੁਣ ਜਲਦੀ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।"

'ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰੋ. ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸਣਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਦੀ ਰਸਮ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਹਰਕਤ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜਾਸੂਸ ਭੇਜੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਜਾਂ ਕੁਝ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਰ।'

'ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉੱਥੇ ਸੀ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ?"

'ਅਸੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਰ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਡਬਲ ਡੀਲਰ ਹੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮਾਸਕ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਨ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਜਾਵੋਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੀਆਈਡੀ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।'

'ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਨਿੱਜੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।'

'ਸਾਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਪਰ ਬੀਤੀ ਰਾਤ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ, ਗੱਲਬਾਤ ਇਸ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲ ਵਧ ਗਈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅੱਜ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕਿਵੇਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਸੜਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਜੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੱਲ੍ਹ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪੱਖ ਲਿਆ, ਸਰ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਬਦਕਿਸਮਤ ਪੀੜਤ ਹੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਹੈ।'

'ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕੌਣ-ਕੌਣ ਸਨ?'

'ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਸਰ?'

'ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੌੜਾ, ਰਾਮਾਰਾਜੂ, ਆਨੰਦੱਪਾ ਬਦੀਗਰਹੱਲੀ, ਜਯੇਂਦਰ ਹੰਸੂਰ ਜ਼ਰੂਰ ਆਏ ਹੋਣਗੇ।'

'ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਸਰ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.

'ਪਸ਼ਾ! ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ CID ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਖੂਨੀ ਅਪਰਾਧੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੌੜੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਥੁੱਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ! ਮੈਂ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਦਿਆਂਗਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ. ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ!' ਉਸ ਨੇ ਫ਼ੋਨ ਥੱਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਚੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਵੇਂ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ, ਫ਼ੋਨ ਵੱਲ ਘੂਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਚੀਕਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ! ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਓ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸਸਤੇਸਕੇਟਾਂ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਾਂ...ਨਹੀਂ! ਮੇਰੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀੜੇ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਜਿਸ ਨੇ ਆਤਮ-

ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕੈਥਰੀਨ ਕੁਟੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਆਮਲੇਟ ਅਤੇ ਟੋਸਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨਾਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਦੋ ਕੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਗੋਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਕੌਫੀ ਨਾਲ ਧੋਤਾ, ਆਪਣੀ ਸਟੱਡੀ 'ਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟ ਜਗਾਈ। ਕਾਲੇਨਹੱਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੇਸ਼ਵਾ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਸ਼ਰਮ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਗੈਂਗਅੱਪ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਨਾ ਲੜਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਬਦਮਾਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣਨ ਦੀ ਕਾਹਲੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਹਾਰ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਰੇਗਾ. ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। 'ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕੈਨਵਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।' ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜੇ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ! ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਚੁੱਪ ਵਚਨ ਲਿਆ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਮੂਡ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਟੁਕੜਾ ਨਾ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗੁਆਏਗਾ. ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜਵਾਈ ਲਈ ਖਾਸ ਸ਼ੌਕ ਹੈ... ਸੁਬੰਨਾ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਉਹਦੀ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ...ਬਾਕੀ ਉਹਨੂੰ ਕਰਨ ਦਿਓ। ਇੱਕ ਕੁੱਕੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੌੜਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ...ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜਾਸੂਸ ਭੇਜ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ ਸੌਂ ਰਹੇ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨਗੇ। ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਗਾਂ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਗਏ। ਸ਼ਾਸਤਰੀ...ਖੂਨੀ ਬਦਮਾਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੌੜਾ

133-
ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰੇਗਾ...ਉਹ ਇੱਕ ਘਟੀਆ ਗੱਪਾਂ ਲਿਖਣਗੇ...ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲਿਖਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੇਵਕੂਫ ਬਦਮਾਸ਼ ਕਹਾਂਗਾ ਜੋ ਮਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਦੋਂ ਆਦਿ ਸ਼ੰਕਰਾ ਤਿਆਗੀ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਛਾਣਿਆ। ਉਹ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟ ਜਗਾਈ।

ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਦਲ ਲਿਆ। ਸੁਬਾਨਾ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਗਯਾ ਜਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਗਯਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਭ ਮਾਇਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ. ਜੇਕਰ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਜਬੂਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਂ ਸਿੱਧੇ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗੀ। ਗਯਾ ਜਾਓ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਪਿਂਡਾ-ਪਵਿੱਤਰ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਗੇਂਦ ਭੇਟ ਕਰੋ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਲਾਨਾ ਮੌਤ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗਾ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਇਕੱਲੇ ਲੜੀਆਂ ਹੋਣ...ਇਹ ਬਦਮਾਸ਼ ਵੈਕੁੰਠ ਦੇ ਦਿਨ-ਤੇਰ੍ਹਵੇਂ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਤੱਕ ਇੱਥੇ ਅਤੇ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਗੇ। ਮੈਂ ਬੰਗਲੌਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਰਹਾਂਗਾ, ਹਰ ਫੋਨ ਕਾਲ ਚੁੱਕਾਂਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੇਰ੍ਹਵੇਂ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਗਯਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸਿਨਹਾ, ਮੇਰੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਟਨਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ 'ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ' 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਕਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ। ਬੰਗਲੌਰ-ਪਟਨਾ- ਬੰਗਲੌਰ। ਦੋ ਲੈਕਚਰ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ. ਮੈਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗਯਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਐਡਰੈੱਸ ਬੁੱਕ ਖੋਲ੍ਹੀ, ਐਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਨਹਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜੋ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ।

'ਇਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਸਮਝੋ। ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਫਲਾਈਟ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਲਵਾਂਗਾ।'

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਸੋਚਿਆ. ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਨਹਾ ਇੱਕ ਵਚਨਬੱਧ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਏਅਰਪੋਰਟ-ਪਿਕਅੱਪ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਦਮੀ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿਨਹਾ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਗਯਾ ਫੇਰੀ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

'ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਫਲਾਈਟ ਬੁੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਫਲਾਈਟ ਮਿਲੇਗੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਾ ਲਓ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਯਕੀਨੀ ਹਾਂ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਸਿੱਧਾ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗਾ।'

ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਤੇਰ੍ਹਵੇਂ ਦਿਨ ਤੱਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਉਹ ਚਾਰ ਜਨਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਉਸਨੇ ਜਨਤਕ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਰਾਏ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੀਡੀਆ ਕਵਰੇਜ ਮਿਲੇ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਛਪੀਆਂ।

ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ, ਭਰਜਾਈ... ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਗਯਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਬਕਵਾਸ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ।

ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪੈਟਰਨ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਸੀ: ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਝੁੰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰੋ ਜੋ ਪਲੇਕਾਰਡ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਜਾਂ ਸਟਾਰ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਾਂ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਸਿੱਖਣਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਭਾਸ਼ਾ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਦੂਸਰੇ ਇਸਨੂੰ ਬੋਲਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਸਮਝ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਪੂਰਾ ਵਾਕ ਬਣਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹਿੰਦੀ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸਨੇ ਕੰਨੜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਗਯਾ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਮੱਸਿਆ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਂਡਿਆਂ-ਪੁਜਾਰੀ ਲਗਭਗ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਗਯਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਾਂਡਾ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ
134-
ਕੰਨੜ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ।

'ਪੰਜ ਹਜਾਰ, ਸਰਬ ਸੰਮਲਿਤ। ਪੁਜਾਰੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਅਤੇ ਨਾਈ ਦੀ ਫੀਸ ਸਭ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।'

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਉਸ ਦੇ ਲੈਕਚਰ ਟੂਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਅੱਧਾ ਸੀ।

'ਪਰ ਮੇਰੀ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੰਨਵਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ।
ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਟੋਕਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਦਿਓ।'

ਪਾਂਡਾ ਮੰਨ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਬੂੰਦਾਂ ਛਿੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਸਨੇ ਨਾਈ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਨਾਈ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇੱਕ ਚੱਟਾਨ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਈ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਮੈਨੂੰ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ...ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਸ਼ਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਸੁਬਾਨਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਰਸਮ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਸੁਬੰਨਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ, ਲਕਸ਼ਮੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਇਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ. ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਦੋਂ ਮਰੇਗਾ? ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇਗਾ...ਓਹ, ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ...ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਹ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਏਗਾ...ਕੀ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਗਯਾ ਗਏ ਸਨ? ਪਾਂਡਾ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ...ਹੇ! ਹੇ! ਓਏ! ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਖੂਨੀ ਨਾਈ! ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭੜਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੰਬਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ। ਉਸਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੱਜੀ ਗੱਲ੍ਹ ਦੇ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਘੁੰਮਾਇਆ। ਬਦਮਾਸ਼ ਨਾਈ ਨੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਦਾੜ੍ਹੀ ਤੱਕ ਸੱਜਾ ਪਾਸਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਗੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਅਤੇ ਨਾਈ ਵੱਲ ਚੀਕਿਆ,

'ਸ਼ੀਸ਼ਾ, ਸ਼ੀਸ਼ਾ! ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦਿਓ!' ਉਸਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਉਸਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਈ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਕੋਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ।

'ਸ਼ੀਸ਼ਾ!'

ਨਾਈ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਰੇਜ਼ਰ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

'ਸ਼ੀਸ਼ਾ! ਮਿਰ... ਪਾਂਡਾ! ਪਾਂਡਾ! ਪਾਂਡਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ!' ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਚੀਕਿਆ।

ਨਾਈ ਪਾਂਡਾ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਉੱਥੇ ਸੀ। ਨਹੀਂ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਪਾਂਡਾ ਦੀ ਭੀੜ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਅਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪਾਂਡਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲੱਭਿਆ ਜੋ ਅਗਲੀ ਬੱਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਗਾਹਕ ਲਿਆਵੇਗੀ।

'ਦੇਖੋ ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ!' ਜਦੋਂ ਪਾਂਡਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਚੀਕਿਆ।

'ਕੀ ਹੋਇਆ ਸਾਹਬ?' ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਸੁਖੀ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ... ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਤਾਰਾਂ ਸ਼ੇਵ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਦੇਖੋ ਉਸਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ!'

'ਓਏ ਓਏ! ਹਾਂ, ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ. ਮੈਂ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ...' ਉਹ ਨਾਈ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ।

ਨਾਈ ਨੇ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਸੈਲੂਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਫੈਸ਼ਨ ਕੱਟ ਲੈਣ ਲਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ੇਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਾਂਡੇ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣੋ, ਸਾਹਿਬ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਰ ਮੁਨਾਏ ਬਿਨਾਂ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਰਸਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ।'

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਵ ਕਰਵਾ ਲਓ। ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਨਾਈ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿੱਦੀ ਹਨ।'

'ਨਹੀਂ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਹ ਬਕਵਾਸ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਰਸਮ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ. ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਹਾਂ
135-
ਛੱਡਣਾ।'

'ਕਿਹੜੇ ਪੈਸੇ?'

'ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ। ਮੈਂ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।'

'ਇਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਰ ਪਾਂਡਾ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।'

'ਧੋਖਾ! ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ! ਹੁਣੇ ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਓ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਜਾਵਾਂਗਾ!' ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਚੀਕਿਆ।

'ਪੁਲਿਸ? ਕਿਹੜੀ ਪੁਲਿਸ? ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਏ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਚਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਹੈ। ਲੋਕ ਇੱਥੇ ਇਸ ਸ਼ੁੱਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇੱਥੇ ਜੋ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਗੇ। ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਣਗੇ, 'ਪਾਂਡਾ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ।

ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਸ ਹੋਰ ਪੰਡਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸੀ।

'ਨਾਈ ਠੀਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ੇਵ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਸਮ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਪੂਰਾ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਾਜ਼ੇ-ਮੁੰਡੇ ਹੋਏ ਗਲ੍ਹ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਨਾਈ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣਾ ਪਿਆ।

ਉਹ ਸੰਸਕਾਰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪਰਤਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖਿਆ। ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਗੰਜੇ ਸਿਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸੁਬੰਨਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਸਿਰ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਮਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਨਾਈ 'ਤੇ ਚੀਕਣ 'ਤੇ ਤਰਸ ਆਇਆ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਰਾਤ ਉਹ ਇਸ 'ਤੇ ਸੌਂ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਟੋਪੀ ਖਰੀਦਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਹੀ ਟੋਪੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇਗਾ. ਗਾਂਧੀ ਟੋਪੀ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਰਾਇਣ ਦੀ ਟੋਪੀ

ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟੋਪੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗੀ. ਪਰ ਇੱਕ ਟੋਪੀ ਨੇ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ. ਇਹ ਬਸ ਇਸ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ. ਉਸ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਨਹਾ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਨਕਾਰੇ ਹੋਏ ਸਿਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਗੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਟੋਪੀ ਖਰੀਦਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ-ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਚਮੜੀ ਦੀ ਲਾਗ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਲਿਆ ਸੀ।

'ਡਰਮਾਟੋਲੋਜਿਸਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਸ਼ਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਛੂਹਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਨਾਉਣਾ ਪਿਆ,' ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੁੱਛੇ ਸਿਨਹਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

'ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਹੋ. ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਿਹਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।' ਉਹ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਯਾਤਰਾ ਭੱਤੇ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤੇ ਦੇ ਬਿੱਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਟਿਕਟ ਨੇ ਬਨਾਰਸ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਟਿਕਾਣਾ ਦਿਖਾਇਆ। ਪਟਨਾ ਵਿੱਚ ਉਤਰੇ 99 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੋਕ ਗਯਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਯਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਤੱਥ ਸਿਨਹਾ ਦੇ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ। ਪਰ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਉਸ ਬਿੱਲ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਬੈਂਗਲੁਰੂ-ਬਨਾਰਸ-ਬੰਗਲੌਰ ਤੋਂ ਹਵਾਈ ਕਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਬਨਾਰਸ-ਪਟਨਾ-ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦਾ ਸਫਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

'ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਦੋ ਲੈਕਚਰ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਰਹੇ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਸਟਾਰ ਲੈਕਚਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬੋਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਸ਼ਬਦ ਵਹਿ ਗਏ, ਆਦਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦਾ ਸਟਾਰਡਮ ਨਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਨਾਰਸ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਉੱਥੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਠਹਿਰਣ ਦੌਰਾਨ ਕਾਲਾ ਟੋਪੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਟੋਪੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਟੋਪੀ ਜਾਂ ਟੋਪੀ ਜਾਂ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਗੰਜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਅਸਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵਾਲ ਮੁੜ ਉੱਗ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।
136-
12

ਖਬਰ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਦਿਗੰਤ ਅਤੇ ਬਬੀਤਾ ਨਰਸਾਪੁਰਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਜੋੜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿੱਚ ਡੁਬੋਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ੇਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਸ਼ੁਭ ਦਿਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਯਾਗ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸੁਬੰਨਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਸਕਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਹਰ ਇੱਕ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਪਈ।

'ਅੰਕਲ ਜੀ, ਫਲਾਈਟ ਲੈ ਲਓ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਾਂਗੇ,' ਦਿਗੰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਪਰ ਇੱਕ ਵਿਹਾਰਕ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ. ਸੁਆਹ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਘੜੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸੁਬੰਨਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਫਲਾਈਟ ਨਹੀਂ ਲਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਿਯਮਾਂ ਬਾਰੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੇਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।